

ΜΑΝΟΛΗ ΠΑΠΑΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ

Συμβολή Β'

Σε προηγούμενο τόμο τῆς Δωδώνης (Ε', 1976, σελ. 349-368) εἶχα ἤδη δημοσιεύσει μιὰ πρώτη σειρά ἀπὸ διακόσιες περίπου διορθώσεις στὸ ἀνέκδοτο δημῶδες κείμενο τοῦ *Πολέμου τῆς Τρωάδος*, ἀπὸ τὸν στίχο 9000 ὡς τὸ τέλος τοῦ ποιήματος. Στὴ δευτέρα αὐτὴ συμβολὴ δημοσιεύω ἄλλες τετρακόσιες εἴκοσι πέντε διορθώσεις στὸ πρῶτο μέρος τοῦ κειμένου, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸν στίχο 6100. Ὅπως τόνιζα καὶ στὸ προηγούμενο δημοσίευμά μου, γιὰ νὰ ἐντοπίσω τὰ νοσοῦντα σημεῖα ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ βρῶ κάθε φορὰ τὴν κατάλληλη διόρθωση, πολὺτιμη μοῦ στάθηκε ἡ παραβολὴ τοῦ κειμένου μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο (= F), δηλ. τὸ *Roman de Troie* τοῦ Benoît de Sainte - Maure¹. Στὰ σημεῖα αὐτὰ ἢ οἱ δύο οἰκογένειες τῶν ἐλληνικῶν χειρογράφων² δίνουν ἢ κάθε μία διαφορετικὴ γραφὴ, ποὺ ὅμως δὲν τὴν κρίνω ἰκανοποιητικὴ, ἢ καὶ οἱ δύο δίνουν τὴν ἴδια λαθασμένη γραφὴ, ὅποτε διαπιστώνω λάθος τοῦ ἀρχετύπου.

Ὁ Πήλεος (= Πηλεὺς + Πελείας) φοβᾶται πῶς ὁ Ἴασος (= Ἰάσων) μεγαλώνοντας θὰ τοῦ πάρῃ τὸν θρόνο :

17 *ὄτι, ἂν ζήσῃ Ἴασος καὶ μόνον εἰ θελήσῃ,
εὐκόλως τὸ βασίλειον <νὰ> ἐπάσῃ ἀπ' ἐκεῖνον
ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς μειράκιον μικρότατον ὑπῆρχε.*

20 *Σκοπὸν εἶχεν ὁ Πήλεος πάντοτε εἰς τὸ πρᾶγμα
τρόπον πολλὰ ἐγύρει κρυφὰ νὰ τὸν φονεύσῃ.*

1. Βλέπε τὴν ἔκδοση τοῦ L. Constans : «*Le Roman de Troie*» par Benoît de Sainte-Maure, 6 τόμοι (Paris, 1904-1910).

2. Ἔως τὸν στίχο 1720 τὴ μιὰ οἰκογένεια τὴν ἀντιπροσωπεύει μόνο τὸ χειρόγραφο X καὶ τὴν ἄλλη τὸ A μὲ τὰ χειρόγραφα BCERV. Ἀπὸ τὸν στίχο 1692, τὸ A ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴ β' οἰκογένεια καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ἴδιο ὑπαρχέτυπο μὲ τὸ X. Στὸ κριτικὸ ὑπόμνημα ποὺ ἀκολουθεῖ τὰ διάφορα λήμματα, ἀναφέρονται μόνο τὰ χειρόγραφα ποὺ διασώζουν τὸ ἀντίστοιχο τμῆμα τοῦ κειμένου.

17 *ει θελήση* Pap. : *ήθελήση* A || 18 *να suppl.* Pap. : om. A || 21 *ἐγύρευε* Pap. cf. 35 *πάντα κρυφά ἐγύρευε πῶς να τὸν θανατώση* (A) : *ἐγύρευσε* A.

Εἶναι προφανές ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν ἐφθαρμένη γραφὴν *ήθελήση* τοῦ A, μοναδικοῦ μάρτυρα τῆς παράδοσης σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τοῦ ἔργου, κρύβεται ἡ ὑποθετικὴ πρόταση *ει θελήση* καὶ ὅτι ὁ ἐπαναληπτικὸς παρατακτικὸς *ἐγύρευε* ποὺ προτείνω εἶναι σωστότερος ἀπὸ τὸν ἀόριστο *ἐγύρευσε* ποὺ δίνει τὸ A.

Ἐὰν εἰς τόλμην ἔλθης δὲ τοῦ νοῦ σου, τῆς ἀνδρείας,
65 *τὴν τρίχαν τὴν ὀλόχρυσον να ἤφερες τοῦ κροῖου*
τοῦ ὄντος εἰς τὴν θάλασσαν ἐν τῇ Κολκιδῷ τῇ νήσῳ,
τιμὴν ποτὲ οὐκ ἔλαβεν οὐδεὶς ὡς σὺ, εἰκάζω.

64 τοῦ νοῦ Pap. *s'esteies si proz ne si os* F 837 : τὸν νοῦν A || 67 ὡς σὺ Pap. *si avreies plus los conquis | que hom qui onc fust nez ne vis* F 843-4 : ὡσεὶ ἐγὼ A ὡς ἐγὼ VX.

Ἡ ἀκατανόγη γραφὴ ὡσεὶ ἐγὼ τοῦ ἀρχετύπου κληρονομήθηκε ἀπὸ τὸ A, ἐνῶ τὰ VX προσπάθησαν, ἀνεξάρτητα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, νὰ τὴ διορθώσουν. Ὁ τύπος τοῦ β' προσώπου *avreies conquis* μᾶς δείχνει ὅτι τὸ ὡσεὶ κρύβει τὴν πραγματικὴν γραφὴν ὡς σὺ.

Ὁ Λαομήδης (= Λαομέδων) φοβᾶται πῶς οἱ Ἕλληνες ἤρθαν νὰ καταλάβουν τὴν Τροία :

162 *ἐ νόμισε τὴν χώραν του ἤλθασι καταλῦσαι*

ἐνόμισε Pap., cf. 465 *ἐνόμισε γοργὸν θέλουν οἱ πάντες κοιμηθῆναι* : *ἐνώμισε* A *ἐδώμισε* VX.

«*Τοῦτο δὲ συμβουλεύω σας, να ἐξέλθετε συντόμως*

τώρα καμὴν ἄργητα μὴ ποιήσετε ἐνταῦτα.

Εὐθὺς ἀπεχαιρέτησεν, ὑπάγει τὴν ὁδὸν του

220 *καὶ αὐτοὶ πάλιν ἐνέμειναν πολλὰ ἐννοιασμένοι.*

218 *τώρα* Pap. : *ἄρα* X *χωρὶς* AEV || *μὴ ποιήσετε . . .* 219 *ἀπεχαιρέτησεν* praeb. X, cf. F 1115-9 : om. AEV.

Στὰ διάφορα χειρόγραφα τοῦ κειμένου μας παρατηροῦνται συχνὰ στὴν ἀρχὴ τῶν στίχων λάθη ποὺ πρέπει νὰ προέρχωνται ἀπὸ τὴ συνήθεια ὀρισμένων κωδικογράφων νὰ μὴ γράφουν τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν στίχων, ἀλλὰ νὰ ἀφήνουν τὸ ἀντίστοιχο διάστημα κενό, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἀργότερα ἀπὸ τὸν *ἐρυθρογράφο*. Στὸν στίχο 218, οὔτε ἡ γραφὴ τοῦ X *ἄρα* οὔτε ἡ γραφὴ τῶν AEV *χωρὶς* δίνει ἱκανοποιητικὸ νόημα, καὶ ἡ ἀπλούστερη ἐπέμβαση στὸ κείμενο εἶναι νὰ διορθώσουμε τὸ *ἄρα* σὲ *τώρα*.

Ἡ Μήδεια συμβουλεύει τὸν Ἴασούν :

- 355 Πολλοὶ ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐχάσαν τὴν ζωὴν τους
καὶ εὐκαιρὰ ἐκ ο π ί α σ α ν, ἐγνώριζε ἀπ' ἐμέναν·
οἱ θεοὶ γὰρ ἐβάλασιν ὄλην τὴν φύλαξιν τους.
Καὶ ἄκουσον τὴν φύλαξιν ἣν ἔθηκαν ἐκεῖσε·
Μάρως χ α λ κ ο ὺ ς ἐξώρθωσε φοβεροὺς δύο βόας,
360 οὔτινες, ὅταν ἡ χολὴ τοὺς ἔλθῃ εἰς τὸ κεφάλιν,
πῦρ φοβερὸν ἐξέροχεται ἀπὸ τοῦ στόματός τους·
πρᾶγμα οὐ φθάνει τίποτε νὰ μὴ τὸ κατακάψῃ·
ὅστις θελήσῃ τοῦ κριοῦ τὴν τρίχαν νὰ ἐπάρῃ,
μὲ τέχνην καὶ μὲ πονηρίαν χρεωστῆ νὰ τ ᾶ περάσῃ,
365 μὲ πονηρίαν πανέμνοσθην χρεωστῆ νὰ τὰ ᾿μ ε ρ ὡ σ η.

356 ἐκοπίασαν Pap. *qui de l'aveir se penast* F 1348 : ἐκοπίασες ABEVX || 359 Μάρως X : Μάρως BE Λάρως A ἐδὰ ὄρος V || χαλκούς Pap. *d'arain* F 1352 : ὁ Δαρώνης X ὁ (om. EV) Δαρουνσῶν (-ροῦν σῶν BV Δαρουσόων E) ABEV || 364 τὰ Pap. : τὴν ABEVX || 365 τὰ ᾿μερώση Pap. *que il les puisse si danter* F 1363 : τὴν ἐπάρη BX τὴν περάση A.

Στὸν στίχο 356 ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων ἐκοπίασες εἶναι ἀπαράδεκτη : τὸ ρῆμα πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ ἴδιο ὑποκείμενο μὲ τὸ ἐδοκιμάσθησαν. Στὸν στίχο 359 οἱ διάφορες γραφές τῶν χειρογράφων ὁ Δαρώνης, ὁ Δαρουνσῶν, ὁ Δαρουῖν σῶν καὶ Δαρουσόων δείχνουν ὅτι ὁ Ἕλληνας παραφραστὴς τοῦ γαλλικοῦ κειμένου δὲν κατανόησε τὴν ἔκφραση *d'arain* «ἀπὸ χαλκῶ» καὶ νομίζοντας πῶς πρόκειται γιὰ ἓνα ἐπίθετο τοῦ *Mars* («Ἄρη») τὴν ἀπέδωσε μὲ τὸ «ἐκτυπο» Δαρώνης ἢ Δαρουνσῶν. Ἄν καὶ δὲν ἔχουμε ἐδῶ λάθος τοῦ ἀρχετύπου ἀλλὰ τοῦ ἴδιου τοῦ παραφραστῆ, διόρθωσα τὴν ἀκατανόητη αὐτὴ ἔκφραση μὲ τὸ ἐπίθετο *χαλκούς* ποὺ θὰ περιμέναμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Παρόλο ποὺ μιὰ τέτοια ἐπέμβαση στὸ κείμενο τοῦ ἴδιου τοῦ παραφραστῆ εἶναι μεθοδολογικὰ συζητήσιμη, ὅμως ἀποδίδει τὸ πρωτότυπο κείμενο. Τέλος, στὸν στίχο 365 θεωρῶ ὅτι οἱ γραφές τῶν BX καὶ τοῦ A εἶναι λανθασμένες καὶ πρέπει νὰ διορθωθοῦν στὴ γραφὴ τὰ ᾿μερώση ποὺ ἀποδίδει τὸ γαλλικὸ *danter*.

Ἡ Μήδεια προσκαλεῖ τὸν Ἴασούν νὰ ἀναλογισθῇ τὸ μέγεθος τῆς ἀπρονοησίας του :

375 Ὅρα τὴν χωρικότητα τὴν ἄρχισες νὰ ποίσης

Ὅρα Pap. *Guar* F 1384 : ὄρῶ ABEX.

Ἡ λανθασμένη γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου ὄρῶ πρέπει νὰ διορθωθῇ στὴν προστακτικὴ ὄρα, ὅπως τὸ δείχνει τὸ γαλλικὸ *guar* καὶ τὸ ἀπαιτοῦν τὰ συμπραζόμενα.

Ἡ Μήδεια κοιμᾶται μέσα στὴν ὀμορφη κλίνη της :

480 τόσα ἦτον πλούσια καὶ εὐμορφη, καλὰ ἔπρεπε δ' εἶ ἐκείνην

δι' ἐκείνην Pap. *El lit se coucha la pucele, | que mout fu sage e gente e bele : | bien esteit digne d'itel lit* F 1569-71 : δι' ἐκείνον (διὰ κείνον E) BEVX πρὸς ἐκείνην A.

Τὸ ὑποκείμενο τοῦ *esteit digne* εἶναι ἡ *pucele*, πράγμα πού ἐπιβάλλει τὴ διόρθωση τοῦ ἐκείνον (μιά καὶ δὲν πρόκειται γιὰ τὸν Ἴάσονα) σὲ ἐκείνην.

Ἡ Μήδεια λέει στὸν Ἴασοῦ πώς, ἀφοῦ νικήση, πρέπει νὰ θυσιάση στοὺς θεοὺς :

585 Τοῦτο δὲ πάντα πρόσεχε νὰ μὴ τὸ ἀλησμονήσης·
ἄμνικῆς ἅπαντα, εὐθέως θυσίαν νὰ ποίσης,
εὐχαριστίαν, δοξολογίαν πάντας θεοὺς νὰ δώσης

586 νικήσης Pap. *por zo qu'avras eü victoire* F 1749 : εἰρήνην (-νη AE) ABEX.

Ἡ λέξις *εἰρήνην* δὲν δίνει ἐδῶ κανένα νόημα, ἐνῶ ἡ σύγκριση τοῦ στίχου 586 μὲ τὸν στίχο 689 (τοὺς θεοὺς εὐχαρίστησε, δι' οὗ τοῦ ἔδωκαν τὴν νίκην) ἐπιτρέπει νὰ διορθώσουμε τὸ *εἰρήνην* σὲ νικήσης.

Ὁ Ἴασοὺς παίρνει τὸ χρυσόμαλλο δέρας :

690 Καὶ εἰς τὸν κριὸν ἐδιέβηκεν, ἐκούρευσε τὴν τράχαν,
ἐπῆρε τὴν, ἐστράφηκεν, εἶχε τὴν ὡς ἠπόρει

690 ἐκούρευσε Pap. *si en a prise la toison* F 1964 : ἐκούρευσε BX ἐκούρευσε AEV.

Τὸ γαλλικὸ ρῆμα *a prise* μᾶς ἐπιβάλλει νὰ διορθώσουμε τὴ γραφή ἐκούρευσε τοῦ ἀρχετύπου στὸ ἐκφραστικότερο καὶ ἀκριβέστερο ἐκούρευσε.

743 ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἱστόριος στρέφεται πρὸς τὴν Τροίαν

ἐμὸς Pap. : εἰμὸς X.

Ἡ γραφὴ *εἰμὸς* τοῦ μοναδικοῦ μάρτυρα τῆς παράδοσης σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι ἀκατανόητη καὶ τὴ διορθῶνω σὲ ἐμὸς : πρόκειται γιὰ τὸν Δάριο (=Δάρητα), γιὰ τὸν ὁποῖο μιᾶ ὁ παραφραστὴς στὸν προηγούμενο στίχο.

756 Ἐρκούλιος ὁ θαυμαστὸς ἐπῆρε τὸ γομάριον
καὶ ὄλην τὴν ὑπόθεσιν, τὸ πρᾶγμα νὰ ἐνεργήσῃ·
τοῦτο γοῦν μετὰ τὴν γνώσιν του, μετὰ τοὺς καλοὺς του λόγους
φουσατόν ἐξεκίνησε περίφημον Ἑλλήνων

758 τοῦτος γοῦν Pap. : ὅς γοῦν X ὅστις E καὶ ὅστις V ὁποῖον A || μετὰ AVX : μετὰ E.

Καὶ ἐδῶ πιστεύω ὅτι τὸ Χ διατηρεῖ ἴχνη τῆς ὀρθῆς γραφῆς, ἡ ὁποία ἕως ὑπέστη παραφθορὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου.

Ὁ Ἡρακλῆς προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὸν Τελαμώνιο νὰ πάῃ μαζί του στὴν Τροία :

771 παρεκάλεσέ τον πολλὰ νὰ ὑπάγῃ μετ' ἐκείνους:

«Ἄφρονον πρᾶγμα ἔμελε ν' ἔν', ἂν οὕτως καὶ διστάσῃς»

772 ἔμελλεν ἔν' Pap. : ἔμελλεν Χ ἔναι δὲ Ε ἔν πολλὰ Α.

Ἡ γραφὴ ἔμελλεν τοῦ Χ ἀποτελεῖ λάθος ἀπλογραφίας τοῦ σωστοῦ ἔμελλεν ἔν' (=ἔμελλε νὰ εἶναι).

Ὁ Νέστωρ ὑπόσχεται στὸν Ἑρκούλιο βοήθεια :

«Τοιούτους συντρόφους», ἔλεγε, «θέλω φέρεῖ μετ' ἔμου...

795 ὁ πρῶτος πὸν νὰ εὐρίσκωμαι καὶ νὰ ἴσεβῶ εἰς τὸ πρᾶγμα

Post versum 794 lacunam duorum versuum suspic. Pap., cf. F 2173-4 *Teus compaignons menrai o mei, | qui tost mourront un grant desrei*, F 2168 *Senz faille vos plevis*.

Ὁ νοηματικὸς διασκελισμὸς ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς δύο στίχους μᾶς ὀδηγεῖ στὴν ὑπόθεση πὼς ἔχουμε ἐδῶ χάσμα δύο στίχων, τοὺς ὁποίους εἴτε παρέλειψε τὸ ἀρχέτυπο εἴτε δὲν μετέφρασε ὁ ἴδιος ὁ παραφραστής.

Λοιπὸν τυχαίνει, ἄρχοντες, τοιούτη βουλή νὰ γένῃ,

835 ὁπού, ἂ ν πολεμήσωμεν, νὰ ἔχωμεν τὸ νίκος.

Τρία πράγματα, ἐγνωρίζετε, θέλω νὰ σᾶς τὰ δεῖξω,

ὁπού χερίζουν δι' ἀλήθειαν οἱ πάντες νὰ φυλάττουν:

Τὸ πρῶτον ἐν ἐκδίκησιν νὰ ἐπάρωμε ἀπ' τὴν ὕβριν

τὴν ἔποικαν, τὴν εἶπασιν τοῦ ἡμετέρου γένους

835 ἂν πολεμήσωμεν Pap. : νὰ πολεμήσωμεν ABVX || 836 ἐγνωρίζετε (γνωρ- Χ) BVX : ἐξεύρετε Α || 838 νὰ ἐπάρωμε ἀπ' Pap. : νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ BVX νὰ ἔχη ἀπὸ Α.

Στὸν στίχο 835 τὸ λάθος τοῦ ἀρχετύπου νὰ ἀντὶ γιὰ τὸ σωστὸ ἂν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναδρομικὴ ἐπίδραση τοῦ νὰ ποὺ ἀκολουθεῖ. Στὸν στίχο 838 τὸ νόημα ἐπιβάλλει τὴ διόρθωση τοῦ ἐπάρῃ ἀπὸ ἢ ἔχη ἀπὸ σὲ ἐπάρωμε ἀπ' : ὁ Πήλεος παροτρύνει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐκδικηθοῦν γιὰ τὴν προσβολὴ ποὺ τοὺς ἔκαναν οἱ Τρῶες καὶ ὁ Λαομήδης.

870 Ἡμεῖς δὲ νὰ χωσιάσωμεν πλησίον, ἐγγὺς τοῦ τοίχου,

εἰς τόπον δι σ σ ο σ κ ε π α σ τ ο ν, τινὰς μὴ μᾶς ἐβλέπη.

Πάλιν <οἱ> ἄλλοι ἄς χωριστοῦν εἰς τρία μεγάλα ἀλλάγια

871 *δισσοσκέπαστον* Pap. : *δυσσοσκέπαστον* BX *καλοσκέπαστον* A || 872 *οί άλλο* Pap. *li autre* F 2299 : *άλλοι* ABX.

Τὸ ἀμάρτυρο ἐπίθετο *δισσοσκέπαστον* ἔχει ὅμοιο σχηματισμὸ μὲ τὰ σύνθετα ποὺ ἔχουν ὡς πρῶτο συνθετικὸ τὸ ἐπίθετο *διπλός* : τὸ χειρόγραφο A ἀπέδωσε μὲ ἐπιτυχία τὴν ἔννοια μὲ τὴ γραφή — *μετάφραση καλοσκέπαστον*.

877 Ἐξεύρετε εἰς ἀλήθειαν, ἂν [ὁ] βασιλεὺς τὸ μάθη

ὁ ABX : del. Pap. *metri gratia*.

886 τὰς πόρτας νὰ γαρνίσωμεν, τοὺς τοίχους <μὲ> ἐδικούς μας

μὲ ἐδικούς μας Pap. *e de nos chevaliers garnies* F 2328 : *ἐδικούς μας* BX *νὰ κρατούμεν* A.

938 Ὁ Νέστωρ ὁ θαυμάσιος ἦτον πολλῆς ἀνδρείας
φαρὴν ἐκαβάλικενεν εὐμορφον, Κ α σ τ ι λ λ ά τ ο ν.

939 *Καστιλλάτον* Pap. *de Castele* F 2467 : *καστανάτον* BX *μάρης τριχας* A.

Ἡ γραφή *de Castele* (ἀπὸ τὴν *Καστίλλη*) τοῦ F μᾶς ἐπιτρέπει νὰ υποθέσουμε πὼς ἡ σωστὴ γραφή εἶναι τὸ ἀνάλογο γεωγραφικὸ ἐπίθετο *Καστιλλάτον*, ποὺ ὅμως δὲν ξέρω ἂν μαρτυρεῖται πουθενὰ ἄλλοῦ.

1099 Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπαντοῦν, ὅλους τοὺς κατακόπτουν

ἀπαντοῦν Pap. *metri gratia* : *ἀπάνταων* AX *ἀπανταῖνον* B.

Καλὸν χάρισμα ἔλαβεν: ἂν τὸ εἶχε καὶ τιμήσει

1130 καὶ ὡς γυνὴν του νόμιμον κρατήσει καὶ φυλάξει,

...

ἀλλὰ ὡς δούλην ἐκράτει την, τοιούτην εὐγενίδα

Post 1130 *lacunam statuit* Pap., cf. F 2802 *ja guaires donc ne m'en pesast*.

Ὁ στίχος ποὺ παραλείπουν μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 1130 τὰ ABX πρέπει νὰ περιεῖχε τὴν ἀπόδοση τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου ποὺ βρίσκουμε στὸ F 2802.

τὰ καράβια ἐσγάρισαν, ἐγέμισαν τὰ πλοῦτος

1135 εἰς τὰ καράβια ἐσέβησαν καὶ ἄρμενα ἐποῖκαν.

1134 *ἐγέμισαν τὰ πλοῦτος* Pap. : *ἐγέμισαν τὸ πλοῦτος* AB *ἐγέμισαν τὸν πλοῦτον* X || 1135 *prae*. A, cf. F 2807-8 *Es nes entrerent a grant joie, | puis partirent des porz de Troie* : om. BX || *εἰς τὰ καράβια ἐσέβησαν* trp. Pap. *metri gratia* : *ἐσέβησαν εἰς τὰ καράβια* A.

1165 Ὁ πατήρ του τὸν ἔστειλεν εἰς ξένας ἄλλας χώρας
τοῦ πολεμεῖν, τοῦ λ ε η λ α τ ε ἰ ν, τὰ πάντα νὰ κερδίση.

1166 τοῦ ληλατεῖν Pap. : τοῦ (καὶ A) ἠλατεῖν AB νὰ ληλᾶ X.

1240 Τόσα καλὰ ἐρμήνευεν ὁ βασιλεὺς τὴν πόλιν
ὅσον τεχνίτης ἤμπορεῖ· οὐ ᾗ χ ὠ ρ ε ἰ ν ἂ σ κ ο π ῖ σ η ς
βασιλικὸς ἂ ν ἔ κ τ ι σ ε χιλίους οἴκους καὶ πλέον.

1241 οὐ ᾗ χ ὠ ρ ε ἰ ν ἂ σ κ ο π ῖ σ η ς Pap. : οὐ χωρεῖ νὰ σκοπίση BVX || 1242 ἂν ἔκτισε Pap. :
ἀνέκτισε BX ἀνάκτισεν A ἀνέκτιζε V.

Τὸ νόημα εἶναι: «δὲν χωροῦσε (=δὲν ὑπῆρχε δυνατότητα) νὰ ὑπολογίσῃς
ἂν ἔχτισε χίλια ἢ περισσότερα παλάτια».

1311 Λοιπὸν καὶ τὴν ἐξήγησιν ἄρχομαι νὰ σᾶς λέγω,
τὸ πῶς καὶ τί γεγόνασι τὰ τείχη τῆς Τρωάδος
καὶ πῶς τὸ τέλος ἔπαθε χεῖρον π α ρ ἂ τῆς πρώτης

1313 παρὰ Pap. (cf. 1438-9 κάλλιον τὴν μάχην ἔχομεν ἡμεῖς τῶν Τρωανῶν |
παρὰ φιλίας τίποτε, ἀγάτης τὸ καθόλου) : περι X πλέον BV.

1339 νὰ στείλω εἰς ἀναζήτησιν, νὰ ὑ π ᾶ ν νὰ τῆ ζητήσουν
νὰ ὑπᾶν Pap. metri gratia : νὰ ὑπάγουν X.

Ροῦχον λαμπρὸν ἐφόρεσεν ὁ Ἄνθωνῶρ ἐκεῖνος
μετὰ τὴν συντροφίαν του, εἰς παλαφρέα ἐκάτσαν.

1395 Στὴν πόλιν γοῦν ἐσέβησαν, ὅλοι ἐ λ α μ ρ ο φ ο ρ ο ὦ σ α ν.

1395 ἐλαμπροφοροῦσαν Pap. : ἐλαμπροφορέσαν BVX.

Τὴ στιγμὴ πού ὁ Ἄνθωνῶρ καὶ οἱ σύντροφοί του μπῆκαν στὴν πόλιν τοῦ
Τελαμώνα ἐλαμπροφοροῦσαν, ἐνῶ ἐλαμπροφορέσαν πρὶν νὰ ξεκινήσουν. Ὁ πα-
ρατατικὸς εἶναι λοιπὸν ὁ τύπος πού περιμένουμε ἐδῶ.

1430 Ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν: «Γνώριζε, στρατιῶτα,
ἡμεῖς ποτὲ τὸν Πρίαμον οὐκ ο ἶ δ α μ ε ν τίς ἐνι

1431 οἶδαμεν Pap. : εἶδαμεν ABVX.

1488 Τόσα ἔ πα θ α ν, ὑ π έ μ ε ι ν α ν δι' ὄλην τὴν ἐβδομάδα,
ἐπλευσαν, ἐκινδύνευσαν, ἦλθαν εἰς τὰ ἐδικὰ τους.

1488 ἔπαθαν, ὑπέμειναν Pap. moui lor fu forti a endurer F 3572 : ἔπαθεν, ὑπέμεινεν
(ὑπόμ- V) BVX.

Πρόκειται όχι μόνο για τὸν Ἀνθενώρη ἀλλὰ καὶ για τοὺς συντρόφους τοῦ ποῦ κινδύνευσαν νὰ θαλασσοπνιγοῦν. Ὁ πληθυντικός λοιπὸν ἐπιβάλλεται νὰ προτιμηθῆ ἀπὸ τὸν ἐνικό.

Λοιπὸν ἐδάριτε σκόπισε τέτοιαν βουλὴν νὰ ἐπάσης,
 πράγμα νὰ ποίσης νὰ γενῆ τιμὴ καὶ ὄφελός μας,
 ἐπεὶ οἱ σοφοὶ εἰς τοὺς λόγους τῶν τούτων τὸν λόγον εἶπαν:
 «Ὁ νοῦς φρονεῖ ὅπου σκοπεῖ τὸ τέλος τῶν πραγμάτων,

1505 καὶ πρὸς τὸ τέλος τὴν ἀρχὴν ἐπιχειρεῖ ἀποσῶσαι».

1503 οἱ σοφοὶ εἰς τοὺς λόγους τῶν . . . εἶπαν Pap. (cf. F 3646-50 *quar zo nos dient li autor : | Qui grant chose vouent enoair, | la fin a qu'il en deit venir | deit esgarder, se il est sage, | que n'en vienge honte e damages*) : ἡ σοφία (-φίαν B) εἰς τοὺς λόγους τῶν (B : τῆς X om. V) . . . εἶπεν (λέγ B) BVX || 1504 ὅπου BV : ὅπου νὰ X || 1505 ἐπιχειρεῖ ἀποσῶσαι Pap. : νὰ ἐπιχειρῆ ἀπὸ τότε BX νὰ ἐπιχειρίστη πώποτε V.

Ἡ διόρθωση στὸν στίχο 1503 εἶναι μᾶλλον ἀπλή. Ἀντίθετα, στὸν στίχο 1505 τὸ κείμενο τῶν χειρογράφων εἶναι ἀκατανόητο. Ἡ διόρθωση ποῦ προτείνω σημαίνει : «εἶναι φρόνιμος ἐκεῖνος ὁ νοῦς (τοῦ ἀνθρώπου=ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος) ποῦ ὑπολογίζει πῶς θὰ τελειώσῃ κάποιο ἐγχείρημα καὶ ποῦ προσπαθεῖ νὰ κάνη τὴν ἀρχὴ ἀποβλέποντας στὴν τελικὴ ἔκβαση». Κάτι ἀνάλογο βρῖσκουμε στὸν Ἀντ. Μπουμπούλη, *Θρηῆνος*, 214 «Ἀρχὴ κακὴ πολλὰς φορὰς εἰς τὸ κακὸ τελειώνει | καὶ διὰ τὸ τέλος τὸ κακὸ καὶ ἡ ἀρχὴ κακὰ ἀποσώνει», πρβλ. Κριαρᾶ, *Λεξ. Γ'*, σελ. 125.

«Καὶ ὁμπρὸς παρὰ νὰ μάθωσιν οἱ Ἕλληνες τὸ πράγμα,
 ζημίαν μεγάλην, λέγω σας, νὰ πάθουν εἰς τὰς χώρας:

1530 ὄσους εὐροῦν εἰς τὸ σπαθὶν <

. > γυναικας, ἄνδρας ἅμα

τὰ ζῶα καὶ τὰ πράγματα νὰ φέρονσι μετ' αὐτους.

Καὶ ἂν τύχη τὸ κενόδοξον καὶ νὰ προσχαμηλώσουν,

.

ἂν ἔχω τὴν βοήθειαν σας, οὐ μὴ μὲ πολεμήσουν

1535 ἀλλ' οὐδὲ ἀγάπην νὰ ἔχωσι μετ' ἔμου εἰς τὸν αἰῶνα».

1530-31 *lacunam statuit* Pap., cf. F 3705 *lor home mort, lor preie prise* || 1531 *γυναικας ἄνδρας ἅμα X ἄνδρας τε καὶ γυναικας (γυν- ἅμα B) BV ἄς βάλουν καὶ ἄς τοὺς κόψουν A* || post 1533 *lacunam unius versus suspicatur* Pap., cf. F 3710-11 *qui lor orgueil porreit baissier, | come avreit grant aumosne faite!*

Ἡ ἔκφραση ὄσους εὐροῦν εἰς τὸ σπαθὶν εἶναι ἑλλιπής, ἐνῶ τὸ F δείχνει πῶς πρέπει νὰ ἐννοήσουμε ἀμέσως μετὰ μιὰ ἔκφραση τοῦ τύπου «ἄς τοὺς θανατώσουν». Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ οὐσιαστικὴ συμφωνία τοῦ X μὲ τὰ

BV δείχνει πὼς τὸ χάσμα ὑπῆρχε ἤδη στὸ ἀρχέτυπο· αὐτὸ τὸ διαπισθάνθηκε ὁ διασκευαστῆς τοῦ A πού προσπάθησε νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα μὲ μιὰ πετυχημένη ἔκφραση (ἄς βάλλουν καὶ ἄς τοὺς κόψουν), τὴν ὁποία ὅμως δὲν μπορούμε νὰ δεχτοῦμε μέσα στὸ κείμενο λόγῳ τῆς συμφωνίας τοῦ X μὲ τὰ BV. Ἐπιπλέον, τὸ ἀ΄ ἡμιστίχιο τοῦ στίχου 1531 πού λείπει, θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ συμπληρώσουμε μὲ μιὰ ἔκφραση τοῦ τύπου *τὸν ἅπαντά τοὺς τὸν λαόν*. Τέλος, μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 1533 πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι χάθηκε ἕνας τουλάχιστον στίχος, πού περιεῖχε τὴν ἀπόδοση τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου.

*Πάρι ἀντάδελφε, νιὲ Πριάμου βασιλέως,
ἔμπροσθεν τοῦ δεσπότητος μας, κυρίου καὶ πατρὸς μας,
λέγω σας τὴν ἀλήθειαν τὴν λέγουν οἱ πλανῆτες·*

1615 *ἠξεύρω νὰ μαντεύωμαι· ἔ τ α ἰ ρ ο ν <μου> οὐ μὴ εὖρης.
Πολλὰ πράγματα ἐμάντευσσα, ὅλα ἀληθινέυσαν.
Τοῦτο καὶ μόνον γνώριζε, δι' ἀλήθειαν σὰς τὸ λέγω,
ἐὰν [δ] Πάρις ἐκ τοὺς Ἑλληνας γυναῖκα ὑπᾶ νὰ πάρῃ,
ὄλοι οἱ Ἑλληνες ὡς ἐν ριπῇ ἐδῶ νὰ καταλάβουν.*

1615 *ἑταῖρον* Pap. *ne veistes onques mon per F 3948* : ἕτερον BV *ἱτέρι X* || μου suppl. Pap., cf. 2098 || 1618 *δ* ABVX : del. Pap. || 1619 *ριπῇ* Pap. : *ροπῇ* ABVX.

Ἡ διόρθωση πού κάνω στὸν στίχο 1615 ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ καὶ σὲ δύο ἄλλα σημεῖα τοῦ ἔργου :

2097 *Εἶχε μέγανον ἔπαινον, μεγάλην τὴν ἀνδρείαν·
μὲ βίαν νὰ ἠπόρεις νὰ εὖρισκας ἔ τ α ἰ ρ ο ν του εἰς τὸν κόσμον.*

2098 *ἑταῖρον* Pap. *A peines trovast hom son per F 5168* : ἕτερόν (-ρός A) AVX om. B || *του* AX : om. BV.

2134 *ἔ τ α ἰ ρ ο ς <του> οὐχ εὐρίσκετον εἰς συντυχίαν, εἰς φρόνα*

ἑταῖρος Pap. *de parler | ne poust hom trover son per F 5227-8* : ἕτερος ABVX || *του* suppl. Pap., cf. 2098.

Ἡ λέξις *ἑταῖρος* ἀποδίδει ἀκριβῶς τὴ λέξις *per* τοῦ F. Ἐξ ἄλλου, στὸν στίχο 1619 ὑποθέτω πὼς ἔχουμε τὴ γνωστὴ ἔκφραση ἐν *ριπῇ* (ὀφθαλμοῦ).

Εὐθὺς ὀρθὸς σηκώνεται ὁ Τρώϊλος καὶ λέγει:

1630 *«Ὁδαί!», φησίν, «ὦ ἄρχοντες, στρατιῶται καβαλάροι,
πῶς οὕτως ἐσκιάχθητε διὰ λόγον πρεσβυτέρου,
ὅπου δειλὴ τὸν ἔ π ε ι σ ε καὶ φόβος νὰ τ ὀ ν λέγη;*

1632 *ἔπεισε* Pap. : *ἔπεσε* ABV || *νὰ τὸν* (Pap. : τὸ BV) *λέγη* BV *co li fait dire coardie* F 4000 : *τὸν ἐπῆρε* A.

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ κείμενο ἐπιβάλλει τὴ διόρθωση τοῦ ἔπεσε σὲ ἔπεισε («τὸν ἔκανε νὰ πῆ τὸν λόγο»).

1696 «Ἄν ὁ ἀδελφός μου εἰς Ἑλληνας ὑπάγη νὰ κουρσεύσῃ,
ὀλίγον τὴν ζωὴν ἡμῶν ἄς τάξωμεν οἱ πάντες.
Ἡ Τροία τέφρα γίνεται, οὐδ' εἰς τὴν διαφεντεύει».

1698 οὐδεὶς τὴν Pap. metri gratia : τινάς δὲν τὴν AX τινάς οὐ τὴν BV.

1711 Μενέλαος ὁ βασιλεύς, λαμπρὸς ἐκ τῶν Ἑλλήνων,
αὐτὸς εἶχεν ὁμόζυγον πάνυ ἐξηρημένην·
ὅσων γὰρ σκέπει οὐρανὸς καλλιώτερον οὐκ ἦτον
οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐγένετον τόσα εὐμορφη εἰς τὸν κόσμον.

1713 ὅσων Pap. : ὅσον ABVX.

Πρῶτος ὁ Πάρις λέγει τους: «Συντρόφοι στρατιῶται,
ὁ ἐμὸς πατήρ μᾶς ἔστειλε στήν χώραν τῶν Ἑλλήνων
νὰ ποίσωμεν ζημίαν πολλήν, νὰ ἐκδικηθοῦμεν πάντες
τὴν θλίψιν καὶ τὸν θάνατον τὸν ἔκαμαν ἐκεῖνοι

1785 τοῦ γένους καὶ τῆς χώρας μας τῆς περιφανεστάτης.

1782 στήν ex εἰς τὴν BV : εἰς AX || χώραν Pap. en cest païs F 4383 : ρώμην ABVX.

Εἶναι φανερὸ πὼς ἡ λέξις ρώμη ἀποτελεῖ λάθος τοῦ ἀρχετύπου καὶ πρέπει νὰ διορθωθῇ σὲ χώραν σύμφωνα μὲ τὴ λέξις païs τοῦ F.

Ἐτοῦτοι ὁποῦ εἰς τὰ κάτεργα θὰ εἶναι διωρθωμένοι,
τὰ σίδηρα ἄς σηκώσουσι καὶ τὰ ἄρμενα ὡσαύτως

1820 — σημάδια νὰ τοὺς εἴπωμεν διὰ νὰ μᾶς ἐγνωρίσουν —,
εὐθὺς ἡμεῖς ὡς ἔλθωμεν νὰ βάλωμεν τὸ πρᾶγμα·
ἐμπρὸς παρὰ νὰ νοήσουσι τὰ τρίγυρα τοῦ τόπου,
ἡμεῖς μακρὰ νὰ εἴμεθεν ἀπέσω τῆς θαλάσσης.

1818 Ἐτοῦτοι ὁποῦ X : ἐτοῦτο V τοῦτοι B οἱ ἐδικοί μας A || θὰ Pap., cf. F 4469
E cil qui remandront as nes: ἄς ABVX || 1820 ἐγνωρίσουν VX : ἐγνωρίζουν AB || 1821
εὐθὺς ἡμεῖς ὡς Pap. dès que nos avrons chargié F 4471 : ἐμπρὸς (ὄμπρὸς X) παρὰ (πα-
ροῦ A) νὰ ABVX.

Στὸν στίχο 1821 ἡ γραφὴ τῶν ABVX εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένη καὶ πρέπει νὰ προῆλθε ἀπὸ σύγχυση μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐπόμενου στίχου. Τὸ γαλλικὸ κείμενο μοῦ ἐπιτρέπει νὰ προτείνω ὡς πολὺ πιθανὴ τὴ διόρθωση εὐθὺς ἡμεῖς ὡς.

1866 Ἐπιπέδως ἐσκοτώνονταν, οὐκ ἔβλεπαν τὴν νύκταν·
πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐσφάγησαν, ἄλλοι ἦσαν λαβωμένοι·
ἀλλὰ καὶ οἱ Τρῶες ἄφηκαν πολλοὺς ἀποθαμένους,
πρὶν δὲ παρὰ τὰ συναχθοῦν ἀπέσω τῶν κατέργων.

1867 ἄλλοι ἦσαν Pap. : ἄλλοι δὲ AX ἕτεροι δὲ BV || 1869 παρὰ Pap., cf. 2265 Ἐμπρός δὲ (AX : om. BV) παρὰ τὰ ἐξεβῆ ABVX : περὶ VX παρὶ B προτοῦ A.

Στὸν στίχο 1867 νομίζω πῶς τὸ συνδετικὸ ρῆμα ἦσαν εἶναι ἀπαραίτητο.

1877 Ἡμέρας τὸ διάστημα ἀπεῖχε τὸ καστὲλιν
ἀπὸ τὴν Τροίαν τὴν καλήν, τὴν περιφανεστάτην.

1877 ἀπέιχε Pap. De Troie esteit set liues loinz F 4614 : ἀπέχαν ABVX.

1945 Ἡ νύχτα ἐκείνη ἐδιέβηκεν, ἔφθασεν ἡ ἡμέρα
πανεύμορφη, καλούτσικη, λαμπρὰ ἠγλαϊσμένη.
Ὁ Πάρις ἐσηκώθηκεν, εὐθὺς καβαλικεύουν.

1946 πανεύμορφη, καλούτσικη . . . ἠγλαϊσμένη Pap., cf. F 4805-9 Quant l'endemain furent levé | e del jor parut la clarté,— | bel tens fist mout come en pascor, | qu'es arbres pert e fueille e flor,— | monté furent es palefreiz : πανεύμορφος, καλούτσικος (λαμπρούτσικος X) . . . ἠγλαϊσμένος ABVX.

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ F δείχνει πῶς τὰ τρία ἐπίθετα τοῦ στίχου 1946 εἶναι κατηγορούμενα στὸ ἡμέρα καὶ ὄχι στὸ Πάρις.

1967 Κακοὺς γάμους ἐποίησαν οἱ Ἕλληνες τῆς Τροίας,
ὅπου ἔως τὰ θεμέλια τὴν θέλουσι χαλάσει.

1968 ἔως Pap. cf. infra 2896 et supra 1119 ὄλην τὴν ἐχαλάσασι μέχρι τῶν θεμελίων : εἰς ABVX.

1981 Πολλὰ θλιμμένοι, σοβαροί, ἐστράφηκε εἰς τὴν Σπάρτην
τὸν Νέστορα μεθ' ἑαυτοῦ φέρει ὅπου <τὸν> ἠγάπα.

1982 τὸν suppl. Pap. qui mout l'amot F 4792 : om. BV.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τὰ BV ἔχουν παρανοήσει τὸ γαλλικὸ κείμενο, γιατί πρόκειται γιὰ τὸν Μενέλαο πού τὸν ἠγάπα ὁ Νέστορας καὶ ὄχι πού ἠγάπα τὸν Νέστορα.

Ὁ Ἀγαμέμνων φτάνει στὴ Σπάρτη :

1986 Εὐθέως ἐκατέλαβεν ἐκεῖνος εἰς τὴν Σπάρτην,
ἠύρηνκε δὲ τὸν ἀδελφὸν θλιμμένον, ἀσθενοῦντα,
τὴν ἐντροπὴν λυποῦμενον καὶ τὴν ζημίαν ὠσαύτως.

1988 *λυπούμενον* Pap., cf. F 4942-4 *Mout trova dehaitié son frere | por le hontage de sa femme, | por le damage de son regne : λυπούμενος ABX λυπούμενοι V.*

- ἽΟ Ἀγαμέμνων βασιλεύς, ὄντιναν εἶχαν στήσει
 ἐπάνω τους οἱ Ἑλληνες δεσπότην καὶ κρατάρχην,
 2080 ἦτον μέγας εἰς κορμίν, χοντρὸς ἀπὸ τὰ μέλη·
 οἱ σάρκες του λευκόχροες ἦσαν ὡς τὸ χιόνι·
 φρόνιμος, ἐπιδέξιος καὶ θαυμαστός εἰς γνώσιν·
 πλούσιος, πλατὺς ἐκ τὸ ἔχας του καὶ χολιακὸς εἰς ἄκρον.
 ἽΗτον καὶ ὁ Μενέλαος δίκαιος σ τ ἠ ἢ ἡλικίαν·
 2085 οὐδὲ μακρὸς οὐδὲ κοντός, ἀλλ' εὖμορφος, ὠραῖος,
 εἰς ὄλους ἀγαπώμενος, λαμπρὸς εἰς τὴν ἀνδρείααν.

2090 μακρὸς, πλατὺς σ τ ὁ στήθος του, λιγνὸς ὡς πρὸς τὴν μέσην

2084 δίκαιος στήν Pap. : δίκαιος τὴν BVX καλὸς εἰς A || 2090 στὸ Pap. : τὸ ABVX.

Στὶς περιγραφὲς τῶν ἡρώων, μετὰ ἀπὸ ἓνα ἐπίθετο ποῦ χαρακτηρίζει τὰ σωματικὰ ἢ τὰ ψυχικὰ τους χαρίσματα, βρίσκουμε συχνὰ τὴ σύνταξη αὐτὴ τοῦ ἐπιθέτου + εἰς, πρβλ. 2080 *μέγας εἰς κορμίν*, 2082 *θαυμαστός εἰς γνώσιν*, 2086 *λαμπρὸς εἰς τὴν ἀνδρείααν*, 2123 *εὖμορφος εἰς τὰ κάλλη*, 2125 *φοβερὸς εἰς τὴν ἀνδρείααν*, 2127 *φρικτὸς εἰς τὰ ἄρματά του*, 2135 *ἀνδρείος εἰς τὰ ἄρματά του*, κλπ. Εἶναι λοιπὸν λογικὸ νὰ διορθώσουμε ἐδῶ *δίκαιος τὴν* σὲ *δίκαιος στήν*. Ἐπίσης στὸν στίχο 60 διορθώνω *οὐδεὶς τὴν ἡλικίαν σου* σὲ *οὐδεὶς στήν ἡλικίαν σου*, καὶ στὸν στίχο 2171 *μέγας τὴν* (BX : εἰς A) *ἡλικίαν* σὲ *μέγας στήν ἡλικίαν* (πρβλ. 2217 *νέος πολλὰ εἰς τὴν ἡλικίαν*), στὸν στίχο 2090 διορθώνω *πλατὺς τὸ στήθος* σὲ *πλατὺς στὸ στήθος* (πρβλ. 2104 *πλατὺς εἰς τὰ πλατάρια του*, *μακρὸς εἰς τὰ πλευρά του*), στὸν στίχο 2149 *λευκὸς τὸ πρόσωπον* σὲ *λευκὸς στὸ πρόσωπον* καὶ στὸν στίχο 2211 *χαιράμενος τὸ πρόσωπον* σὲ *χαιράμενος στὸ πρόσωπον* (πρβλ. 2160 *εὖμορφη εἰς τὸ πρόσωπον*, 2196 *εὖμορφος εἰς τὸ πρόσωπον*, 2206 *δυνατὸς στοὺς πόδας*, 2248 *ρούσα ἦτον εἰς τὸ πρόσωπον*).

2103 *Αἴας τῆς Μάνης ὁ ἔμνοστος ἦτον μακρὸς καὶ μέγας*

...

2106 *ἀ λ λ' ἦτον ἀφροντιστικός, ἐλαφρὸς ἀπὸ λόγια,
 καὶ πολλὰ πάντα ἐπαίζετον μετὰ χαρᾶς ἐκεῖνος.*

2106 *ἀλλ'* Pap. : *οὐκ* ABVX.

ἽΟ στίχος 2107 ἐπιβάλλει νὰ διορθώσουμε στὸν στίχο 2106 τὸ *οὐκ* ποῦ δίνουν τὰ χειρόγραφα, γιατί ἀλλιῶς οἱ δύο στίχοι θὰ ἦσαν ἀντιφατικοί. Μὲ

τὸ ἄλλ', ποὺ ὑποθέτω ὅτι εἶναι ἡ σωστὴ γραφή, μπαίνει σὲ ἀντίθεση τὸ μεγαλοπρεπὲς παρουσιαστικὸ τοῦ Αἴαντα μὲ τὸν πρόσχαρο χαρακτήρα του.

2143 ἀγαθὸς πολλά, [καὶ] πάντερονος ἦτον εἰς φίλους πάντας

καὶ ABVX : del. Pap. metri gratia.

2145 μαῦρα μαλλία εἰς τὴν κεφαλὴν εἶχε καὶ μαῦρα μάτια

εἰς τὴν κεφαλὴν Pap. metri gratia : τὸ κεφάλιν BV τὸ κεφάλιν του AX.

2157 ῥοῦσον εἶχε τὸ πρόσωπον, ῥοῦσα μαλλία καὶ γένεια

ῥοῦσον . . . γένεια Pap., cf. F 5273-4 *le vis ot gras e lentillos ; | de barbe e de cheveus fu ros* : ῥούσιον (ῥουσιὸν B^{pc} μουσικὸν B^{ac} μούσιον V) καὶ τὸ πρόσωπον εἶχε (ὁμοίως A) μαλλία καὶ γένεια ABVX.

Μὲ τὴν ἐπανάληψη τοῦ ἐπιθέτου προσπάθησα νὰ ἀποδώσω τὸ κείμενο τοῦ F ποὺ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἴδια ἔννοια μὲ τὰ συνώνυμα ἐπίθετα *lentillos* καὶ *ros*.

2166 Ἐδήλωσα <πάσας> ὑμῖν [τῶν] Ἑλλήνων τὰς θεωρίας,
τὰ κάλλη, τὴν ἀνδρείαν τους — οὐκ ἔνι πλέον οὐδὲ μεῖον —,
καθὼς ὁ Δάριος ἱστορεῖ, ὅπου τοὺς εἶδεν ὄλους.

2166 *πάσας* suppl. Pap., cf. F 5292 *vos ai tot dit* || ὑμῖν A : ἡμῖν BVX || τῶν praeb. ABVX : del. Pap. metri gratia || 2167 *μεῖον* Pap. *Jo n'i ai mis ne plus ne meins* F 5293 : ὀλίγον ABVX.

Ὁ στίχος 2166 νοσεῖ σοβαρά· οἱ δύο διορθώσεις ποὺ κάνω νομίζω ὅτι τὸν ἀποκαθιστοῦν. Στὸν στίχο 2167 ἡ διόρθωση μεῖον εἶναι μετάφραση τοῦ *meins*.

2176 Ἀληθινὸς εὐρίσκετον κριτῆς εἰς πᾶσα δίκαιον
μετὰ χαρᾶς ἐσθίαζεν οὐ τὸς ταχὺ τὴν πούρναν

2177 οὗτος Pap. *E matin manjot volentiers* F 5302 : οὕτως ABVX.

2185 Τὰ δύο του ὀμμάτια ἀλλοιθωροῦν τοῦτο <οὐ> τὸν ἀσκημίζει

οὐ suppl. Pap. *mais point ne li mesaveneit* F 5332 : om. ABVX.

Ἡ προσθήκη τοῦ οὐ, ποὺ ἐξέπεσε ἀπὸ λάθος ἀπλογραφίας, μᾶς δίνει κείμενο σύμφωνο μὲ τὸ F.

2188 <Σ'> ἐξόδους καὶ χαρίσματα τίς νὰ πιασθῇ μετ' αὐτον;

Σ' suppl. Pap., cf. 2195 νά πιάνεται εἰς τὴν γνώμην του, 2204 εἰς τὰ κάλλη του οὐκ ἐπιάνετον : om. ABVX.

2250 Ἡ Πολυξένη ἢ ἔμνοστη, τίς νὰ τὴν καταλέξῃ;
Εὐκαιρο νὰ πειράζεται [τινὰς] διὰ νὰ τὴν ἐρμηγυῖ.

2251 τινὰς (κανεῖς A) praeb. ABVX : del. Pap. metri gratia || διὰ νὰ A : νὰ B μὴ X om. V.

2258 μακροὺς βραχιόνας καὶ λευκοὺς, ὁμοίως καὶ τοὺς δ α κ τ ὕ λ ο υ ς
δακτύλους Pap. *les deiz* F 5562 : ὀδόντας ABVX, cf. *denz* F 5562 app.

Εἶναι πιθανὸν ὅτι στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Ἕλληνας διασκευαστὴς εἶχε μπροστά του γαλλικὸ κείμενο μὲ τὴν ἐσφαλμένη γραφὴ *denz*. Εἶναι ἕνα πρόβλημα ἂν πρέπει νὰ κρατήσουμε στὸ κείμενό μας τὴ γραφὴ τοῦ διασκευαστῆ ὀδόντας ἢ νὰ τὴ διορθώσουμε σὲ δακτύλους γιὰ νὰ ἔχουμε ἕνα λογικότερο κείμενο.

2265 Ἐμπρὸς δὲ παρὰ νὰ ἐξεβῆ τοῦ Φεβρουαρίου τὸ τέλος,
οἱ Ἕλληνες ἐσυνάχθησαν ὅλοι τοὺς εἰς Ἀθήνας·
κάτεργα καὶ καράβια ἔφθασαν εἰς τὸ πόρτον.
Ἐκατὸν ἐκ τὴν Μύκοναν ἤφερον Ἀγαμέμνων,
καβαλαρίους καὶ ἄρματα γεμάτα, γαρνισμένα.

2270 Ἀπὸ Σπάρτην Μενέλαος ἐξῆντα γαρνισμένα
<ἤφερε πάλιν μετ' αὐτόν, καλὸν λαὸν γεμάτα.
Ἀρχέλαος καὶ Προθενώρ πενήντα γαρνισμένα>
ἐκ τὴν Βοέκην καὶ Λανώρ ἠφέρασιν ἀντάμα.
Ἀσχάλαφος καὶ Ἀλιγῆς — κόντος καὶ δοῦκας ἦσαν —

2275 εἶχαν εἰς τὸ μερίδιν τοὺς τριάντα γαρνισμένα:
<μετ' αὐτοὺς τὰ ἠφέρασιν> ἐκ τὴν Ὀρκομενίαν.
Ἐπίστροφος καὶ Σχέδιος πάλιν ἐκ τὴν Φωκίδα
— ἦσαν αὐτάδελφοι — ὁμοῦ ἠφέρασιν πενήντα.
Αἴας ὁ Τελαμώνιος <ἀπὸ τὴν Σαλαμίναν>

2280 καλὰ κάτεργα ἤφερε πενήκοντα μετ' αὐτόν.
Εἶχε συντρόφους μετ' αὐτόν δουκάδας καὶ κοντάδας.

2270 praeb. BV F 5605-6 *De Parte en i ot Menelaus | seisante, pleines de vassaus* : om. AX || ἀπὸ V : ἀπὸ τὴν B || 2271 versum suppl. Pap., cf. F 5606 || 2272 versum suppl. Pap., cf. F 5608-10 *Entre Archelaus e Prothenor, | en i orent einquante beles, | trestotes fresches e noveles* || 2273 versum huc transp. Pap. : post v. 2275 praeb. ABX || ἐκ VX : εἰς AB || Βοέκην AX *Boëce* F 5607 : Βοήκην BV || καὶ Λανώρ BV *e de l'onor* F 5607 : ὁ Λανώρ AX || ἀντάμα AVX : ἐντ- B || 2274 Ἀσχάλαφος Pap. : ὁ Χάλαφος (-αχος B) ABX || 2275 μερίδιν BX : μοιράδιν A || γαρνισμένα B : σγαρν- AX || 2276 μετ' αὐτοὺς τὰ ἠφέρασιν suppl. Pap. ex. gr. || ἐκ τὴν Ὀρκομενίαν huc

transp. Pap. : post Σχέδιος (v. 2277) praeb. ABVX || Ὀρκομενίαν AX *Orcomenie* F 5614 : Ἀρμενίαν BV || 2277 Ἐπίστροφος καὶ Σχέδιος (Σχένδ- V) BV F 5615 : μετὰ Ἐπίστροφον καὶ Σχέδιον AX || πάλιν ἐκ τὴν Φωκίδαν huc transp. Pap. post Τελαμώνιος (v. 2279) praeb. ABVX || πάλιν AX : πάλε V om. B || Φωκίδαν BV *Phocidis* F 5618, sed cf. *facidis* app. : Φακίδαν (-δα X) *AX || 2279 Τελαμώνιος AVX : Τάλ- B || ἀπὸ τὴν Σαλαμίναν suppl. Pap., cf. F 5622 *de Salemine* || 2280 praeb. BVX : aliter A ἤφερον εἰς τὴν συντροφίαν του πενήκοντα κάτεργα ἀρματωμένα || καλὰ V : ἄλλα B om. X || ἤφερε (A)X : ἠφέρασι BV || πενήκοντα (A)VX πενήντα B || μετ' αὐτον (-τους V) VX : om. B.

Οἱ στίχοι 2271-2 πρέπει νὰ ἐξέπεσαν λόγω τοῦ ὁμοιοτέλευτου γαρνισμένα στοὺς στίχους 2270 καὶ 2272. Ἐξ ἄλλου, παραλείψεις ἡμιστιχίων, μετατοπίσεις στίχων καὶ ἄλλα λάθη προκάλεσαν γενικὴ σύγχυση στὰ ὀνόματα τῶν βασιλιάδων καὶ τῶν βασιλείων τοὺς σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα, πράγμα πού ἐπέβαλε τὶς διορθώσεις πού προτείνω.

Ἐκ τὴν Μάνην καὶ Ζημίαν Ὀϊλεος καὶ ὁ Αἴας
 τριάκοντα ἐπτὰ ἠφέρασιν καλὰ ἦσαν γαρνισμένα.

2290 Φιλιθαὸς καὶ Σάντιππος, ὁ εἷς ρήξ καὶ ὁ ἄλλος δούκας,
 τριάκοντα ἠφέρασιν ἀπὸ τὴν Καλκυδῶνα.

2289 ἦσαν γαρνισμένα Pap. cf. 2299, 2310 : ἦτον σγαρνισμένον X κυβερνισμένα B (cf. 2293 κυβερνημένα) ἀρματωμένα A || 2290 δούκας Pap. metri gratia : δούξ AB ρήξ X.

Ἡ διόρθωση καλὰ ἦσαν γαρνισμένα εἶναι ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου καὶ σὲ δύο ἄλλα σημεῖα, στοὺς στίχους 2299 καὶ 2310, ἐνῶ ἡ γραφὴ τοῦ B καλὰ κυβερνισμένα (ἀντὶ γιὰ κυβερνημένα) εἶναι σπανιότερη.

2296 Ἡ γοῶν ἀπὸ τὴν Πύλαρχον πενήντα ὁ Πορτάκης,
 <μετὰ τὸν Πρωθεσέλαον καλὰ ἦσαν γαρνισμένα >

2296 Ἡ γοῶν Pap. : ἦγον ABVX || 2297 *versum* suppl. Pap. ex. gratia, cf. F 5654 *e il e danz Proteselaus*.

Ἡ γραφὴ ἦγον τῶν ABVX εἶναι προφανῶς λάθος τοῦ ἀρχετύπου. Ἡ διόρθωση ἦγον εἶναι παλαιογραφικὰ πολὺ κοντὰ στὸ ἦγον καὶ ἀποδίδει ἐξαίρετα τὸ νόημα. Ὁ πληθυντικὸς ἦγον ἀλλὰ καὶ ἡ σύγκριση μὲ τὸ F ἐπιβάλλει τὴν προσθήκη ἐνὸς στίχου μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Πρωθεσέλαου.

Ὁ Σάντιππος καὶ Ἀμφιμάς, βασιλεῖς τῆς Ἡλίδος,
 ἤφεραν ἐκ τὴν χώραν τοὺς ἕνδεκα γαρνισμένα.

2305 Πόλυβητῆς καὶ Αὐρυκῆς, οἱ δύο ἑξαδέλφοι,
 ἠφέρασι ἐκ τὴν Λάρισον ἐξήκοντα μεγάλα.

2303 Ἀμφιμάς Pap. : Ἀμφιβάς ABVX || τῆς Ἡλίδος Pap., cf. F 5669-71 *D'Elide, une terre sauvage, | en ot o sei onze al rivage | danz Antipus e Amphimaus : και οἱ δύο ABVX || 2304 versum huc transp. Pap., cf. F 5670 : post 2305 praeb. ABVX || 2305 Πολυβητής Pap., cf. F 5675 Polibetès : Πολίθηκος V Ὀλίθηκος BV Ἐλίθηκος A Polithenes F 5670 app. || 2306 versum huc transp. Pap., cf. 5674-6 *Seisante en i ot de Larise | Polibetès e Leontins, | qui esteient germains cosins : post 2303 praeb. ABVX.**

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ F δείχνει πὼς οἱ στίχοι 2304 καὶ 2306 εἶχαν ἀλλάξει ἀμοιβαῖα τὴ σειρά τους. Ἐπὶ πλέον, στὸν στίχο 2303 τὸ σπουδαιότατο σὲ ἓνα Κατάλογο στοιχεῖο τῆς προέλευσης τῶν ἡρώων εἶχε παραφθαρῆ στὸ ἀνοῦσιο καὶ οἱ δύο πού προφανῶς καλύπτει τὴν πραγματικὴ γραφὴ τῆς Ἡλίδος.

2331 Δύναμιν τόσῃν ἔχομεν, πλήθος λαοῦ καὶ τ ό π ο ν,
ὄσον οὐκ ἔνι βασιλεὺς νὰ ἔχη τὴν τόλμην τόσῃν,
νὰ δριάμη καταπάνω μας, ἄπρεπον νὰ μᾶς ποίση.

2331 τόπον Pap. : τόπον ABVX.

Ἡ ἔκφραση πλήθος... τόπου δὲν εἶναι δόκιμη καὶ γι' αὐτὸ διορθῶνω τὸ τόπου σὲ τόπον.

Καὶ ἂν μᾶς συμβουλευέται ὁ Ἀπόλλων νὰ ὑπᾶμεν,
2345 δίχως δειλίαν, γνώριζε, νὰ ὑπᾶμεν καὶ μὲ θάρρος.
Οὐκ ἔν' μακροῦα ὁ Ἀδελφός νὰ μὴ γοργὸν σ τ ρ α φ ο ὕ σ ι ν
ἐ κ ε ἶ ν ο ι ὀποῦ δι' ἀπόκρισιν θέλομεν ἀποστείλει.

2346-7 στραφοῦσιν | ἐκεῖνοι Pap. *que tost ne puissent repaierier | cil qu'i ironi sacrefiier* F 5787-8 : στραφοῦμεν ἐκεῖνον ABVX.

Ἐνῶ τὸ α' πρόσωπο στοὺς στίχους 2344 καὶ 2345 δείχνει γενικὰ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τοὺς Ἕλληνας στοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται, στὸν στίχο 2346 τὸ κινήσεως σημαντικὸ ρῆμα πρέπει νὰ ἔχη ὡς ὑποκείμενο τοὺς χρηστηριαζομένους, ἐκείνους πού θὰ σταλοῦν στοὺς Δελφούς. Γι' αὐτὸ διορθῶνω τὸ στραφοῦμεν ἐκεῖνον σὲ στραφοῦσιν ἐκεῖνοι.

Ὁ Ἀπόλλων δίνει χρησμὸ στὸν Κάλχα :

2371 Φύλαξον τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωτὶ νὰ φθάσης
τὰ κάτεργα, τοὺς Ἕλληνας μετ' αὐτοὺς νὰ ὑπάγης
εἰς τὴν Τρωάδα· πρόσεξε πίσω νὰ μὴ ὑπάγουν,
ἕως οὔ τὴν Τροίαν Ἕλληνας νὰ πιάσουν, νὰ ἀφανίσουν.

2373 πίσω νὰ μὴ ὑπάγουν Pap. *nes en lai mie repaierier* F 5840 : ποσῶς νὰ μὴ ὑπάγης (ex versu 2372) B ἀπ' αὐτοὺς νὰ (om. A) μὴ λείψης (χωρῆσης A) AX.

Ἡ ἐντολή τοῦ Ἀπόλλωνα εἶναι νὰ ἐμποδίσῃ ὁ Κάλχας τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὶς πατρίδες τους, σύμφωνα καὶ μὲ τὸ F.

Ἐἰς τὸν ἄλλον πώποτε οὐκ εἶδεν εἰς τὸν κόσμον*

2380 ὁ εἰς τοῦ ἑτέρου ἔλεγεν, εἶπαν καὶ ἐσυντύχαν'

<ὁ> εἰς τοῦ ἄλλου ἀπεσκέπασε τὸ τί ἤθελεν ἐκεῖσε

2381 ὁ suppl. Pap. ex versibus 2379 et 2380 || τοῦ ἄλλου V metri gratia : τὸν ἄλλον B ἄλλον X ὄλα A.

2387 Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐσύντυχε πάσας τὰς ἀποκρίσεις,

<ἄς> ἤκουσεν εἰς τὸν ναὸν Ἀπόλλωνος Ἀλσαίου

2388 ἄς Pap. *so que li ot dit* F 5860 : ὡς BVX τὰς A.

Καὶ ἐδῶ τὸ ἀρχικὸ γράμμα τοῦ στίχου ὑπέστη παραφθορὰ πού εὐκόλα διορθώνεται καὶ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα καὶ ἀπὸ τῆ σύγκρισιν μὲ τὸ F.

2391 Ταῦτα καὶ πάλιν ὁ Καλκὰς λέγει τ ο ὄ ς β α σ ι λ έ α ς

τοὺς βασιλέας Pap., cf. 2318, 2419 βασιλεῖς, F 5859 *as barons* : τὸν βασιλέα ABVX.

2395 Καὶ ἡ ἀπόκρισις εὐθὺς ταῦτα μὲ παραγγέλλει:

«Ἄγωμε εἰς τοὺς Ἑλληνας διὰ νὰ τοὺς συμβουλεύης:

ἐμπρὸς παρὰ νὰ πιάσωσι τὴν Τροίαν νὰ ἀναλώσωιν,

ἀγάπην μὴ ποιήσωσι, μὴ διέβωσιν ἐκεῖθεν.

2398 prius μὴ Pap. *que ne departisseis ja mais*, | *n'as Troïens n'eüssieiz pais* F 5893-4 : νὰ ABVX.

Ἡ γραφή τοῦ ἀρχετύπου νὰ δίνει κείμενο ἀντίθετο μὲ τὰ συμφραζόμενα καὶ μὲ τὸ F, καὶ διορθώνεται εὐκόλα σὲ μὴ.

2402 ζημίαν τ ο υ κάμνει καὶ κακὸν ὁποῦ θ ε ο ὄ ς παροργίζει

τον Pap. : τοὺς ABVX || θεοὺς Pap. *son damage quiert e porchace* | *qui as deus fait que lor desplace* F 5905-6, cf. 2407 καὶ τοὺς θεοὺς ~ *as deus* F 5913 : τοὺς BVX τὸν A.

Ὅποιοις ἐξοργίζει τοὺς θεοὺς, ζημιώνει, ὄχι φυσικὰ αὐτούς, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸ του. Ἐξ ἄλλου, ἡ διόρθωσις τοῦ τοὺς σὲ θεοὺς ἐπιβάλλεται, γιὰ τὸ παραφραστικὴ δὲν ἔχει μιλήσει ἀκόμη γιὰ τοὺς θεοὺς.

2415 Καὶ τὸν Καλκὰν ἠρώτησαν πῶς ἔν' τὸ πρᾶγμα τ ο ὄ τ ο

ἐν' Pap. metri gratia, cf. 2420 : ἐν ABVX || τὸ πρᾶγμα τοῦτο (Pap., cf. 2420 : ἐ-τοῦτο A) A : τοῦτο πρᾶγμα V τὸ πρᾶγμα BX.

2420 Ἄρχοντες, ἐγνωρίζω το, πῶς ἔν' τὸ πράγμα τοῦτο·
ὀλίγον πολλὰ ἔλειψε οἱ πάντες νὰ πνιγοῦμεν,
ποὺ ὑπᾶμε ἀπροσερότητα ἐκ τῆς θεᾶς Διάνας.

2420 ἐγνωρίζω το Pap. *or sai e veï | por quei tel tens avons eü* F 5944 : ἐγνωρίζετε BVX ἐγνωρίσατε A || 2421 οἱ πάντες νὰ πνιγοῦμεν vel τοῦ νὰ καταπνιγοῦμεν Pap. *Por poi que tuit n'i sont neié* F 5937 : τοῦ νὰ μηδέν πνιγοῦμεν (παιχθοῦμεν AX) ABVX || 2422 ποὺ Pap. : νὰ ABVX || ἐκ Pap. *Mout s'est Diana corrocíe | ... | de zo que ne l'avons requisite* F 5947-9 : καὶ ABVX.

Στὸν στίχο 2420 ἡ διόρθωση ἐγνωρίζω το εἶναι σύμφωνη μὲ τὸ F. Στὸν στίχο 2421 ἡ γραφή *μηδέν*, ποὺ δίνει νόημα ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ περιμένουμε, ἢ εἶναι λάθος τοῦ ἀρχετύπου ἢ προέρχεται ἀπὸ ἀδέξια ἀπόδοση τοῦ F 5937· στὴν πρώτη περίπτωση προτείνω τὴ διόρθωση οἱ πάντες νὰ ἀντι γὰ τοῦ νὰ μηδέν. Στὸν στίχο 2422 ἀντικαθιστῶ τὸ ἀκατανόητο νὰ μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ποὺ καὶ τὸ ἐπίσης ἀπαράδεκτο καὶ μὲ τὸν φωνητικὸ ἀναγραμματισμὸ τοῦ ἐκ. Τὸ νόημα εἶναι «χωρὶς νὰ ρωτήσουμε (=νὰ πάρουμε ἔγκριση ἀπὸ) τὴ θεὰ Διάνα».

Ἐναν καστέλιω ἠῦρασιw εἰς τόπον τῆς Τρωάδος·
πολλὰ ἦτον ὀχυρώτατον καὶ δυνατὸν ἐκεῖνον,
ἀλλὰ οὐδὲν ἐδύνετον διαφέντεμα νὰ ποίση
2445 πρὸς τὸν λαὸν ὁποῦ ἔπεσεν ἐπάνω του νὰ δώση

2444 ἀλλὰ Pap. *mais* F 5994 : τίποτε ABVX.

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο ἐπιτρέπει νὰ διορθώσουμε τὴ γραφή τοῦ ἀρχετύπου τίποτε σὲ ἀλλά.

Μετὰ χαρᾶς ἐκδίκησιν ἠθέλασιν ἐπάξει,
2490 ἔαν εἴχασι τὴν δύναμιν· γοργὸν νὰ τὸ ἐποίκων·
ἀμὴ εἰς τὴν πόλιν ἔνδοθεν θέλουν διαφεντευθῆναι
τὸ πλεόν ὁποῦ δύνονται· πολλὰ εἴν' δ υ ν α μ μ ε ν η.

2491 ἀμὴ BV : εἰ μὴ AX || 2492 εἴν' X : εἶναι ABV || δυναμωμένη Pap. (cf. infra 3220) *Ele est mout fort estrangement* F 6117 : δυναμωμένοι ABVX.

Εἶναι προφανὲς ἀλλὰ καὶ σύμφωνο μὲ τὸ F ὅτι ἡ μετοχὴ στὸν στίχο 2492 ἀναφέρεται στὸ οὐσιαστικὸ πόλις.

2495 Ἀλήθεια, τοῦτο γνώριξε, λέει ὁ δημῶδης λόγος·
ὡς κάρκινος στὴν τρύπαν του πολλὴν δύναμιν ἔχει,
οὕτως καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν τόπον τοὺς πολλὴν δύναμιν ἔχουν.

2496 ὡς Pap. : ὁ ABVX || 2497 καὶ αὐτοὶ V : αὐτοὶ A αὐτ' X.

Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ ἐπιρρήματος οὕτως στον στίχο 2497 ἐπιτρέπει, στον στίχο 2496, τὴ διόρθωση τῆς γραφῆς ὁ τοῦ ἀρχετύπου στὸ συσχετικό του ἐπίρρημα ὡς.

*Τοῦτο μηδὲν σκοπίζετε, ὅτι νὰ ἔχω δεῖλος,
γοργὸν νὰ μὴ τὴν πιάσωμεν τὴν πόλιν τους τὴν Τροίαν.
2500 Μ ὁ ν ο ἔ ν πρᾶγμα νὰ κάμωμεν ὅπου σᾶς λέγω, φίλοι.*

2500 Μόνο ἐν Pap. Mais une chose F 6133 : μόνον ABVX.

Ἡ γραφὴ μόνον τοῦ ἀρχετύπου δίνει ἀδόκιμο κείμενο: ἡ διόρθωση μόνον ἐν πού προτείνω δικαιολογεῖται παλαιογραφικὰ καὶ ἀποδίδει κατὰ λέξιν τὸ κείμενο τοῦ F. Γιὰ μιὰ ὅμοια περίπτωση πρβλ. στ. 12921 μόνο ἄδεια Pap.: μόνον διὰ AC (βλ. Δωδώνη Ε', 1976, σελ. 360).

*Πρῶτον ἄς ἀποστείλωμεν μαντάτον τοῦ Προιάμου,
διὰ νὰ μᾶς στρέψη ἐξόπισθεν προπάντων τὴν Ἑλένην,
τὰ πράγματα ὅπου ἐπήρασιν, καὶ τὴν ἀνορεξίαν,
2525 <ἦν ἔποικε εἰς τοὺς Ἑλληνας ὁ Πάρις, νὰ ἀμαντίση>.
<Καὶ> ν ἄ ποιήση τ ο ὕ τ ο πρὸς ἡμᾶς, καλὰ νὰ μᾶς ἀρέση·
καὶ ἂν τοῦτο <οὐ> ποιήση ὁ Προιάμος, ὥσπερ καθὼς τὸ λέγω,
τότε ἄδικον αὐτὸς νὰ ἔχη καὶ ἡμεῖς <νὰ> δικαιωθῶμεν.*

2525 versum suppl. Pap., cf. 2581-4 et F 6189-90 s'il ne nos fait dreit del mes-fait | que Paris a en Grece fait || 2526 καὶ ἂν Pap. : νὰ ABVX || τοῦτο Pap. : τόσον ABVX || 2527 οὐ suppl. Pap. || 2528 νὰ X : οὐκ BV om. A || ἔχη BV donc avra tort, nos avrons dreit F 6191 : ἐν X om. A || alt. νὰ suppl. Pap. || δικαιωθῶμεν BV : δικαιωμένοι AX.

Τὸ κείμενο τοῦ στίχου 2525 πού προσθέτω ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ F 6190 καὶ ξαναβρίσκεται στον στίχο 2584, ὅπου ὁ Ὀδυσσεύς ἐπαναλαμβάνει στους Τρῶες τὸ μήνυμα τοῦ Ἀγαμέμνονα. Στον στίχο 2526 ὑποθέτω πῶς τὸ καὶ ἐξέπεσε στὴν παλαιογραφικὰ εὐαίσθητη ἀρχὴ τοῦ στίχου, πῶς τὸ νὰ τοῦ ἀρχετύπου ἀποτελεῖ λάθος ἀναγραμματισμοῦ ἀντὶ γιὰ τὸ σωστὸ ἂν, τέλος πῶς ἡ γραφὴ τόσον εἶναι λάθος τοῦ ἀρχετύπου ἀντὶ γιὰ τὸ σωστὸ τοῦτο, πού τὸ ξαναβρίσκουμε στὴν παράλληλη ἀρνητικὴ ἔκφραση τοῦ στίχου 2527. Τὸ οὐ πού ἀποκαθιστῶ σ' αὐτὸν τὸν στίχο πρέπει νὰ ἔχη ἐκπέσει ἀπὸ ἀρχετυπικὸ λάθος ἀπλογραφίας καὶ τὸ νὰ πού προσθέτω στον στίχο 2528 ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴ σύνταξιν καὶ ἀπὸ τὴν παράλληλη ἔκφραση αὐτὸς νὰ ἔχη.

*2541 Ἐκεῖνοι εὐθὺς ὠρθώθησαν, ὑπάγουν εἰς τὴν Τροίαν·
ροῦχα λαμπρὰ ἐφόρεσαν, ὄλα καταξαμίτον,
ὀ ι α μ ρ ι σ μ ἔ ν α, ὀλόχρυσα, μὲ κρήνους, μὲ πουλία*

2543 διαμυρισμένα Pap., cf. F 6231 *soëf uelent* : διαμερισμένα VX διεμερισμένα B διαμεμερισμένα A.

Τὰ ρούχα ἦταν μυρωμένα, ὅπως λέει τὸ F, καὶ ὄχι μοιρασμένα. Γι' αὐτὸ διορθώνω τὸ διαμερισμένα σὲ διαμυρισμένα, ποὺ ὅμως εἶναι λέξη ἀμάρτυρη.

μετὰ μαγείας, γνώριζε, μὲ τέχνας φιλοσόφων
ἦτον ἢ χροὰ τοῦ δενδροῦ ὀ λ η ἔ ξ ω ρ θ ω μ ἔ ν η.
Οἱ κλάδοι του ἐσκέπαζαν ὄλην αὐτὴν τὴν πλάτσαν*

2565 τοῦτο ἦν θαῦμα φοβερόν, τόσα λιγνόν ὄποῦ ἦτον,
τόσα γομάρια νὰ βαστᾶ, ἀπάνω του νὰ στέκουν

2563 ὄλη ἐξωρθωμένη Pap.: ὄλον ἐξωρθωμένον ABVX || 2566 νὰ βαστᾶ Pap.: ἐβάστα-
ζεν ABX βαστώτα et ad finem transp. V || στέκουν Pap.: στέκη ABX στέκουσαν V.

Ἔλες οἱ διορθώσεις ποὺ εἰσάγω ἐδῶ στὸ κείμενο δικαιολογοῦνται συντακτικά καὶ νοηματικά.

2591 Π ρ ᾶ γ μ α ὄποῦ μὲ τὸ δάκτυλον ἤμπορεῖς νὰ σκεπάσης,
μὴ ποίσης καὶ σκεπάσης το μὲ μύρια σκουτάρια.

2591 Πράγμα Pap. metri gratia : τὸ πρᾶγμα ABVX.

Τόσα οὐκ εἶμαι γεράμενος ἀκόμη ἐκ τὸν νοῦν μου,
διὰ νὰ κάμω τίποτε νὰ ἔλθῃ ἐξοπίσω
αἰσχύνῃ τῆς γενέας μου καὶ τῆς κληρονομίας μου,

2605 διὰ νὰ ἔχουν παραπόμεσιν οἱ πάντες ἀπὸ ἐμένα.

2602 οὐκ Pap. metri gratia : οὐδὲν ABVX || γεράμενος Pap. *ne sui mie si al dejus* F 6336 : χαιράμενος ABVX || ἐκ τὸν νοῦν μου BV : διὰ νὰ ποίσω AX || 2603 ἔλθη Pap. : ἔλθω ABVX.

Στὸν στίχο 2602 ἡ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου χαιράμενος μοῦ φαίνεται ἀκατανόγητη. Ὑποθέτω πὺς πίσω ἀπ' αὐτὴν κρύβεται ἡ ἀμάρτυρη μετοχὴ γεράμενος τοῦ γερῶ (πβ. *κουνῶ* / *κουνάμενος*, *λυγᾶω* / *λυγάμενος*) ἢ ἡ ἐπίσης ἀμάρτυρη μετοχὴ χηράμενος τοῦ χηρεῦω (μὲ σημασία ἐδῶ «χᾶνω κάτι τὸ προσωπικὸ ἢ τὸ ἀγαπητὸ, ἀποχωρίζομαι παντελῶς»).

2610 ἀδελφῆ οὐδὲν μὲ ἀπόμεινεν οὐδὲ ἀδελφὸς ὡσαύτως,
συγγενῆς, φίλος ἐδικὸς ἢ ὄποῦ καλὸν μ ο ὕ θέλει.

2611 ἢ X *ami parent ne bien voillant* F 6345 : om. ABV || μοῦ Pap. : μου ABVX.

καὶ ἀκόμη ἔχουσιν αὐτὴν πάντοτε εἰς δουλοσύνην,
τὸ ὅπερ πάντα μὲ βαρεῖ, ποτὲ χαρὰ οὐκ ἔχω*
τρέβαν, ἀγάπην μετ' αὐτοὺς οὐ θέλω το κᾶν ὄλως,

2620 ἔως ὅτου τὴν ἐκδίκησιν νὰ πάρω εἰς θέλημά μου.

Πάλιν ἐδῶ ἐξωλόθρευσαν πόλιν ἐκ τῶν δικῶν μου,
καβαλαρίους ἐσκότωσαν, στρατιώτας ἐκλεγμένους.

Καὶ τότε ἀγάπην μετ' ἐμὲν μὴ νοῦσι διὰ νὰ ποίουν!

2619 huc transp. Pap., cf. F 6357-8 *n'en sera pais n'acorde quise | si en sera venjance prise* : post 2620 praeb. ABVX || 2621 πόλιν ἐκ τῶν δικῶν μου Pap., cf. F 6359-60 *Or me ront ma terre eissilliee | e ma gent morte e detrenchiee* : καὶ ἄλλην πόλιν ἐδικήν μου Α πολὴν ἐκ τὸ δικὸν (ἐδ- Β) μου (μας Χ) BVX || 2623 μνηοῦσι διὰ Pap. *Après diènt que dreit lor face* F 6361 : κινουῦσι διὰ ΒV ζητοῦν νὰ 'χων Χ ζητοῦν Α.

Ἔως οὖν νὰ ἀκούωμαι Πρίαμος βασιλέας,

τρέβαν οὐ χριζῶ μετ' αὐτούς· ἡμέρας τῆς ζωῆς μου

δ ε ἰ ξ ω ἄλλην μου τὴν δύναμιν· ἄς εἶναι ἐμπίστευμένοι,
τοὺς θέλω κάμει, μάθε το, διὰ νὰ μὲ ἔχουν γνωρίσει

2630 τὸ τί καρδίαν ἐγὼ βαστῶ καὶ τί βοήθειες ἔχω,

<ποῦ> ἀπέσω εἰς μῆραν μου ἤλθασιν καὶ ἄλλες πάλε μοῦ
ἐμπαίνου

2628 δέξω Pap., *tot mon poëir en mostrerai* F 6368 : εἰς ABVX || ἐμπιστευμένοι Pap. : ἐνεμπιστευμένοι (-στεμένοι V) ABVX || 2629 ἔχουν γνωρίσει Pap. *metri gratia* : ἔχουν ἐγνωρίζει BVX ἐγνωρίζουν Α || 2630 βοήθειες BV *ne queus aiües* F 6371 : βοήθειας Α βοήθειαν Χ || 2631 ποῦ suppl. Pap. || καὶ ἄλλες (Pap. : ἄλλοι Β om. V) πάλε μοῦ (Pap. : μου ΒV) ΒV : πάντοτε μοῦ Χ καὶ πάντε Α.

Ὁ Διομήδης ἄρχισε, στέκει καὶ χαμογέλα :

«Μὰ τὸν θεόν, χωρὶς χολῆς ποτὲ οὐ θέλεις εἶσται,

2643 ἐὰν οὕτως κάμνης, ὡς θαρρεῖς : μάχην νὰ διακράτησῃς,
ἐμπρὸς παρὰ νὰ διαβῆ πληρέστατος ὁ μῆρας».

2643 νὰ διακρατήσῃς Pap. cf. F 6388 *Jusqu'a un meis orreiz tel plait* : διὰ νὰ κρατήσῃς ABVX.

Ἡ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου εἶναι ἀκατανόητη, γι' αὐτὸ τὴ διορθῶνω σὲ νὰ διακρατήσῃς «νὰ ὑπομείνης». Ἡ σημασία αὐτὴ δὲν ἀναφέρεται στὸ Λεξικὸ τοῦ Κριαρᾶ, ὅπου ὅμως σημειώνεται (Ε', σελ. 67), γι' αὐτὸ τὸ ρῆμα, ἢ σημασία «κρατῶ, βαστῶ κάτι». «Ὅπως τὸ ρῆμα βαστῶ ἔχει τὴν σημασία καὶ τοῦ κρατῶ κάτι καὶ τοῦ ἀντέχω, ὑπομένω, μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὁ παραφραστὴς χρησιμοποιεῖ τὸ διακρατῶ μὲ τὴ δεύτερη αὐτὴ σημασία.

2651 τόσους νὰ ἴδῃς ἐκ τούς σοὺς κομμένους, λαβωμένους,

ἄλλοι οὖς νεκροὺς κοιμώμενους, στὸν κάμπον ἀπλωμένους

2652 ἄλλους Pap. : ὅλους ABVX.

Ἡ γραφὴ ὅλους εἶναι σίγουρα παραφθορὰ τοῦ ἄλλους, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ

οι ἴδιοι πολεμιστὲς νὰ εἶναι συγχρόνως λαβωμένοι (στ. 2651) καὶ νεκροὶ (στ. 2652).

Πολλὰ χωριάτικα ἔβγαλες λόγια ἐκ τοῦ στόματός σου
εἰς πολὺν τόπον ν ἄ λ ε χ θ ο ὦ ν, πολλοὶ νὰ τὰ διηγοῦνται.
< Ἄλλ' > ἔαν τολμᾶς καὶ ἐξεβῆς εἰς συμπλοκὴν πολέμου,
2695 ἐκεῖ τιμὴν θέλεις εὐρεῖ, ἄξίαν θέλεις κερδίσει.

2693 νὰ λεχθοῦν Pap. : νὰ ἐλεχθοῦν V νὰ ἐλθοῦν B νὰ λαληθοῦν A νὰ σκορπισθοῦν X καὶ νὰ τ' ἀκούσουν R || 2694 Ἄλλ' suppl. Pap. Mais F 6456 : om. ABRVX.

Πίσω ἀπὸ τὴ γραφὴ ἐλεχθοῦν τοῦ V κρύβεται ἡ ὀρθὴ γραφὴ λεχθοῦν ποῦ προτείνω καὶ ποῦ μεταφράζουν τὸ A καὶ τὸ X.

2717 Ἄφοῦ δὲ πάλε ἐξέβησαν τὴν πόρταν τῆς Τρωάδος,
τὸ δάον ἐσπουδάξασι, φθάνουν εἰς τὸ φουσάτον.
Τὴν στράταν τους ἐ κ ἄ μ α σ ι ν ἴσον τοῦ Ἀγαμέμνων.

2719 ἐκάμασιν Pap. : ἐκάμασων BRVX ἐποίκασιν A.

2725 Ἄπ' αὐτοῦ ἐδιέβησαν εἰς τὰς αὐτῶν κατοῦνας,
καὶ τὸ φ α γ ἰ ἦ τ ο ν ἔτοιμον : ἐκάθισαν νὰ φάγουν

2726 φαγὶ ἦτον Pap. e si donc fu prez li mangiers F 6509 : φαγίν τους ABRVX.

Ἡ διόρθωση ποῦ προτείνω εἶναι σύμφωνη μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο, ἐνῶ ἡ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου μᾶς δίνει μιᾶ ὀνομαστικὴ φράση ποῦ δὲν μοῦ φαίνεται δόκιμη.

Ἀέγω σοι, οἱ ἐντόπιοι καλὰ ἐπολεμοῦσαν
2745 τίποτε οὐκ ἐδειλίαζαν ἔαν τὸ ριζικὸ ἐ λ ε ἰ π ε ν,
ὅπου τοὺς ἦλθεν ἐναντίον, ἐ ν ἰ κ η σ α ν τοὺς πάντας.

2745 ἔαν τὸ ριζικὸ ἐλείπειν Pap. metri gratia : ἔαν τὸ ριζικὸν εἶχε λείπει BVX ἂν τὸ ἦθελεν ἢ τύχη A τοὺς Ἕλληνας ἐκείνοι R || 2746 ἐνίκησαν τοὺς πάντας Pap. : ἐνίκησε τοὺς πάντας BVX καὶ ἐνικήθησαν οἱ πάντες A ἂν εἶχαν καὶ ἐφοβοῦνταν R.

Στὸν στίχο 2746 ἡ γραφὴ ἐνίκησε τῶν BVX εἶναι συντακτικὰ ἀπαράδεκτη καὶ γι' αὐτὸ τὴ διορθῶνω σὲ ἐνίκησαν.

2756 Ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Θέλεφον ρωτᾷ τον περὶ τούτου
λέγει τον: « Ἔναι ἀπεδά, [ὡς] εἰκάζω, δέκα χρόνοι
ὅπου ἐδῶ μὲ ἀπλίκευσεν, ἐτίμησε μεγάλως,

εἰς ὄλον μου τὸ θέλημα ἐβιάσθη, ἐδούλευσέ με,
2760 καὶ θλίβεται ἡ καρδιά μου, ἂν εἶδα νὰ ἀποθάνῃ».

2757 ὡς del. Pap. metri gratia : praeb. ABRVX || 2759 ἐβιάσθη, ἐδούλευσέ με Pap. *mou se rena de mei servir* F 6563 : ἐβιάσθην, ἔθλυέ με VX ἐβιάσθην νὰ με ἀναπαύσῃ A ἐβιάσθην καὶ εἰς ὀρέξεις R om. B.

Στὸν στίχο 2759 ἡ γραφή ἔθλυε τῶν VX, ποῦ εἶναι ἀντίθετη μὲ τὰ συμφραζόμενα καὶ μὲ τὸ F, πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ θλίβεται ποῦ ὑπάρχει στὸν ἐπόμενο στίχο. Ἡ διόρθωση ἐδούλευσε ποῦ προτείνω ἀποδίδει, νομίζω, καλὰ τὸ ἀντίστοιχο γαλλικὸ κείμενο.

Ὁ Θέλεφος τὸν Ἀχιλλέα πολλὰ παρακαλεῖ τον
νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ στραφῇ μετ' αὐτὸν εἰς τὴν Τροίαν.
Ὁ Ἀχιλλεὺς οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' εἶπε τον νὰ μείνῃ
λέγει τον: «Χρεια νὰ κυβερνάς πάντοτε τὸ φουσαῖτον
2795 γένημα καὶ κρασί πολὺ, κρέας τε καὶ ἐλάδιν.
Πρόσεχε μὴ ἐπιλάθῃσαι: μέμῃν μεγάλην λάβης».

2794 χρεια Pap. *bosoinz est* F 6623 : διὰ ABVX || 2796 ἐπιλάθῃσαι Pap. metri gratia : ἐπιλάθεσθαι καὶ ABVX.

Στὸν στίχο 2794 ἡ γραφή τοῦ ἀρχετύπου διὰ εἶναι ἀπαράδεκτη, γιατί λείπει τὸ κύριο ρῆμα. Ἡ διόρθωση χρεια ἀποδίδει πιστὰ τὴ γαλλικὴ ἔκφραση *bosoinz est*.

Πάλιν ἀπὸ τὴν Θέλεφον, τὴν νῆσον τὴν μεγάλην,
τέσσαροι ἦλθαν βασιλεῖς, Κάρως σὸν τῷ Σαντίππω,
2825 ὁ Νέστωρ καὶ Ἀμφιμακὸς μετὰ λαὸν μέγαν.

2825 ὁ Pap. : τοῦ ABVX || μετὰ A : μετὸν BVX || λαὸν μέγαν (του ὄλον V) BVX : λαοῦ μέγαν A.

Ἀπὸ τὴν Θράκην τὴν λαμπράν, τὴν πλούσιαν καὶ γεμάτην,
2840 Πιλάης ἦλθε ὁ βασιλεὺς καὶ Κάλamos ὁ δούκας.
Δύο χιλιάδες <καὶ> ἑκατὸν ἠφέρασι μετ' αὐτούς.

2840 Πιλάης Pap. : ὁ Πιλάης ABVX || ἦλθε ὁ Pap. *i vint* F 6737 : ἦλθε BV ὁ AX || 2841 Δύο Pap. *Dous mile e cent vassaus* F 6741 : πλέον ABVX || καὶ suppl. Pap.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου 2841 ἔχουμε μία ἀπὸ τίς συνηθισμένες παραφθορὰς τῶν χειρογράφων (βλ. παραπάνω, σελ. 356)· γιὰ νὰ ἀποδώσω τὸ κείμενο τοῦ F, ἀντικατέστησα τὸ ἀκατανόητο πλέον μὲ τὸ δύο καὶ πρόσθεσα τὸ καί.

2857 σπίθες καλές καὶ ὄψαρια καὶ βενιζοῦδες ἄμα

καὶ ὁ π ὶ ρ α ν πανεξαίρετην ἐσόνθησαν ἐστίν

2857 καλές Pap. *buenes* F 6799 : πολλές ABV πολλά X || 2858 praeb. BV F 6800 - 1 : om. AX || και ὀπώραν Pap. *frui3 precios* F 6800 : ἡσπώραν B σπώραν V.

Ἡ διόρθωση καλές ἀντὶ γιὰ τὴ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου πολλές ἀποδίδει τὸ *buenes* τοῦ F στὸν στίχο 2857, ἐνῶ στὸν ἐπόμενον στίχο τὰ B καὶ V διατήρησαν ἕχνη τῆς σωστῆς γραφῆς καὶ ὀπώραν, ποὺ τὴν ἀποκαθιστῶ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ F.

τοῦτο δὲ σᾶς πληροφοροῦ, εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον
οὐκ ἦσαν μεγαλύτεροι δύο εἰς κορμὴν παρ' αὐτῶν:

2863 παρ' ὀλίγον ἐφαίνετον γίγαντας, ὡς εἰκάζω.

2863 γίγαντας Pap. *por roi ne resembloit jaianz* F 6818 : γίγαντος BVX γίγαντες A.

Πλουσιώτερά τοὺς ἄρματα τινὰς οὐδὲν ἐβάστα,

2870 ὅτι ἐκ τοὺς λίθους τοὺς καλοὺς, λέγω, τῆς παραδείσου,
δοπὸ Εὐφράτης ποταμὸς καὶ Τίγρης ἐξεβαίναν,
ἦσαν τὰ πάντα γ α ρ ν ι σ τ ᾶ λαμπρότερα οὐκ εἶδες.

2872 γαρμιστὰ Pap. *orlé* F 6845 : γὰρ ὀστᾶ ABX γὰρ (post ἦσαν transp.) ἄλλα V.

Ἡ γραφὴ γὰρ ὀστᾶ τοῦ ἀρχετύπου εἶναι ἀκατανόητη καὶ γι' αὐτὸ τὴ διορθῶνω σὲ γαρμιστὰ ποὺ ἀποδίδει, νομίζω, τὴ λέξη *orlé* τοῦ F.

2887 Πάλιν ἐκ τὰ βασιλεία γῆς τῆς Ἀλιζονίας,

δοπὸ οἱ σπῆθες οἱ καλὲς γίνονται ὅλον τοῦ κόσμου,
ὁ γέρων ἦλθε Ἐπίστροφος, ὁ φρόνιμος ἐκεῖνος.

2888 καλές Pap. (cf. supra 2857) *chieres* F 6895 *boines* app. : πολλές ABVX.

2896 Ποτὲ ὁ κόσμος ἀφοῦ ἄρχισεν ἔως τὸν καιρὸν ἐκεῖνον
τινὰς οὐκ ἤκουσε ποτὲ πόλιν καμίαν νὰ ἔχη
τόσους δονκάδες ἐγγενεῖς καὶ βασιλεῖς καὶ κόντους.

2896 ἔως Pap. (cf. supra 1968) : εἰς ABVX.

Ἄ Ὁ Ἐκτορας, ἀρχηγὸς τῶν Τρώων:

ἀπ' αὐτοὺς εἶχεν ὁ καθεὶς ὄρισμόν τοῦ Ἐκτόρου

κεφαλή <ἦτον> τῶν ἔσωθεν· τόσους εἶχεν εἰς μοῖραν,

2910 τινὰς νὰ μὴ ἐσάλευε χωρὶς τοῦ ὄρισμοῦ του.

2909 ἦτον suppl. Pap. || ἔσωθεν Pap. : ἀπέσωθεν ABVX.

Τὸ κείμενο ποὺ ἀποκαθιστῶ ἐδῶ δὲν ἀντιστοιχεῖ στὸ F 6931-4 (*Chas-*

cuns d'icez tel gent aveit, | dont chascuns garde se preneit; | chascuns aveit une partie | de ceus defors en sa baillie) πὸν εἶναι ἀσαφές, ἰδίως στὸν στίχο 6934 : τὸ ἀπέξωθεν ἀποδίδει καλὰ τὸ *defors* τοῦ F 6934, ἀλλὰ θὰ περιμενε κανεὶς τὴ γραφὴν *dedanz*, γιὰτὶ ὁ Ἑκτορας εἶναι ἀρχηγὸς τῶν ἔσωθεν.

*Εἰς ὄλον τὸ φουσάτον τους ἐκεῖνο τῶν Ἑλλήνων
τρεις καλλιότερους, θαρρῶ, οὐκ εἶδα ἀπ' ἐκεῖνον,
πλέον φρόνιμους, πλέον ἀνδρείους, ἀπόκοτης καρδίας,
2920 πλέον πονηροῦς, ἰπιδέξιους νὰ ποίσουν ἕνα
πρᾶγμα*

2919 φρόνιμους Pap. : φρόνιμον ABV || πλέον A : καὶ BV || ἀνδρείους Pap. : ἀνδρειον ABV || 2920 πονηροῦς, ἰπιδέξιους νὰ ποίσουν Pap. : πονηρόν (-ρό V -ρός B), ἐπιδέξιον (ἐπιδέξιος B ἠπιδέξιος V) νὰ ποίση (ποιήση A) ABV.

Ἡ σύνταξὴ ἀπαιτεῖ νὰ γράψουμε στὸν πληθυντικὸ τὰ τέσσερα ἐπίθετα καὶ τὸ ρῆμα τῶν στίχων 2919-20.

*Εἰς ζάλην ἤμουν δυνατήν, ὅπου πολλά ἠγανάκτων,
ὅταν [τὸ] σνάγμα ἐποίκατε οἱ πάντες εἰς Ἀθήνας·
2925 πολλά καὶ μοῦ ἐβάρυνε, διατὶ οὐκ ἴσχυσα ὑπάγειν*

2924 τὸ praeb. A : del. Pap. metri gratia || 2925 καὶ μοῦ ἐβάρυνε BV : βαρὸν τοῦ ἐφάνηκε A || διατὶ AB : διὰ νὰ V || οὐκ B : δὲν A om. V || ἴσχυσα B : ἰσχύσω V ἴσχυσε A || ὑπάγειν Pap. metri gratia : νὰ ὑπάγω BV νὰ ὑπάγη A.

2930 *Πολλὰς φορὰς ἐπήρασι βουλήν ὄλοι ἀντάμα
τὴν νύκτα νὰ τηρήσουσι, τὴν Τρωάδα νὰ ἐπάρουν,
ἀλλὰ δεξιὸν οὐχ ἐύρισκον οὐδέποτε τὸ πρᾶγμα
καὶ πὸ λὺν ἐφοβούνησαν τὸ πέζεμα τῶν ξύλων,
πῶς τὸ πόρτον νὰ πιάσωσι, πῶς εἰς τὴν γῆν νὰ ἐξέβουν*

2930 ὄλοι ἀντάμα (ἐντ- B) BV, cf. F 6979-80 *Assez aveient engeignié | e par plusors feiz porchacié : του εἰς ὀμιλίαν* A || 2931 praeb. BV F 6981 : om. A || ἐπάρουν V : πάρον B || 2932 δεξιὸν BV : ἀδέξιον A || οὐχ ἐβρισκον (Pap. : ἐβρισκεν V ἐβρίσκομεν B) οὐδέποτε BV : πόποτε οὐ γίνετο A || 2933 πολὺν Pap. *mout en cremeient la venue* F 6984 : πάλιν ABV || 2934 πῶς (ἕως B^{ac}V) τὸ (τόν B) πόρτον (-το V) BV : τὸ πῶς τὸ πόρτον A.

*Ἄπεδὰ ἔχε τε ἐδῶ καιρὸν πὸ λὺ, ὡς εἰκάξω,
καὶ ποτέ σας οὐκ εἶδετε Τρωάδα τὴν μεγίστην,
οὐδὲ ἀκόμη ἐγνωρίζετε τί λαὸς ἐν ἐκεῖσε,
2945 ὅπου ἦλθεν εἰς βοήθειαν νὰ τὴν διαφεντεύσῃ.*

2942 *έχετε* Pap. *Bien a, ça cuit, un an passé | que ici estes arivé* F 7005-6 : *έχομεν* ABV || *έδω* AV : om. B || *πολύ* (Pap. : *πολὸν* BV), *ὡς εικάζω* BV : *γάρ οὐκ ὀλίγον* A || 2943 *καί* A : om. BV || *ποτέ σας οὐκ εἶδετε* BV : *οὐδέποτε θεάσαμεν* A || *Τρωάδαν* (-δα V) BV : *τῆς Τροίας* A || 2944 *λαὸς ἐνι ἐκείσε* BV : *ἐνι ὁ λαὸς τῆς* A.

2953 *Πλέον σας φοβούνησαν, ὅταν ἦλθατε πρώτον,*
π α ρ ο ὐ φοβοῦνται σήμερον διὰ τὴν ἄργειάν σ α ς.

2954 *παρὸ* Pap. : *παρὰ ὀποῦ σᾶς* A || *σας* Pap. : *μας* A.

οὐκ ἦτον ἀπ' ἐμᾶς κανεῖς νὰ μὴ εἶχε χαρὰν τ ὁ σ η ν,
2970 *νὰ ἐστράφη εἰς τὴν χώραν του, νὰ εἶδε τοὺς ἐδικούς του.*

2969 *τόσην* Pap. *metri gratia* : *μεγάλην* AV *de grant joie* F 7050.

Τ ο ὄ τ ο ι ὀ π ο ὐ < ἦσαν > σ τ ἂ κάτεργα, ὡς εἶδαν τέτοιον
πρᾶγμα,

2987 *ὅτι μὲ βίαν ἐτόγγανεν καὶ πόλεμον μέγαν*
τὸ πόρτον νὰ πιάσωσιν, ἀλλέως οὐκ ἤμποροῦσιν,
τινάς οὐκ ἦτον ἀπ' αὐτοὺς νὰ μὴ ἔχη φόβον μέγαν

2986 *τοῦτοι ὀποῦ ἦσαν στὰ* Pap. (cf. 3005 *τοῦτοι ὀποῦ εἰς τὰ κάτεργα ἦσαν [εἶχαν* A] AV) : *'Ετοῦτοι (οὔτοι A) ὀποῦ εἰς τὰ* AV.

Τὸ ρῆμα ἦσαν πὸ εἰσάγω στὸ κείμενο εἶναι συντακτικὰ ἀπαραίτητο καὶ πρέπει νὰ ἐξέπεσε ἀπὸ λάθος ἀπλογραφίας (ἦσαν εἰς τὰ >εἰς τά).

'Ο βασιλεὺς ὁ Ἀσκαλὸς καὶ Ἀλιγνὸς μετ' αὐτον
3035 *μετὰ τριάντα κάτεργα ἐπέξευσαν ἐ κ ε ἰ σ ε.*
Τρεῖς χιλιάδες εὐρίσκονταν, ἦλθαν εἰς τὸ φουσατόν·
ἐσμίξασιν, ἐκρούσασιν, ἀλλὰ οἱ Τρῶες πάλιν
τ ὁ σ ο ι ἦ σ α ν, τ ο ὐ ς ἐτρόπευσαν, στήν θάλασσαν τοὺς
φέρουον

3035 *ἐκείσε* Pap. *O trente nes ont terre prise* F 7261 : *ἐκεῖνοι* ABVX || 3038 *τόσο* (Pap. : *τόσ' X*) ἦσαν, *τοὺς* (Pap. : *ὅτι X*) *ἐτρόπευσαν X* : *ὅτι ἐντροπιᾶσαν τοὺς* BV *τόσα τοὺς ἐστενοχώρησαν* A.

Θεώρησα σκόπιμο νὰ ἀντικαταστήσω τὸ ἄχρωμο ἐκεῖνοι μὲ τὸ συγκεκριμένο ἐκείσε πὸ συμπληρώνει νοηματικὰ τὸ ρῆμα ἐπέξευσαν.

3046 *Καλὰ τοῦ ἔπρεπε ἐκεινοῦ ἔπαινον μέγαν νὰ εἶχεν,*
ἐὰν ζωντανὸς τὴν σήμερον ἐ κ ε ἰ θ ε ν ἐγλυτώσῃ

3047 *ἐκείθεν* Pap. *Si il vis en puet eschaper* F 7301 : *ἐκεῖνος* ABVX.

Τὸ ἐπίρρημα ἐκεῖθεν ἀποδίδει τὸ ἀντίστοιχο γαλλικὸ ἐπίρρημα *en* καὶ ταιριάζει καλύτερα στὸ νόημα τοῦ κειμένου: «ἂν γλυτώσῃ ἀπὸ ἐκεῖ=ἀπὸ μιᾶ μάχῃ τόσο φοβερῆ» καὶ ὄχι «ἂν γλυτώσῃ ἐκεῖνος».

3065 Ὁ δὲ Δυσσεὺς ὁ θαυμαστός οὕτως ἦν λαβωμένος,
ἐξαπλωμένος εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν πλατεῖαν ἄμμον.

3065 Ὁ δὲ Δυσσεὺς (-σὲς B) ὁ θαυμαστός BV : Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν θάλασσαν AX || οὕτως ἦν Pap. : ὡς ἦτον ABVX || λαβωμένος BV : εἰς τὴν ἄμμον AX || 3066 *praeb.* BV: om. AX.

Ἡ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου ὡς ἦταν δὲν εἶναι δόκιμη, γιατί ὁ σύνδεσμος ὡς δὲν ἔχει ἀπόδοσιν. Γι' αὐτὸ ἀντικατέστησα τὴ γραφὴ αὐτὴ μὲ τὴν ἔκφραση οὕτως ἦν.

3077 Ὡς οὖν καλὰ ἀρματώθησαν, πηδοῦν, βαβαλικεῖον

Ὡς οὖν Pap. (cf. 3113) *E quant* F 7357 : ὅσον ABX τόσον V.

Ἵποθέτω πὺς ὁ γραφέας τοῦ ἀρχετύπου εἶχε βρῆ στὸ πρότυπό του τὴ γραφὴ *ς οὖν*, δηλαδὴ μὲ ἔλλειψη τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος τοῦ ὡς. Νομίζοντας πὺς τὸ γράμμα αὐτὸ ἦταν τὸ *σ*, ἔγραψε ὅσον προσαρμύζοντας ἀνάλογα καὶ τὴ λέξη οὖν. Ἡ διόρθωσις ὡς οὖν ποὺ προτείνω ἀντιστοιχεῖ στὴν ἔκφραση τοῦ γαλλικοῦ κειμένου *E quant* «καὶ ὅταν». Ἀνάλογη διόρθωσις γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους κάνω καὶ πῦς κάτω, στὸν στίχο 3113.

3082 Ὁ Πρωθεσέλαος ὁ ρῆξ ἀκριοεπιστράφη ὀπίσω
πολλὰ καλὰ τὸ ἔκαμεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
Ἐξῆλθεν ἐκ τὸν πόλεμον διὰ νὰ περιανασάνῃ.

3083 ἔκαμεν Pap. *mout l'ot bien fait de grant maniere* F 7372 : ἔκαμαν ABX ἔκαμαν V.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ἔπαινος στὸν στίχο 3083 ἀφορᾷ τὸν Πρωθεσέλαο καὶ συνεπῶς τὸ ἔκαμαν τοῦ ἀρχετύπου τὸ διορθῶνω σὲ ἔκαμεν.

3112 Χίλιοι τὸν ἀκολουθοῦν* οὐκ εἶν' πραγματεντάδες.
Ὡς οὖν καλὰ ἀρματώθησαν ἐπάνωθεν τῆς ἄμμου,
ἄλλοι βαβαλικεῖοσι μετὰ θυμοῦ μεγάλου.

3113 Ὡς οὖν Pap. (cf. 3077) *Armé se furent el gravei | ... Puis chevauchierent par grant ire* F 7441, 7447 : τόσον V ὅσον AX ἔσω B.

3126 Ὁ Παλαμήδης ἔμπροσθεν πάντων βαβαλικεῖν
γοργότερον ὅ πῆγαίε παρὰ καρῆλιν τσάγγρας

3127 *ἠπήγαινε* Pap. *Palamedes avant toz vait | assez loing qu'uns ars ne trait*
F 7465-6 : *ἠπήγαιναν* ABVX.

*Εἰς φαρὶν σπανιέλικον ἐκάθετον ἀπάνου·
σκουτάρων εἶχε δλόχρυσον, σημάδιω λεοντάρων·*
3150 οὕτως καὶ <εἰς> τὸ κοντάρων του εἶχε τὸ πανιτσέλιω.

3150 *εις* suppl. Pap. : om. ABVX || alt. τὸ Β : το V το *εις* τὸ ΑΧ.

Τὸ νόημα τοῦ στίχου 3150 εἶναι ὅτι τὸ σημάδιω τὸ ἔχει ἔχι μόνο τὸ σκουτάρω, ἀλλὰ καὶ τὸ πανιτσέλι πού εἶναι εἰς τὸ κοντάρων, γι' αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ προσθήκη τοῦ *εις*.

3154 τὸ στήθος του ἐπέρασεν, ἔ σ κ ι σ ε τὴν καρδίαν

ἔσκισε τὴν καρδίαν Pap. *qu'en dous meitiez le cuer li part* F 7515 : ἤγγισε τὴν (*εις* τὴν Β) καρδίαν ΒΧ ὕρεν (= ἠδρεν) τον *εις* τὴν καρδίαν Α καὶ τὴν καρδίαν σκίζει V.

3160 «Οἴμοι», ἔλεγον, «εὐγενικέ, φοῦμος τῶν ἀνδρειωμένων,
τί κρῖμα ὁποῦ ἐγίνετον καὶ τί ζημία μεγάλη,
Πρωθέσελε πανέμνοστε, ἀπὸ τὸν θάνατόν σου!
τί πόλεμον ὑπόμεινας! π ρ ὦ τ ο ς ἐπίασες πόρτον!
τί μέλλον ὁποῦ ἐγίνετον γοργὸν νὰ ἀποθάνης!

3165 Φιλοτιμίαν ἔ λ α β ε σήμερον ἀπ' ἐσένα
ἐκεῖνος ὁποῦ ἐρημίαν μεγάλην θέλει ποίσει
ἀπὸ πολλὰ βασιλεία δονκάδων καὶ κοντάδων.

3161 καὶ τί ζημία μεγάλη ΒV *Queus damages quar estes morz* F 7521, *Queus damages* (*Trop est damages* app.) *que l'om vos pert* F 7524 : om. ΑΧ || 3162 *Πρωθέσελε* (*Πρωθεσέλαε* Β) *πανέμνοστε* ΒV *Proteselaus, bons chevaliers* F 7519 : om. ΑΧ || ἀπὸ ΑVX : ἀπὲ Β || 3163 *πρῶτος* Pap. *premiers preistes vos les porz* F 7522 : *πρῶτον* ΒΧ *ἔταν* V ὡς νὰ Α || *ἐπίασες* ΒVX : *πίασης* Α || 3164 *τί* Pap. cf. F 7524 : τὸ ΑΒVX || 3165 *ἔλαβε* Pap. *De vos s'est hui estrenez cil* F 7527 : *ἐλάβασι* ΑΒVX.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου 3164 ἔχουμε τὸ συνηθισμένο φαινόμενο τῆς παραφθορᾶς τῆς ἀρχῆς ἢ δλόκληρης τῆς πρώτης λέξης τοῦ στίχου: τὴ γραφὴ τὸ τοῦ ἀρχετύπου τὴ διόρθωσα στὸ θαυμαστικὸ ἐπιφώνημα *τί* πού ἀποδίδει πιστὰ τὴν ἀντωνυμία *queus* τοῦ γαλλικοῦ κειμένου. Στὸν στίχο 3165 τὸ συντακτικὰ λανθασμένο *ἐλάβασι* τὸ διόρθωσα σὲ *ἔλαβε* πού ἀποδίδει τὴν ἔκφραση *s'est estrenez cil*.

3180 Ὅταν δὲ ἐκατέλαβεν ὁ βριαρόχειρ γίγας,
λέγω σας δὲ ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ θαυμαστός, ὁ μέγας,
μὲ τρισχιλίους ἦρωας, δλους κ α λ ο φ α ρ α τ ο υ ς,

ἀργά ἀπεδὰ εὐρίσκειτον, ἐπλήρωσε ἡ ἡμέρα.

3182 huc transp. Pap. : post 3183 praeb. ABVX || καλοφαράτους Pap. : καλοὺς φαράτους (ἀνδρείους A) ABVX.

3188 Ἐφοῦ δὲ τὸν ἐγνώρισαν, ῥέτενον οὐ κρατοῦσι·
κ ἄ ν θέλουσι κἂν μὴ θέλουσι, στρέφονται εἰς τὴν πόλιν.

3189 prius κἂν Pap : ἐάν ABV ἂν X.

Καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου 3189 ἔχουμε παραφθορὰ τοῦ ἀρχικοῦ γράμμα-
τος τῆς πρώτης λέξης, ἐνῶ τὸ δεύτερο κἂν μᾶς βοηθᾷ νὰ διορθώσουμε τὸ ἐάν
τοῦ ἀρχετύπου σὲ κἂν.

Τέντα εἶχεν ὁ Ἄχιλλεὺς ἐξαίρετην εἰς ἄκρον,
ὡσαύτως Ἀγαμέμνονας μετὰ τοῦ Μενελάου
καὶ τοῦ Νεστόρου τοῦ λαμπροῦ καὶ ἄλλων πολλῶν ῥηγάδων·

3210 τέτοια ἦτον ὅπου διὰ ἑκατὸν λίτρας χρυσὸν λογάριον
τινὰς οὐκ ἐδονήθηκε νὰ τὴν ἐξαγοράσῃ.
Ὀλίγον γὰρ ἐφάρασιν, ὀλίγον καὶ κοιμοῦνται·
πολλὰ κακὰ ἐσυδάρησαν, πολλοὺς κ ὀ π ο υ ς βαστοῦσιν.

3208-9 huc transp. Pap., cf. F 7599-7603 *quel paveillon ot Achillès, | quel Menelaus, quel Ulixès, | ne queus fu cil al vieil Nestor ; | mais por cent livres de fin or | ne fu pas faiz, tel i aveit* : post 3211 praeb. ABVX || 3213 κόπους Pap. *Estrange peine par sofrirent* F 7622 : κόπους ABX.

Ἡ θέσις τῶν στίχων 3208-9 μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 3211 δίνει ἓνα ἀσυνάρ-
τητο κείμενο: τὸ λάθος αὐτὸ τοῦ ἀρχετύπου τὸ διορθῶνω μεταθέτοντας αὐτοὺς
τοὺς δύο στίχους πρὶν ἀπὸ τὸν στίχο 3210. Στὸν στίχο 3213 διορθῶνω τὴ γρα-
φὴν κόπους τοῦ ἀρχετύπου σὲ κόπους, γιὰτὶ οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι πιά στὴ
μάχη, ἔπου βαστοῦσι κόπους, ἀλλὰ στὸ στρατόπεδόν τους, ἔπου ἀναλογίζονται
πόσους κόπους ὑπομένουν. Ἡ διόρθωσις κόπους ἀποδίδει τὴ λέξιν *peine* τοῦ F.

εἶδαν τὴν Τροίαν οἱ Ἕλληνες πῶς ἦτον γαρονισμένη,
3220 εὐτρεπισμένη δυνατά, π ο λ λ ἄ δυναμωμένη.

3220 πολλὰ Pap. metri et chiasmi gratia (cf. supra 2492 et F 7657 *Trop semble vile defensible*) : πολέμου BV.

Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ μετρικὰ ἀπαράδεκτο πολέμου τῶν BV κρύβει τὴ σω-
στὴν γραφὴν πολλὰ πού ἀντιστοιχεῖ στὸ γαλλικὸν *trop*.

Ε ἰ ς α ὕ τ ο υ ς ἦτον Τρώϊλος ἐπάνω κεφαλὴ τους,

3255 ἀρματωμένος δυνατὰ < καὶ κατεχρωμένος
εἰς χεῖρας του ἐκράτει > σκουτάριω μὲ λεοντάρι

3254 Εἰς αὐτους Pap. *D'icez fu princes Troilus* F 7749 : ὠσαύτως ABVX || 3255-6 lacunam statuit Pap., cf. F 7753 *Troilus fu mout bien armez* F 7756 *Armes aveit a leonceaus* || 3255 καὶ κατεχρωμένος suppl. Pap., cf. infra 3924 || 3256 εἰς χεῖρας του ἐκράτει (an ἐβάσταζε?) ex. gr. suppl. Pap.; possis σκουτάριω < εἶχε ὀλόχρυσον, σημάδιω > [μὲ] λεοντάρι, cl. 3149.

Ἡ γραφή ὠσαύτως τοῦ ἀρχετύπου εἶναι νοηματικὰ ἀπαράδεκτη: ὁ Τρώϊλος δὲν εἶναι ὠσαύτως κεφαλή τῶν τριῶν βασιλέων ποὺ ἀναφέρονται στὸν στίχο 3252, δηλαδή ἀρχηγὸς τους μαζὶ μὲ κάποιον ἄλλο, ἀλλὰ εἶναι ἀρχηγὸς εἰς αὐτούς. Προσπάθησα νὰ ἀποκαταστήσω τὸν ἑλλιπῆ στίχο 3256 προτείνοντας δύο ἐναλλακτικὰς λύσεις.

Τέτοιον φ α ρ ἰ οὐχ εὐρίσκετον εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον*
τόσα ἦτον μέγα καὶ λαμπρόν, τόσα γοργόν, ὠραῖον,
ὄτι ἐ τ α ἰ ρ ο ν του ἢ γῆ οὐκ εἶχεν ὡς ἐκεῖνο.

*Ὁ Ἐκτωρ τὸ κεφάλιν του ὀ λ ω ς ἀρματωμένον

3275 ἐδιέβη καὶ ἐσύντυχε πατρός του τοῦ Πριάμου.

3271 φαρι Pap. metri gratia, cf. 3266 τοῦτο εὐρίσκετον φαριν τὸ οὐκ ἦτον πούπετε ἄλλον : ἄλογον ABX ἄλλον V || 3273 ἐταῖρον Pap., cf. 1615, 2098, 2134 : ἔτερον AX || 3274 ὄλωρ Pap. *tote sa teste armee* F 8036 : οὕτως BVX.

3295 Εἰς τὰ τείχη ἀνέβησαν αἱ ἀρχόντισσες τῆς πόλεως,
ἢ Κουβὰ ἢ βασίλισσα μετὰ τὲς θυγατέρες,
νὰ βλέπουσι τὰς συμπλοκάς* μεγάλον φόβον εἶχαν.
Ἡ Ἐλένη ἢ παράξενη φοβεῖται πλέον ἐξ ὄλης.

3296 huc transp. Pap. : post 3297 praeb. ABX.

Ἡ μετατόπιση τοῦ στίχου 3296 ποὺ προτείνω ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ, γιατί ἄλλιῶς δὲν θὰ ὑπῆρχε ρῆμα στὸ ὁποῖο νὰ ἀναφέρεται ἡ ὀνομαστικὴ ἢ Κουβὰ.

*Ὁ Μερειὸν τὴν δεύτερην σύνταξιν ὀδηγεῖν
3350 τοῦτο πιστεύω το ἄληθές, εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον
δέκα οὐδὲν εὐρίσκοντα καλύτεροι ἀπ' ἐκεῖνον.
Ἦτον τῆς Κρήτης βασιλεὺς Ἰνδομενεὺς μετ' αὐτον.

3352 *versum huc transp. Pap., cf. F 8179-82 Merion fu en la seconde : | Jo ne cuit pas qu'en tot le monde | eüst meillors chevaliers dis. | Ipromenès o ses aidis :* ante 3349 praeb. ABVX.

Ἡ μετατόπιση τοῦ στίχου 3351 ἐπιβάλλεται νὰ γίνη καὶ γιὰ νὰ ἀποκτή-
ση τὸ κείμενο λογικὴ συνοχὴ καὶ γιὰ νὰ εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

ἽΟ Ἐμελλὺς ὁ βασιλεὺς μετὰ τοὺς Ἐπιγριώτας
τὴν ἔ κ τ η ν τ ε καὶ δέκατην σύνταξιν ὠδηγεῖ.
ἽΟ λαὸς δὲ τῆς Πύλαρχου θρηνοῦσι τὸν αὐθέντην,
3385 λέγω τὸν Πρωθεσέλαον, τὸν πάμφουμον ἐκεῖνον,
ὁποῦ τὴν χθὲς ἐχάσασι δι' αὐτὸν πονοῦσιν ὅλοι,
ἀμὴ <ἦ> ἑπτακαίδεκατη εἶναι οἱ ἄ τυ χοι ἐ κ εῖ νοι.

3383 τὴν ἕκτην τε καὶ δέκατην Pap., cf. 3406 τὴν ἕκτην τε καὶ εἰκοστὴν σύνταξιν
ὠδηγεῖ : τὴν ἕξτην καὶ δέκατην BV τὴν ἑξκαδέκατον AX || 3387 ἦ suppl. Pap. || ἑπτα-
καίδεκατη BV : ἑπτακαίδεκατη (-δεκάτη X) σύνταξις AX || εἶναι (νὰ εἶναι X) BVX:
ἐγίνετο A || οἱ ἄτυχοι ἐκεῖνοι Pap. metri gratia : ἐκεῖνοι οἱ ἄτυχοι BV ἐκεῖνοι AX.

3390 ἽΟ Τερεπλέξ ὁ βασιλεὺς, τῆς Ρόδου ὁ κρατάρχης,
μὲ τὸν λαὸν του ἔποικε τὴν ἐ ν ν ε α κ α ι δ ε κ ἄ τ η ν.

3391 ἔννεακαίδεκατην Pap. : ἔννεα καὶ δεκάτην A ἔνατην A ἔνατην (-τον X) καὶ
δεκάτην BVX.

Στέλενος καὶ Αὐρύαλος <μὲ τὸν λαὸν τοῦ Ἄργουος
3400 τὴν σύνταξιν ὠδήγησαν > τὴν εἰκοστὴν καὶ τρίτην.

3399-3400 suppl. Pap. O ceus d'Arges, dont i ot tant, | firent l'autre bataille
après F 8286-7 : om. ABVX.

ἽΟ Ἄλλες δὲ δύο σύνταξις εἶ χ α ν, ὁποῦ <οὐδέν> λέγουν
3410 τίς ἦτον ὁποῦ ὠδήγευε καὶ ὁποῦ τὲς διαφεντεύει.
ἽΟ Ἀγαμέμνων βασιλεὺς τ ἦ ν τ ρ ι α κ ο σ τ ἦ ν ὀ π ῖ σ ω,
ὁποῦ ἦτον μ ε γ α λ ὄ τ ε ρ η, ὠδήγευεν ἐ κ εῖ ν ο ς·
ὅ λ ο ι ὁποῦ ἦσασιν ἐκεῖ ἀνευθεν δεσποτείας
ἐκεῖνον ἠκολούθησαν εἰς τὸν λαὸν του στέκουν.

3409 εἶχαν Pap. : εἶχασιν ABVX || οὐδέν suppl. Pap. || λέγουν AX: λέγει V λέγ
B || 3411 τὴν τριακοστὴν ὀπίσω Pap. : τὸν τριακοστὸν ὀπίσω AX Ἑλλήνων ὁ κατάρχης
(δεσπότης V) BV || 3412 praeb. AX Danz Agamemnon fu deriers, | qui assez ot plus
chevaliers | que nus des autres n'en aveit F 8309-11 : aliter BV τριακοσῆες ὠδήγευε
σύνταξις μεγάλης || μεγαλύτερη Pap. : μεγαλύτερος X μεγαλύτερος A || ἐκεῖνος Pap. :
ἐκεῖνος AX || 3413 ὅλοι Pap. Tuit cil F 8313 : ἄλλοι AX (et BV post ἦσασιν).

Τὸ γαλλικὸ κείμενο ἀναφέρει εἰκοσιοκτὼ πολέμαρχους, ἀλλὰ στὸν στίχο
F 8315 μιᾶ γιὰ trente batailles ὁ Ἕλληνας διασκευαστῆς σημειώνει αὐτῇ
τὴν ἀσυνέπεια μὲ τοὺς στίχους 3409-10 προσθέτοντας ὅτι τὰ κείμενα ἦ οἱ

συγγραφεὺς ποὺ ἔχει ὡς πρότυπο, δηλ. ὁ Δάρειος κλπ., οὐδὲν λέγουν γι' αὐ-
τὲς τὶς δύο συντάξεις.

3440 «*Λύκε λυσσίστηρ*», λέγει τον, «ἄλλον φαγί ἄμε νὰ εὔρης,
ὅτι ἀπὸ τοῦτο κἂν ποσῶς οὐ θέλεις τώρα φάγει.
Τίγρις, ἄρκος ἢ λέοντας, ὅταν φᾶν τὸ φαγί τους,
ὁ π ᾶ ν ἄλλοῦ γυρεύοντα· καὶ σὺ ἐδῶ ἐβουλήθης
<καὶ> ἐπέξευσας, ἐβλέποντα δι σ χ ἰ λ ι ο υ ς, νὰ χορτάσης.

3443 ὁπᾶν Pap. metri gratia : ὁπάγουν BVX || 3444 καὶ suppl. Pap. || *δισχιλίους*
Pap. *Dis mile* F 8378 : *διὰ χιλίους X χιλίους BV.*

Τὸ γαλλικὸ χειρόγραφο ποὺ εἶχε μπροστὰ τοῦ ὁ Ἑλληνας διασκευαστῆς
πρέπει νὰ εἶχε τὴ γραφὴ *dous* (= *deux*) ἀντὶ γιὰ τὸ *dis*, ἢ ὁ διασκευαστῆς
μετέφρασε τὸ *dis mile* μὲ τὴ λέξη *δισχιλίους* γιὰτὶ «δέκα χίλιους» δὲν θὰ
ἦταν σωστὴ ἔκφραση, ἐνῶ *δέκα χιλιάδες ἢ δεκακισχιλίους* δὲν θὰ ταίριαζαν
στὸ μέτρο. Μιὰ ἀπόδειξη γι' αὐτὴ μου τὴν ὑπόθεση ἔχουμε στὸν στίχο 3464
(*Ἰνδομενεὺς μὲ δισχιλίους ἐσέβη εἰς τὴν μέσην*), ὅπου τὸ F 8426 δίνει *dis*
mile, ἀλλὰ στὸ κριτικὸ ὑπόμνημα ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ *dous mile*.

3489 *Ἐδιέβημεν, ὁ Ἐκτορας ἐ ν έ μ ε ι ν ε εἰς τὴν μέσην*

ἐνέμεινε Pap. *A tant s'en vait, Hector remaint* F 8471 : ἔνομοῦ ABVX.

Ὁ Μερειὸν μὲ ἑκατὸ καβαλάρηδες ἔβαλαν στὴ μέση τὸν Ἐκτορα· ὕστερα
ὁ ἴδιος ἄρπαξε τὸ πτώμα τοῦ Πατρόκλου καὶ ἐδιέβηκεν, ἐνῶ ὁ Ἐκτορας παρέ-
μεινε εἰς τὴν μέσην τῶν Ἑλλήνων. Γι' αὐτὸ προτείνω τὸ ρῆμα *ἐνέμεινε* ἀντὶ
γιὰ τὸ ἀκατανόητο ἔνομοῦ τοῦ ἀρχετύπου.

Εὐθὺς ἐκαβαλίκευσεν ὁ Ἐκτωρ εἰς τὸ φαρίν του·
τοὺς Ἑλληνας ὑπέπεσε, θάνατον μέγαν κάμνει·

3505 *τινὰν οὐδὲν ἀπέφθανε νὰ μείνη πλέον στήν σ έ λ α ν.*

3505 *νὰ μείνη πλέον στήν σέλαν* (σέλαν Pap. : *τένταν X τέντα A*) *AX ne qui en la*
sele remaigne F 8520 : *νὰ μὴν τὸν θανατώση BV.*

Τὴν ὥρα τῆς μάχης οἱ Ἑλληνες δὲν βρίσκονται φυσικὰ *στήν τένταν*
(γραφὴ τῶν AX), ἀλλὰ, ὅπως τὸ δείχνει καὶ τὸ γαλλικὸ πρότυπο, *στήν σέλαν*
ὁ καθένας τοῦ ἀλόγου του. Συνεπῶς, ἡ γραφὴ τῶν AX μὲ τὴ διόρθωση ποὺ
προτείνω εἶναι ἡ σωστὴ, ἐνῶ τὰ BV ἀποδίδουν ἐλεύθερα τὴν ἔκφραση αὐτὴ
ποὺ βρῆκαν στὸ ἀρχετύπο καὶ ποὺ διέσωσαν τὰ AX.

Μέσα εἰς τὸ στήθος ἔδωκεν ἕναν ἐξ αὐτοῦς ὄλους·

3540 τὸ κοντάρων ἐπέρασεν ἀπ' τὴν ἄλλην μερέαν.
Φωνῆν ἐλάλησε φρικτὴν, τὸ σημεῖον τ ο υ λέγει.

3541 του Pap. *s'enseigne* F 8585 : τους ABVX.

Ὁ Μισκερός λέει τὸ σημεῖον του, δηλαδή βγάζει τὴν πολεμικὴ του κραυγή, *s'enseigne*, πού ἔχει τὸ γαλλικὸ πρότυπο: ἡ διόρθωση τῆς γραφῆς τοῦ ἀρχετύπου τους σὲ του πού προτείνω εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητη.

3552 Ἄφοῦ ὁ κόσμος ἄρχισε, πόλεμον τέτοιον, φίλοι,
τινάς οὐκ εἶδε πώποτε ὀδυνηρὸν καὶ μέγαν
καὶ πλέον κακὸν καὶ δύσκολον τῶν Τρώων <νὰ> ἐσυνέβη.

3554 δύσκολον ABX *Ne fu estor si esfreez, | meins senz merci, plus aïros | n'a Troïens si encombros* F 8610-2 : δύσκολον V || νὰ suppl. Pap. : om. ABX.

3565 Ὁ βασιλεὺς ὁ Ἀσκαλὸς μὲ τοὺς Ὀρκομενίτας,
ὁποῦ ἦσαν τόσα φοβεροὶ καὶ σύνταξις μεγάλη,
ἐδιέβην εἰς βοήθειαν λαμπροῦ τοῦ Μενεστεῶς·
ὀλίγον τοὺς ἐνέμενεν ὁ Τρώϊλος, καὶ οἱ ἄ λ λ ο ι
ν ἂ ἐ π ἔ σ α ν οἱ συντρόφοι του, ὁ λ ἰ γ ο ι νὰ ἐγλυτώσαν.

3570 Ὅταν ἦλθεν ὁ Ἐκτορας, ἐσέβην εἰς τὴν μέσην.
Θαῦμα μεγάλον ἔπαικνεν εἰς τοὺς Ὀρκομενίτας.
Κακὰ τὸν εἶδαν οἱ Ἕλληνες· τὴν σήμερον ἡμέραν
θέλει διὰ νὰ τὸν δείχνωσι μὲ δ ἄ κ τ υ λ ο ἐκ τὸ κάστρον.
Ἐκ τὴν Τροίαν τὸν ἔβλεπαν καὶ ἑδακτυλόδειχνάν τον:

3575 βλέπουν τον πῶς ἐδίωχε, βλέπουν τον πῶς τοὺς κόπτει.

3568 ἐνέμενεν V *ja lor remansist Troilus* F 8636 : ἐνέμεινεν X ἀνάμεινεν A || 3568-9 οἱ ἄλλοι | νὰ ἐπέσαν Pap. *Li autre fussent mort o pris* F 8637 : πάλιν καὶ πάντες AVX || 3569 ὀλίγοι Pap. (cf. infra 4023) *Petit en eschapist de vis* F 8638 : ὀλοι AVX || ἐγλυτώσαν V: ἐγλυτώσουν AX || 3572 τὴν σήμερον AX *Hui vueut qu'il seit mostrez al dei* F 8646, cf. F 8649 *Grezeis diënt que mar le virent* : ἐκείνην τὴν V || 3573 praeb. AX F 8646 : om. V || δάκτυλο Pap. *metri gratia* : τὸν δάκτυλον AX || 3574 praeb. V *Des murs de Troie le remirent* F 8650 : om. AX || Ἐκ τὴν Τροίαν Pap. : ὁκ τὴν Τρωάδα V.

Στοὺς στίχους 3568-9 τὸ νόημα εἶναι : «παρὰ λίγο νὰ ἔμεινε στὰ χέρια τοὺς ὁ Τρώϊλος», ἐννοεῖται μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ βασιλιᾶ Ἀσκαλοῦ, καὶ νὰ σκοτώνονταν οἱ ἄλλοι σύντροφοὶ του, ἔτσι ὥστε λίγοι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ γλύτωναν», πράγμα πού ἐπιβάλλει νὰ γίνουν οἱ διορθώσεις πού προτείνω.

Ὁ Ρεμὸς ἦλθε ὁ βασιλεὺς πάλιν μὲ τρισχιλίους
π ε ρ ι φ ρ α μ ἔ ν ο υ ς κεφαλὴν μέχρι ποδῶν σιδήρων.

- 3595 Πολυδαμάς ὁ βασιλεὺς ἦτον ἐπάνω τούτων
 λέγει τους ὅτι: « Ἄς ποίσωμεν πρᾶγμα, ἂν σᾶς εὖ φαίνη
 πολλά ἐβλέπω οἱ σύνταξις ὅλες μας ἐσιμῶσαν:
 ἄς τοὺς ἀπογυρίσωμεν, ἐκεῖ ὀμπρὸς ἄς ὑπᾶμεν,
 ὅπου τὰ τόσα κίτρινα ἐβλέπω πανιτσέλια »
- 3600 πολλά μὲ φαίνονται, θαρρῶ, εὔμορφ' ἀρματωμένοι.

3594 περιφραμένοις Pap. *Armé sont tuit jusqu'as arteuz* F 8707 : περιφραμένοις AX ἀρματωμένοις V || κεφαλὴν μέχει ποδῶν σιδήρων AX : δυνατὰ ἐκ κεφαλῆς καὶ πόδας V || 3596 πρᾶγμα AX *une rien* F 8711 : στράταν V || ἂν σᾶς AX *se vos le m'atornez a bien* F 8712 : καὶ ἄς V || εὖ φαίνη Pap. : ἐφάνη AX ἠφαίνη V || 3597 μας A *ces nos conreiz* F 8716 : μᾶς VX || ἐσιμῶσαν VX : ἐζυγῶσαν A || 3598 ἀπογυρίσωμεν V *ceste bataille eschirons, | deza sor destre lor alons* F 8713-4 : ἀποτηρήσωμεν AX || 3599 τὰ τόσα AX *tante* F 8720 : πολλά τὰ V || 3600 φαίνονται Pap. : φαίνεται AV φαίνετ' X || θαρρῶ V : ὡς ὄρω AX || εὔμορφ' X : εὔμορφη AV || ἀρματωμένοι V *mout semblent estre bien armé* F 8721 : ἀρματοσία AX.

Στὸν στίχο 3596 ἡ γραφὴ ἐφάνη τῶν AX εἶναι συντακτικὰ λακθασμένη, ἐνῶ ἡ γραφὴ ἠφαίνη τοῦ V εἶναι βαρβαρισμός. Ὑποθέτω πὼς πίσω ἀπὸ αὐτὲς τὶς γραφῆς κρύβεται ἡ σωστὴ γραφὴ εὖ φαίνη « ἂν σᾶς φαίνεται καλὸ, σωστό ».

- 3615 Ἐκεῖ <εἶν' >, ὡς βλέπω, εἴκοσι χιλιάδες κονταράτοι,
 ὅπου ὅλοι θέλουν νὰ βιασθοῦν, τιμὴν διὰ νὰ κερδίσουν.

3615 εἶν' suppl. Pap.

Στὸν στίχο 3615 ἡ συμπλήρωση τοῦ προτεινόμενου εἶναι συντακτικὰ ἀπαραίτητη, γιὰτι ἀλλιῶς ἡ κύρια πρόταση δὲν θὰ εἶχε ρῆμα.

- 3623 Κανένας οὐδὲν ἔλειψε νὰ μηδὲν αἵμα τὸ σὸ ο ν
 τὰ στήθη καὶ οἱ βραχίονες ἦ καὶ τὰ πρόσωπά τους.

3623 αἱματώσουν Pap. : αἱματώση A αἱματώθη. V || 3624 καὶ οἱ V : ἦ (=οἱ ?) AX; an ἦ <οἱ >?

- 3630 Εὐθὺς εἰς γῆν ἀπλώθημεν ὁ λ ω ς ἀποθαμένοις.
 Ὅταν δὲ ὁ Μενέλαος εἶδε τὸν ἀνεψιὸν του,
 ὅπου ἦ γάπα τὸν πολλὰ, οὕτως ἀποθαμένον,

- 3637 πίπτει, εἰς τὴν γῆν ἀπλώθημεν ὡσπερ ἀποθαμένοις

3630 ὁλωρ Pap., cf. 3632 οὕτως et 3637 ὡσπερ : ὁλωρ AVX || 3632 ἠγάπα τον πολλά Pap. : πολλά τὸν ἠγάπα V *quar mout l'amoit* F 8793 : πολλά τὸν ἠγαπαῖ (ἀγ- X) AX.

καὶ πάλε ὁ Πολυδαμᾶς καλὴν σπαθέαν τοῦ ἐδῶκε·

3663 τὴν κεφαλὴν του ἐχώρισε μέχρι καὶ εἰς τὰ δόντια.

3663 sic corr. Pap. : μέχρι καὶ εἰς τὰ δόντια ἐχώρισε τὴν κεφαλὴν του VX τὸ κεφάλιν του ἐχώρισε μέχρι καὶ τῶν ὀδόντων A.

Ἡ σύμπτωση τοῦ V καὶ τοῦ X μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἀπορρίψουμε τὸ μετρικὰ σωστὸ κείμενο τοῦ A καὶ νὰ υἱοθετήσουμε τὸ κείμενο τῶν VX, ἀφοῦ τὸ ἀποκαταστήσουμε μετρικὰ.

3667 Βαρεῖ μου ἢ ἀ γ α π η τ ι κ ἢ ὁποῦ εἶχες, ἀδελφέ μου:
ὅταν θέλῃ ἀκούσει <νῦν> τὸ κρῦον σου ματᾶτον,
<ἢ ἀρχόντισσα ἢ εὐγενικὴ> κακὸν νὰ μοῦ θυμᾶται».

3667 ἢ ἀγαπητικὴ Pap. : ἐκ τὴν ἀγαπητικὴν AVX || ἀδελφέ μου V : ὅταν θέλῃ AX || 3668 praeb. V ore en orra freide no vele F 8864 : ἀκούσει τὸ ματᾶτον σου AX || νῦν suppl. Pap. || 3669 ἢ ἀρχόντισσα ἢ εὐγενικὴ suppl. Pap. ex. gratia, cf. F 8863 que mouit est proz e riche e bele ; possis ἀπὸ τὴν θλίψιν τὴν πολλήν, cf. F 8862 que en sera vers mei marrie F 8862 || κακὸν νὰ μοῦ θυμᾶται AX : om. V.

3675 Ὅταν δὲ τοὺς ὑπόπεσεν σύνταξις ἢ μεγάλη,
ἢ φοβερή, ἢ δυνατὴ Αἴα τοῦ Τελαμῶνος
— πέντε ἀμιράδες, βασιλεῖς εἶχε δὲ συντροφίαν—,
ἐδὰ νὰ χάσουν, λέγω σας, πάλιν οἱ Τρωαδίτες.

3675 τοὺς ὑπόπεσεν (ὑπέπεσεν X) AX : τὸν ὑποπέσασιν V || σύνταξις (ἢ σύντ- X) AX : ἢ σύναξις V || 3677 πέντε ἀμιράδες, βασιλεῖς Pap. Quatre amiraut de sa compaigne | e Teücer amec, le rei F 8884-5 : τρεῖς ἀμιράδες δύο (καὶ δύο V) βασιλεῖς AVX || εἶχε δὲ συντροφίαν V : ἦσαν μία συντροφία AX.

Στὸν στίχο 3677 τὸ κείμενο τῶν AVX εἶναι ἄμετρο· τὸ γαλλικὸ κείμενο μιᾶ γιὰ τέσσερις ἀμιράδες καὶ ἓνα βασιλιά. Μὲ τὴ διόρθωσιν ποὺ προτείνω (τέσσερις ἀμιράδες + ἓνας βασιλιάς = πέντε ἀμιράδες, βασιλεῖς) προσπάθησα νὰ ἀποδώσω τὸ γαλλικὸ κείμενο καὶ νὰ ἀποκαταστήσω μετρικὰ τὸν στίχο.

3703 Τέτοιον πρᾶγμα ἐποίησεν ὁποῦ δεξιὸν τ ο ὕ ἦλθεν.

τοῦ Pap. : του AVX.

3731 οἱ ἥμισυ δὲ ἀπ' αὐτουνοὺς οὐκ ἂν ἔμειναν τότε,
εἰ μὴ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἔκτορος τὴν σύνταξιν ἀφήκαν:
δι' αὐτὸν φοβοῦνται, τρέχουσιν, ὑπᾶν νὰ τὸν βοηθήσουν·
εἶδαν τὸ πῶς τρ ο π ε ὑ ο ν τ ο υ ς οἱ Ἕλληνες καὶ τρέχουν.

3731 δὲ AV : δ' X || ἀπ' αὐτουνούς V : οὐκ ἔμειναν X οὐδὲν ἀπόμειναν A || οὐκ ἄν ἔμειναν τότε V *Ja n'en escharpast la meitez* F 8976 : ἐξ αὐτοῦς τοῦς Τρωανίτες X μετ' αὐτοῦς A || 3732 εἰ μὴ X : εἰ V μόνον A || οἱ V : οἱ δέκα AX *li dis frere qu' Ector ot* F 8977 || ἀδελφοὶ Pap. : νοθᾶδελφοὶ AVX || 3734 τροπεύουν τοὺς Pap. *virent Troiens desconfiz* F 8989 : τροπεύονται AX.

Στὸν στίχο 3732 τὸ κείμενο τῶν AVX εἶναι ὑπέρμετρο· πρέπει νὰ ὀβελίσουμε ἢ τὸ δέκα ἢ τὸ τοῦ Ἔκτορος, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ F φαίνεται νὰ τονίζει ἐδῶ τὸν συγγενικὸ δεσμὸ τῶν νόθων μὲ τὸν Ἔκτορα, μοῦ φάνηκε σωστότερο νὰ διατηρήσω τίς λέξεις τοῦ Ἔκτορος καὶ νὰ ὀβελίσω τὴ λέξη δέκα. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, δηλ. γιὰ τὴ μετρικὴ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου, διόρθωσα τὸ νοθᾶδελφοὶ σὲ ἀδελφοί. Στὸν στίχο 3734 τὸ νόημα εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες τροπεύουν τοὺς Τρῶες, ὄχι τὸ ἀντίθετο, γι' αὐτὸ διόρθωσα τὸ τροπεύονται σὲ τροπεύουν.

Ἄγγελοδεὺς Πολυξενὰν τὸν ἄμωρὰν ἐδῶκεν
ἐκ τὴν σέλαν τὸν ἔρριψεν εἰς γῆν ἀποθαμμένον
τὸ φαρίν του ἐκράτησε, τὸν Ἔκτορα τὸ δίδει
3755 εὐθὺς ἐκαβαλίκευσεν εἰς τὸ φαρίν ἐ κ ε ἰ ν ο ς.

3755 ἐκεῖνος Pap. *qui mout tost i monts, senz faille* F 9024 : ἐκεῖνον AX ἀπάνου V.

Στὸν στίχο 3755 διορθῶνω τὴ γραφὴ τῶν AX ἐκεῖνον σὲ ἐκεῖνος, γιὰτὶ ὁ Ἄγγελοδεὺς δὲν ἔβαλε ἐκεῖνον (δηλ. τὸν Ἔκτορα) ἐπάνω στὸ ἄλογο οὔτε ὁ Ἔκτορας καβαλίκευσε τὸ φαρίν ἐκεῖνον, ἀλλὰ ἐκεῖνος (δηλ. ὁ Ἔκτορας) καβαλίκευσε μόνος του εἰς τὸ φαρίν.

«Ἀφῆτε», λέγει, «ἀδελφοί, τὸν φρόνιμον στρατιώτην
κακὸν οὐ θέλω τίποτε νὰ ἔχη ὁ βασιλέας,
3790 ἔνθα καὶ ἐὰν εὐρεθῶ καὶ δύναμιν νὰ ἔχω
κακὸν οὐδὲν μοῦ ἠθέλησε τὴν σήμερον ἡμέραν
διὰ τοῦτο θέλω πάντοτε χάριταν νὰ τοῦ στρέφω:
εἰς τὸ φαρίν του ἐ κ ἄ μ ε τ ε διὰ νὰ καβαλικεύσῃ».

3793 ἐκάμετε Pap. *En cest cheval, qui mout est buen, | le remontez a sauvement* F 9112-3 : ἔκαμε AVX.

Τὸ γαλλικὸ πρότυπο μᾶς δείχνει ὅτι τὸ περιεχόμενον τοῦ στίχου 3793 ἀνήκει στὰ λόγια τοῦ Ἔκτορα καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ γραφὴ ἔκαμε τοῦ ἀρχετύπου εἶναι λανθασμένη· γι' αὐτὸ τὴ διορθῶνω στὴν προστακτικὴ ἐκάμετε.

3845 Ἔ κ τὴν δύναμιν τὴν φρικτὴν τοῦ βριαρόχειο Ἔκτορω
ὄλα τὰ ἀλλάγια ἐσκόρπισαν, ἐστρέφονταν ὀπίσω.

3845 Ἐκ Pap. *metri gratia* : Ἐκ δὲ BVX.

3853 Ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἐφεύγασιν, πολλοὶ ἦσαν ποὺ <τοὺς>
διώχνουν

πολλοὶ ἦσαν ποὺ Pap. *S'est qui fuie, bien chaceront* F 9339 : ἦσαν (ἦταν A)
πολλοὶ ὀποὺ ABVX || τοὺς suppl. Pap.: om. ABVX.

Τὸ κείμενο ποὺ δίνουν τὰ χειρόγραφα εἶναι σκοτεινό· μετὰ τὴν διόρθωσιν ποὺ προτείνω προσπάθησα νὰ τὸ κάνω σαφέστερο καὶ συνεπέστερο πρὸς τὸ F.

3865 Τῶν ἐδικῶν του ἔλεγε: «Τιμὴν οὐ θέλωμ' ἔχει·
τὴν εἶχαμεν ἀπὸ ταχύ, ἐδάριτε ἐχάσαμεν τὴν.
Λοιπὸν μὴ τόσοσιν κάμωμεν, χειρότεροι γενοῦμεν.

3867 χειρότεροι Pap. *ne seions li plus vil | ne li peior al departir* F 9370-1 :
χειρότερον BX χειρότερα V.

3887 Ἐκ τὰ φαρία ἔπεσαν, ἠγγέθησαν εὐθέως,
καὶ τὰ σπαθία ἔσυραν, κρούονται εἰς τὰ ἔλμα.

3887 Ἐκ Pap. *Ne nul d'eus dous qui ne chaist* F 9414 : με ABVX.

Στὸν στίχο 3887 ἡ γραφή μετὰ τοῦ ἀρχετύπου δὲν εἶναι ἀπίθανη, γιατίι στὸ κείμενο τοῦ Πόλεμου ἀπαντοῦν δύο παράλληλες ἐκφράσεις: μετὰ τὰ φαρία ἔπεσαν «ἔπεσαν στὴ γῆ οἱ καβαλάρηδες μαζί μετὰ τὰ ἄλογά τους» καὶ ἐκ τὰ φαρία ἔπεσαν «ἔπεσαν στὴ γῆ ἀπ' τὰ ἄλογά τους», βλ. λ.χ. 4744 καὶ 4773. Ἐπειδὴ στὸν ἀντίστοιχο στίχο τοῦ γαλλικοῦ κειμένου δὲν ἀναφέρεται τίποτε γιὰ ἄλογα, διορθώνω τὴν γραφήν τοῦ ἀρχετύπου μετὰ σὲ ἐκ.

Ἄν ἔλειπεν ὁ Ἔκτορας, Δηϊφοβὸς καὶ Πάρις,
3945 ὁ Τρώϊλος ὁ θανμαστός μετὰ τῶν αὐτὰδέλων,
ὀποὺ κρατοῦν τέσιν σύνταξι καὶ διαφεντεύουσι τέσιν
καὶ καβαλάρη οὐ φθάνουσι νὰ μὴν τὸν οἴφουν κάτω,
κακὰ τὸ ἐποικῶν, λέγω σας, οἱ Τρῶες τὴν ἡμέραν.

3945 τῶν αὐταδέλων Pap. *e li Bastart* F 9593 : τοῦ αὐταδέλου (τοῦ ἀδελφοῦ του V) ABVX.

Στὸν στίχο 3945 διορθώνω τὴν γραφήν τοῦ ἀρχετύπου μετὰ τοῦ αὐταδέλου σὲ μετὰ τῶν αὐταδέλων, γιατίι καὶ τὸ γαλλικὸ πρότυπο ἔχει τὸν τύπο τοῦ πληθυντικοῦ *li Bastart* καὶ τὰ συμφραζόμενα ἀπαιτοῦν τὸν τύπο τῶν αὐταδέλων, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τοὺς πολυάριθμους νοθαδέλους τῶν τεσσάρων ἀρχηγῶν τῶν Τρώων.

Ὁ Ἔκτορας τὴν σύνταξιν ἠδρε τὴν ἐδικήν του·

χιλιάδες ἦσαν εἴκοσιν οἱ τοπικοὶ τῆς Τρώας·
 ἀναπανυμένοι εὐρίσκονταν· πολὺν καιρὸν γὰρ εἶχε
 φ ὄ γ ε ι ἀπ' αὐτοὺς ὁ Ἔκτορας· οὐκ εἶδαν ποῦ ἐδιέβη·
 3955 διχῶς αὐτῶν κατώρθωνε πολλὰς ἀνδραγαθίας.
 Ὡς τὸν εἶδαν αἱ σύνταξες, χαρὰν μεγάλην εἶχαν.
 Λέγει τοὺς: « Ἀρχοντόπουλα, ἐβλέπετε τὸ προᾶγμα.
 <H> ἀρχὴ ἐν ξενοχάραγῃ τὸ τέλος γὰρ οὐκ οἶδα
 τὸ πῶς χρεωστεῖ νὰ γίνεταί· ὁ θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ.

3953 ἀναπανυμένοι («ἀδρανεῖς») BX : ἀναπαυμένοι AV || εἶχε Pap. *Qui ja ert auques en esfrei : | n'aveient mie lor seignor, | guerpiz les aveit tote jor* F 9612-14 : εἶχαν ABVX || post 3953 *versum praeb.* BV εἰς φουσάτον οὐκ ἐξέβησαν, εἰς συμπλοκὴν (ἢ συνπλοκάς V) πολέμου : om. recte AX || 3954 φύγει Pap. : φεύγει BV ὑπάγει X ἐπήρε A || ἀπ' B : ἐξ V μετ' X om. A || 3956 Ὡς Pap. *metri gratia : ὅταν* ABVX || 3958 Ἥ suppl. Pap. *Estrange en est la començaille* F 9631 || οὐκ οἶδα AX : οὐ ξέρω BV.

Τὸ ἀρχέτυπο τῶν ABVX παρανόησε προφανῶς τὴ σημασία τῆς μετοχῆς ἀναπανυμένοι, ποῦ σημαίνει ἐδῶ ὄχι «ξεκούραστοι» ἀλλὰ «ἀδρανεῖς», καὶ ἄλλαξε τὸ εἶχε σὲ εἶχαν. Στὴ συνέχεια, ἐπειδὴ τὸ β' ἡμιστίχιο τοῦ στίχου 3953 φαίνεται νὰ μὴν ἔχη τέλειο νόημα, τὰ BV πρόσθεσαν τὸν ἐμβόλιμο στίχο εἰς φουσάτον... πολέμου γιὰ νὰ τὸ «συμπληρώσουν». Ἀντίθετα, μὲ τὶς μικρομεταβολὰς ποῦ προτείνω ἀποκαθίσταται τὸ κείμενο σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

Ὅταν οἱ Ἕλληνες εἶδασιν, ὁ π ο ὐ ἐμπρός ἐδερόνταν,
 ὀπίσω ἐκ τοὺς ἕτεροὺς ὅ τ ι ἦσαν τροπενυμένοι,
 3985 μεγάλως ἐκροτίσθησαν, οὐκ ἠμποροῦν νὰ φύγουν.

3983 ὀποῦ Pap. *Cil qui devant se combateient, | quant il entendent e il veient | que deriere sont enrai* F 9727-9 : ὅτι ABVX || 3984 ὅτι Pap. : ὀποῦ BVX.

Στοὺς στίχους 3983-4 ἡ ἀντιμετάθεση ποῦ προτείνω τῶν ὀποῦ καὶ ὅτι δίνει κείμενο μὲ λογικὴ συνοχὴ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

4001 Καντιλιανὸς πάλιν ἐπτά ἀπάνω του καθίζει.
 Δύο, τρεῖς φορὰς τὸν ἔρριψαν καὶ πάλιν ἐσηκώθη·
 τέτοιους κόλπους τὸν ἔκρουαν, κ α λ ἄ καὶ τοὺς ἐ γ ν ὠ θ ε ι.

4003 καλὰ καὶ τοὺς ἐγνώθει Pap. : ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐγνώθη X κάλους καὶ ἠῶθαν BV ὅτι καλὰ ἐγρικᾶ τοὺς A.

Στὸν στίχο 4003 τὸ A ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριᾶ (καὶ κάπως τὰ BV) καὶ τὸ X ἀπὸ τὴν ἄλλη διασώζουν τὸ καθένα μέρος ἀπὸ τὸ σωστὸ κείμενο. Μετα-

φράζω: «τοῦ δίνανε τέτοια χτυπήματα, ὥστε τὰ νιώθει πολὺ καλά».

4010 Ὁ δοῦξ Ἀθήνας ὁ λαμπρός, ὁ Μενεστεὺς ὁ μέγας,
 κοντάρι ἐκράτειε δυνατόν, τὸν Ὀδινὲλ ἐδῶκεν·
 στὴν γῆν κάτω τὸν ἔρριψεν ἀνέγερον καθόλου.

4012 ἀνέγερον Pap.: ἀνέγερος ABVX.

Δὸς μοι χιλίους καβαλαριούς ἐκ τοῦς ἀναπανμένους,
 νὰ ἀναπαύσωμεν μικρὸν τὲς σύνταξές μας τοῦτες,
 καὶ τότε καβαλίκευσε μὲ τὸν λαὸν τὸν μέγαν
 ὁπὸν ἔχεις, καὶ ἔμπα εἰς πόλεμον, ὅτι σήμερον ἔναι
 4045 ἢ ἡμεῖς νὰ τοὺς σκοτώσωμεν ἢ ἐκεῖνοι νὰ κερδίσουν.

4043 καβαλίκευσε BV *chevauchiez lui mais après nos | o la grant gent que est
 o vos* F 9853-4: νὰ καβαλικεύσωμεν AX || 4044 ὁπὸν AX: om. BV || ἔχεις Pap.:
 ἔχουν AX om. BV || καὶ BV: om. AX || 4045 prius ἢ A *o eus o nos* F 9856: om. BVX ||
 ἐκεῖνοι BVX: αὐτοὶ A || νὰ BV: νὰ μᾶς AX.

4057 Μῶρον γὰρ ὁ Μενέλιος, τὸν ἄμιρὰν δ' Ἀρέσσης,
 τέτοιαν σπαθέαν τὸν ἔδωκεν, ἔπεσ' ἀποθαμμένος.
 Ἐναν κοτάρη εὐγενικὸν πάλιν Ἰδῶρ ἐδῶκε.

4057 Μῶρον Pap. *Uns amirauz, Morins d'Aresse, | est chaeiz morz, ne vesqui
 plus* F 9890-1: μόνος ABVX || Μενέλιος B *Menelus* F 9892: Μενέλαος AVX || τὸν
 ἄμιρὰν AX: νοθᾶδελφον BV || δ' Ἀρέσσης Pap.: δαρέσσης AX Ἐκτόρου BV || 4058
 ἔπεσ' X: πίπτει A || 4059 Ἐναν κοντάρη Pap. *un riche conte* F 9894: ἔναν (ἔνα X)
 κοντάρων BX μὲ ἔναν κοντάρων A.

Στὸν στίχο 4059 ἡ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου κοντάρων εὐγενικὸν εἶναι ἀσυνάρτητη· τὸ F μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσουμε τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἀμάρτυρης λέξης κοντάρης «ὁ κόντος, ὁ κόμης, comte», τὴν ὁποία ὁ κωδικογράφος τοῦ ἀρχετύπου μετέγραψε λανθασμένα ὡς κοντάρων.

Ὁ Δονιάς καὶ Ἀρμαγγονὰς ἔναν Ἑλληνα ἐδῶκαν·
 ἀνεπιὸς εὐρίσκετον Θόα τοῦ βασιλέως.

...

Ἐθθὺς νεκρὸν τὸν ἔρριψε, κάτω εἰς τὴν γῆν ἀπλώθη.
 Αἴαν τὸν Τελαμώνιον κρούει τον ὁ Μαργαρίτης

4065 μὲ τέτοιαν ἴραν τοῦ θυμοῦ, ἐνόησε τὸ ξίφος.

Post 4062 *lacunam* statuit Pap., cf. F 9900-2 || 4063 εὐθὺς νεκρὸν τὸν ἔρριψεν
 (ex ἔρριξεν) B: καὶ παρευθὺς τὸν ἔρριξεν V || κάτω (καὶ κάτω V) εἰς τὴν γῆν BV: τὸν
 ἔρριξεν A ἔρριψαν X || ἀπλώθη BV: καὶ ἀπλώθη A ἐκ τὴν σέλαν X || 4065 ἴραν Pap. *air*
 F 9921 *hair* app.: ἴραν ABVX.

Υποθέτω πώς μετά από τὸν στίχο 4062 ἐξέπεσε ἕνας τουλάχιστον στίχος, πὺ περιεῖχε τὴ μονομαχία τοῦ Δονιᾶ μὲ τὸν ἀνεψιὸ τοῦ Θόα καὶ τὸν τραυματισμὸ τοῦ ἀπὸ αὐτόν. Στὸν στίχο 4063 ὁ Ἀρμαγγονάς σπεύδει νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀδελφὸ τοῦ καὶ σκοτώνει τὸν Ἑλληνα πολεμιστὴ. Στὸν στίχο 4065 ἡ λέξις ἦραν πρέπει νὰ μεταγραφῇ ἦραν πὺ εἶναι τὸ «ἐκτυπο» τῆς γαλλικῆς λέξεως *hair* «μῖσος».

Ὁ Μενεστεὺς τὸν ἔδωκε σπαθέαν εἰς τὸ κεφάλιν
τὴν προμίσκαν τοῦ ἔλμου του ἔκοψεν, ἐκ τὴν μύτην
καλὰ τὸ ἦμισον ἔκοψε : τὸ πρόσωπόν του ὅλον
4095 οὕτως τὸ ἐκαταμάτωσε, κακὰ τὸν ὑπαγαίνει.

4094 τὸ Pap. : τὸν ABV καὶ X.

4100 Οἱ δ ὅ ο αὐτὸν νοθᾶδελφοὶ πολλὰ τὸν ἐνοχλοῦσαν
τὸ σκουτάριν του ἐκόψασιν, φαλτσίζον τὸ λουρίκιν
πολλὰ τὸν ἐστενέψασιν· ἐὰν δὲν τὸν βοηθήσουν,
...
Μέγαν καιρὸν ὑπόμεινεν, ἕως ὃ Θεοκῆρ νὰ φθάσῃ.

4100 δύο Pap. *les deux freres* F 9981 : τρεῖς ABVX || post 4102 lacunam statuit Pap.

Στοὺς προηγούμενους στίχους ὁ Νῆς τ' Ἀμοῦρς σπεύδει νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Τουγκλά, πὺ τὸν ἔχει τραυματίσει ὁ Μενεσθεὺς, καὶ οἱ δύο μαζὶ ρίχονται πάνω στὸν Μενεσθέα. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο διόρθωσα τὸ τρεῖς σὲ δύο. Μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 4102 υποθέτω πὺ ἐξέπεσε ἕνας στίχος πὺ περιεῖχε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου, ἀλλιῶς πρέπει νὰ υποθέσουμε πὺς μετὰ ἀπὸ τὸ βοηθήσουν ἔχομε ἀνακόλουθο.

4106 Μετὰ μεγάλης ὀχλησης ο ὅ τ ο ς ἐλευθερώθη
οὗτος Pap. : οὕτως AX ὁ Μενεστῆς B || ἐλευθερώθη AX : ἐγλυτώνει B.

4121 Πολυβητῆς ὁ βασιλεὺς ζημίαν μεγάλην κάμνει
εἰς α ὅ τ ο ν ὁ Ληίφοβος σύρνει μὲ τὸ δοξάριν,
εἰς τὸ μηρὶν τὸν ἔδωκε, ἐκάτσε εἰς τὸ ὀ σ τ ο ὅ ν του.

4122 εἰς αὐτον *vel* σαίταν Pap. *a lui a trait Deirphebus* F 10039: ὡσαύτως ABVX || 4123 ἐκάτσε (ἐκάτσε V) BV : ἐκάθησε X καὶ ἐπέρασε A || δστοῦν Pap. (cf. 4676 εἰς τὸ κρέας) *jusqu'a l'os li est colee* F 10042 : φαριν ABVX.

Στὸν στίχο 4122 ἡ γραφὴ ὡσαύτως εἶναι ἀκατανόητη καὶ θεωρῶ ὅτι προῆλθε ἀπὸ παραφθορὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου τῆς ἔκφρασης εἰς (αὐτον),

πού τὸ ἀρχέτυπο τὴν προσάρμοσε στὴν ἡχητικὰ κοντινὴ λέξη *ὠσαύτως*. Ἡ διόρθωση εἰς αὐτὸν πού προτείνω ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι παλαιογραφικὰ δὲν ἀπαιτεῖ μεγάλες ἀλλαγές καὶ ὅτι ἀντιστοιχεῖ στὴ γαλλικὴ ἔκφραση *a lui* τοῦ στίχου F 10039. Τὸ μειονέκτημά της εἶναι πὼς στὸν στίχο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἐννοήσουμε ὅτι τὸ ρῆμα *σύρει* χρησιμοποιεῖται ἀπόλυτα (πράγμα ὄχι σπάνιο) καὶ ὅτι τὸ ἐννοούμενο ἀντικείμενο *σαῖτα* εἶναι καὶ τὸ ἐννοούμενο ὑποκείμενο τοῦ ρήματος ἐκάτσε στὸν ἐπόμενον στίχο. Ἡ δευτέρη πρόταση πού κάνω, δηλαδή νὰ διορθώσουμε τὸ *ὠσαύτως* σὲ *σαῖτα*, ἐξαλείφει αὐτὸ τὸ μειονέκτημα, ἀλλὰ παλαιογραφικὰ ἡ λέξη *σαῖτα* μοιάζει λιγότερο μὲ τὸ *ὠσαύτως* παρὰ ἡ ἔκφραση εἰς αὐτὸν.

4133 «Ἐδά ἐν», λέγει, «ἡ ὥρα σου ἀνταμοιβὴν νὰ ἐπάσης,
νὰ σὲ στρέψω τὸ μὲ ἔποιικες, τὴν ὕβρω ἀπὸ π ρ ὦ τ α .

4134 ἀπὸ πρῶτα Pap. *dés ains* F 10054 : ἀπὸ τώρα X στὸν ἀδελφόν μου A νὰ ἐπά-
ρω BV.

ἌΟ Ἐκτωρ ἔβλεπε τὸ κορμὴν ἔσωθεν τοῦ Παντρούκλου

4145 ὑπόζηλος διὰ τὰ ἄρματα ἐγίνετον πολλάκις.

Ἐπέξευσε ἐκ τὸ ἄλογον, θέλει νὰ τὰ ἐβγάλη:

καλὸν ἦτον νὰ ὑπόμενεν, κὰν κ α κ ὀ ν τοῦ ἐφάνη.

4147 praeb. BV F 10071-2 *Se dant Hector fust a plaisir, | il s'en poust assez so-
frir* : om. AX || καλὸν Pap. : καὶ BV.

Τὸ γαλλικὸ κείμενο λέει : «ἀν αὐτὸ ἦταν εὐχάριστο στὸν Ἐκτορα, θὰ μπορούσε (ὅμως) νὰ τὸν κάνη νὰ ὑποφέρη πολλάκις». Ὁ Ἕλληνας διασκευαστὴς ἔκανε ἐλεύθερη ἀπόδοση τοῦ δυσνόητου σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο γαλλικοῦ κειμένου γράφοντας «ἦταν καλὸ νὰ ἔδειχνε ὑπομονὴ (= νὰ μὴν ἔσπευδε), κι ἂν ἀκόμα τοῦ φαινόταν αὐτὸ κακό».

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Πρίαμου, ἦν Ἑλληνες τὸ πρῶτον

4180 ἐπήρῃαν ὅ τ ε ἀνάλωσαν τὴν Τροίαν τὴν μεγίστην,
ἐκείνη ἔτεκεν υἱὸν κλπ.

4180 ὅτε Pap. metri gratia: ὅταν ABVX || ἀνάλωσαν BV *quant Troie fu guastee*
F 10128 : ἀλώσαν AX.

4185 Γλυκὰ περιλαμβάνονται, πολλὰ καταφιλοῦνται.

<ἌΟ> ἕνας τοῦ ἄλλου ἔταξε χρυσάφιν ὅσον θέλει.

4185 πολλὰ καταφιλοῦνται BV *mout se baisierent ambedui* F 10140 : γλυκὰ κατα-
φιλοῦνται A χιλοκαταφιλοῦνται X || 4186 ἌΟ suppl. Pap., cf. supra, v. 2381.

Εἰς τὴν πόλιν ἐσέβησαν αἱ σύνταξές του ὄλες·

τ έ τ ο ι ο ι χαρὰν ἐχαίρονταν, τ έ τ ο ι ο ι καὶ πάλιν θλίψιν·

ἄλλος ἐχάσεν ἀδελφόν, ἄλλος ἐξἀδελφόν του,

4215 ἄλλος φίλον καὶ συγγενῆν, ἄλλος πατέρα ἢ τέκνα.

᾽Ο Ἐκτωρ π ά ν τ ω ν ὀπισθεν εἰσηῆθεν εἰς τὴν πόλιν.

4212 του BV *sa gent* F 10190 : τους AX || 4213 τέτοιαι . . . τέτοιαι Pap. *li un joiant, li autre iriē* F 10192 : τέτοιη . . . τέτοιη B τέτοιαν VX || 4215 πατέρα ἢ (om. X) τέκνα AX : καὶ πάλιν ἄλλους (ἄλλος V) BV || 4216 πάντων Pap. : πάλιν (πάλε BV) BVX ἀπὸ ὄλους A.

4220 ᾽Ολοι τους ἀπὸ τὴν χαρὰν ὡσὰν ἀναδακρῶζον·

ο ὕ τ ω ς ποτὲ οὐκ ἔ σ ί γ η σ α ν, ἕως οὗ ἤλθε εἰς τὸ παλάτιν.

4221 οὕτως . . . ἐσίγησαν Pap. *Onques iço ne li failli | jusqu' al palais, qu'il descendi* F 10217-8 : οὕτως (τούτως BX) . . . ἐσίγησεν ABVX.

Στὸν στίχο 4221 διορθῶνω τὴ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου οὗτος ... ἐσίγησεν σὲ οὕτως... ἐσίγησαν, γιατί τὸ ὑποκείμενο τοῦ ῥήματος αὐτοῦ εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Τροίας, πού δὲν σταμάτησαν νὰ ἐπευφημοῦν τὸν Ἐκτορα, ἕως οὗ ἤλθε εἰς τὸ παλάτιν.

᾽Η μήτηρ του τὸν ἔπιασε μέσα εἰς τοὺς δύο βραχιόνες·

αἱ ἀδελφαὶ του ἔλυσαν τὸ ἔλμον καὶ ἔβγαλάν το

βαμμένον ἐκ τὸ αἷμαν του, ὄλον αἱματωμένον·

4225 τὸ κουρτσουβάκιν ἔβγαλαν πυκτὸν ἀπὸ τὸ αἷμα·

ὄλον ἐξαματώσαν τον ὄπου τὸν ἀγαποῦσαν.

᾽Ανδρομαχὰ ἢ γυναῖκα του κλαίει, οὐχ ὑπομένει.

Γ κ ὀ ς ὁ ἀνατολικὸς ἱατρὸς εἶχε μεγάλην φήμην·

ο ὕ δ ἔ ν ἦ ν ᾽Ιπποκράτιος καὶ Γαληνὸς πρὸς αὐτον.

4225 huc transp. Pap. cf. F 10223 *l'auberc li traient de son dos*, F 10225-6 *ses genoillieres li osterent | celes qui de bon cuer l'amerent* : post 4226 praeb. ABVX || 4228 Γκὸς ὁ Pap. : ὁ Γκὸς A ᾽Ογγὸς BV ᾽Αγγὸς X Goz F 10245 || ἱατρὸς (A)X *li bons mires* F 10245 : om. BV || 4229 οὐδὲν ἦν Pap. *qui plus preisiez fu en son tens | que Yprocras ne Galiiens* F 10247-8 : οὐκ ἦτον ABVX.

᾽Η μετάθεσις τοῦ στίχου 4225 πρὶν ἀπὸ τὸν στίχο 4226 ἐπιβάλλεται, γιατί ὁ στίχος 4225 ἐκφράζει μιὰ ἀπὸ τίς πράξεις τῶν γυναικῶν πού ξεραματώνουν τὸν πληγωμένο Ἐκτορα, ἐνῶ ὁ στίχος 4226 ἀνακεφαλαιώνει καὶ συνοψίζει ὀλόκληρη τὴ διαδικασία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι καὶ στὸ γαλλικὸ κείμενο τὸ βγάλσιμο τοῦ κουρτσουβακιοῦ ἀναφέρεται πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκφραση «αὐτὲς πού τὸν ἀγαποῦσαν» (*celes qui l'amerent*).

Εἰς τὴν τσάμπραν του ἐσέβηκεν, ἔπεσε κοιμηθῆναι.

* Ἦλθεν ὁ Πρίαμος εἰς αὐτόν, ἠρώτα τον: «Πῶς ἔχεις,

4235 τέκνον ἐμὸν γλυκύτατον καὶ περιπόθητόν μου;»

Λέγει: «Κακὰ μοῦ ἐγίνετον ἐκ τὰς πληγὰς τὰς ἔχω.

Τοῦτο πληροφορορήθητι, δείξει τους θέλω αἴριον

ὅτι δλόγιος εἰμι κρατώντα τὸ κοντάρι

καὶ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἐκδίκησιν γοργὸν νὰ τὴν ἐπάρω».

4240 Τὸ βράδν τοῦτο οὐκ ἔμαθεν ὁ Πρίαμος μαντάτον

διὰ τὸν <ιδὸν> Κασσιπιδὰν ὁποῦ ἦτον σκοτωμένος.

4233 ἔπεσε κοιμηθῆναι Pap. Ainz qu'il s'endormist, vint li Reis F 10257 : ἔπε-
αεν ἐκοιμήθην (-θη VX) ABVX || 4238 δλόγιος Pap. se jo sui sains F 10263 que toz
sui sains (app.) : ὁ λόγιος BVX δλόκαλα νὰ εἶσαι A || εἰμι Pap. : νιδ AX πατήρ BV ||
4239 praeb. AX, cf. 2620 : om. BVF || καὶ ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἐκδίκησιν A : τὴν ἐκδίκησιν
ἐπαινε X || γοργὸν νὰ τὴν ἐπάρω (Pap. : ἐπάρης A) A : πολλὰ γοργὸν ἐξ αὐτοὺς X || 4241
ιδὸν suppl. Pap. metri gratia, cf. F 10266 la mort son fil Cassibilant.

Στὸν στίχο 4233 ἡ διόρθωση ποὺ προτείνω δίνει κείμενο λογικότερο (ὁ Πρίαμος πάει νὰ δῆ τὸν Ἔκτορα πρὶν αὐτὸς νὰ κοιμηθῆ) καὶ σύμφωνο μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ἐξ ἄλλου, διατηρῶ τὸν στίχο 4239 ποὺ τὸν δίνουν μόνο τὰ A καὶ X, καὶ ὄχι τὰ BV καὶ τὸ F, γιατί εἶναι ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τοῦ στίχου 4238.

4270 Ἀμὴ τὸ δόλιον ριζικὸν μὲ ἐχώρισε ἀπ' ἐσένα,

καί, ἕως οὔ νὰ ζῶ, χαρὰν ποτέ, ἀγάπην ἢ φιλίαν

μὲ ἄνθρωπο οὐ μὴ ἀποκτίσω <ἐγὼ> τέτοιαν οἶαν μετ' ἐσένα,

τόσα πιστήν, τόσα καλήν, μὲ πᾶσα ἀγαθοσύνη.

4272 μὲ ἄνθρωπο V : ἀνθρώπου AX || οὐ AX : νὰ V || ἀποκτίσω ἐγὼ Pap. N'avrai
amor ne comraignie | a rien que seit mais en ma vie F 10345-6 : ὑποκτίσω V ὑπο-
κτιστώ X ὑποτάξομαι A || τέτοιαν οἶαν X : οἶαν τὴν εἶχα V ὡσάν τὴν A || μετ' ἐσένα V :
ἐσένα X ἐδικήν σου A || 4273 ἀγαθοσύνη BV leiaus e frans e de bon aire F 10354 : ἀλη-
θοσύνη AX.

Στὸν στίχο 4272 τὸ V διατηρεῖ σχεδὸν ἀλώβητη τὴ σωστὴ γραφὴ ποὺ προτείνω (μὴ ὑποκτίσω <μὴ ἀποκτίσω, n'avrai) καὶ ποὺ παραφθάρθηκε ἀπὸ τὸ X καὶ τὸ A. Ἀντίθετα, τὸ X διατηρεῖ ἴχνη τοῦ ἐγὼ (ἀποκτίσω ἐγὼ > ὑποκτιστώ), ποὺ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προστεθῆ στὸ κείμενο τῶν χειρογράφων.

Καὶ ἂν ἤμπορέσω, φίλε μου, ἐκδικήσει σὲ θέλω:

ὁπότεν μὲ τὸν Ἔκτορα ἀντάμα νὰ σμιχθοῦμεν,

σκοτώσει θέλει αὐτὸς ἐμὲν ἢ ἐγὼ πάλιν ἐκεῖνον.

* Αἰλί, νὰ εἶχα ἐκεῖ εὐρεθῆ, ὅταν ἀπεπεζεύθη

4285 *ἀπάνω σου διὰ τὰ ἄρματα! Κακὰ τὰ ἤθελε πάρει
καὶ οὐ μὴ λείψῃ, ἐλπίζω το, νὰ μὴ τὸ ἐξ α γ ο ρ ᾶ σ η.*

4283 σκοτώσει B *qu'il ocira mei o jo lui* F 10361 : ἢ σκοτώσει AVX || 4286 ἐξαγο-
ράση Pap. *le comparast : si fera il* F 10365 : ἐξαγοράσω ABVX.

Στὸν στίχο 4283 τὸ μέτρο ἀλλὰ καὶ ἡ σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ κείμενο ἐπιβάλλουν νὰ δεχτοῦμε τὴ γραφὴ τοῦ B, ἔστω κι ἂν τὰ AX συμφωνοῦν μὲ τὸ V. Στὸν στίχο 4286 ἡ ἀπειλή τοῦ Ἀχιλλέα ποῦ θρηνεῖ τὸν Πάτροκλο εἶναι φυσικὰ ὅτι αὐτὸν τὸν σκοτωμὸ θὰ τὸν ἐξαγοράσῃ (=θὰ τὸν πληρώσῃ), ὄχι φυσικὰ ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ὁ Ἔκτορας. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν νὰ γίνῃ ἡ διόρθωση ποῦ προ-
τείνω τοῦ ἐξαγοράσω σὲ ἐξαγοράση.

*Τοῦτο γὰρ ἦτον ἔφ ι μ ο ν εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον,
ὅτι ὄλων τῶν εὐγενικῶν ὁποῦ ἦσαν τῆς ἀνδροείας,
ὅταν ἐμετασταίνονταν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον,*

4295 <μὲ> ψαλμοῦς, τραγοῦδια ὑψηλά, μὲ ὄργανα καὶ παιγνίδια,
ὅσα ἠμποροῦσαν νὰ εἶχασιν, ἐκήδεον τοὺς πάντας.

4292 ἔφιμον Pap. : ἔφημον B εὐφημον VX ἔθιμον A || 4294 ἐμετασταίνονταν AX :
ἀποθνήσκασιν B ἀπεθήμεσαν V || 4295 μὲ suppl. Pap. || alt. μὲ AV : om. BX || καὶ AB :
μὲ X om. V || 4296 ὅσα ABX : μὲ ὅσα V.

Ἡ γραφὴ ἔφιμον (=ἔθιμον) ποῦ ἀποκαθιστῶ στὸν στίχο 4292 κρύβεται πίσω ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες γραφές τοῦ B καὶ τῶν VX. Στὸν στίχο 4295 ὑποθέτω πῶς τὸ πρῶτο μὲ, ποῦ ἔχει τὸ παράλληλό του στὸ δεύτερο μὲ τοῦ ἴδιου αὐτοῦ στίχου, ἐξέπεσε στὴν εὐαίσθητη θέση τῆς ἀρχῆς τοῦ στίχου.

ἌΟ Ἀχιλλέας δείχνει τὴν ἀγάπη του στὸν νεκρὸ Πάτροκλο :
καὶ <ἂν> ζωντανὸν ἠγάπα τον, καὶ <εἰς> νεκρὸν ἔδειξέ το
τὸ πόσα τὸν ἠγάπησε, πόσ' ἀκριβὸν τὸν εἶχε.

Λέγει ὁ λόγος ὁ μυθικός, ἀλλὰ ψευδῆ ἐξηφαίνει

4305 ὅτι νεκρὸς οὐδέποτε φίλον οὐδὲν τὸν χερίζει.
<Ἐδῶ Πάντροκλος ἔχρησε πᾶσα τὸ θέλημά του,>
ὅτι τόσα ἠγάπησεν αὐτὸν ὁ Ἀχιλλέας,
καὶ εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνατον ἔδειξε τὴν φιλίαν.

4302 ἂν suppl. Pap. *S'il l'aveit a la vie amé, | bien li a a la mort mostré* F 10391-2
|| εἰς suppl. Pap. || 4304 ὁ (om. V) μυθικός AVX : μυθικόν B || ἀλλὰ VX : ἀλλ'
A καλὰ B || ψευδῆ BVX : ἀψευδῆς A || ἐξηφαίνει X : ἐξηφάνη V ἐξήφανε B ὑπάρχει A ||
4305 φίλον (φίλος B) οὐδὲν τὸν χερίζει BV *que ja hom morz n'aura ami* F 10394 : φί-
λον ἐκεῖνος ἔχει X οὐδὲ ὁποῦ ἀποθάνη A || 4306 suppl. Pap., cf. F 10395-6 *Ici
l'ot mout buen Patroclus : | Tant en fist cil come il pot plus* || 4307 τόσα V : τόσα
τὸν ABX.

Στὸν στίχο 4302, μὲ τὶς μικροδιορθώσεις ποὺ προτείνω, ἀποκαθίσταται ἓνα κείμενο σύμφωνο μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Στὸν στίχο 4304 θεωρῶ ὅτι ὁ ἀμάρτυρος τύπος ἐξηφαίνει εἶναι ἐνεστώσ τοῦ ἐξηφαίνω <ἐκφαίνω, πβ. ἐξηστρέφω <ξεστρέφω <ἐκστρέφω. Στὸν στίχο 4305 προτίμησα τὴ γραφὴ τῶν BV, γιατίι τὴ θεωρῶ *lectio difficilior*.

4310 *Τιμητικά, ὡς ἔπρεπε, θάπτει τὸν Πρωθεσέλαον,
καὶ Μερειὸν, τὸν εὐγενῆν στρατιώτην, ὡσάντως·
ποτέ τους δύο καλλιῶτεροι βασιλεῖς ο ὕ φ α ν ἦ κ α ν.*

4311 *Μερειὸν* Pap. *Merion* F 10402 : Ἀξιοὸν ABVX || 4312 οὐ φανῆκαν Pap. *metri gratia* : οὐκ ἐφανῆκαν V οὐκ ἐφανῆσαν (ἐφάνησαν) B BX.

4315 *Εἰς ἔ ν μνήμα <ἀπό> μάρμαρον ἔσω τῆς Μινερούας
τιμητικά τὸν ἔθαραν, μέγαλον θοῆρον κάμνονν.*

4315 *Ἐν μνήμα ἀπὸ μάρμαρον* Pap. *En un sarcueil de marbre bis* F 10412 : *ἔναν* (ἔνα X) *μνήμα* (-μαν V) *μάρμαρον* VX *ἔναν τάφον μάρμαρον* A *ἔναν μάρμαρον μνήμα* B.

Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείονα ἔλεγεν ἡ Κασσάνδρα
4335 *ὀμπρός εἰς πάντα τὸν λαόν. <Θὰ> ἐφώναζε κ α ἰ ἄ λ λ α,
ἀλλ' ὁ πατήρ της ὁ Πρίαμος ἔβαλε, ἔκλεισάν την,
ὀποὺ πολλὰ ἐξόπισθεν ἄργησε ἀποκλεισμένην.*

4335 *Θὰ* suppl. Pap., cf. F 10449 *Ancor deist el mainte chose* || καὶ ἄλλα (vel πολλὰ ἄλλα) Pap. : *μεγάλα* ABX *μεγάλως* V.

Στὸν στίχο 4335 ἡ προσθήκη τοῦ θὰ ποὺ προτείνω μετατρέπει τὴν ὀριστική ἐφώναζε σὲ ἔγκλιση τοῦ μὴ πραγματικοῦ ποὺ περιμένουμε ἐδῶ, σύμφωνα μὲ τὰ συμφραζόμενα καὶ μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο. Ἐπὶ πλέον, ἡ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου *μεγάλα* εἶναι νοηματικὰ ἀπαράδεκτη καὶ διορθώνεται εὐκόλα σὲ καὶ ἄλλα.

4346 *Ὁ Παλαμήδης ὁ σοφὸς μέγαν σκοπὸν σκοπίζει·
τινάς οὐδὲν ἐπιάνε τον εἰς φρόνα καὶ εἰς γνώσιν.
Ἐκεῖνος τὲς καλύτερες πάντα βουλὲς ἔ π α ἰ ρ ν ε.*

4348 *ἐπαῖρνε* Pap. : *ἐπαίρει* X *ἐπαίρονν* V *ἐπαῖρναν* B *δίδει* A.

Χονδρά, μεγάλα ἐσύντυχεν: «Ἄρχοντες, λέγω σᾶς το,
4355 *οὐδὲν μὲ ἀρέσει οὐδὲ ποσῶς, οὐ θέλω το κἂν ἄλωσ,
χαμηλότερος ἄνθρωπος φρόνησης, εὐγενείας,
νὰ τὸν ἔχω ἀπάνω μου, νὰ μὲ κ ε φ α λ ι κ ε ὑ η,*

ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς ἑσᾶς, ὄλοι εὐ γ ε ν ἑ σ τ ε ρ ο ἰ του.

Ὅταν αὐτὸν ἐβάλασιν, οὐκ ἤμεθεν ἀντάμα.

4360 Στανέον νὰ ἔναι ἐπάνω μας, νὰ ἔχη τὴν αὐθεντίαν.

Ἡμεῖς θέλομεν νὰ ἔχωμεν ἀπάνω μας στρατιωτῆν
καὶ φρόνιμον καὶ δυνατὸν, τοῦ νὰ μᾶς ὀδηγήνῃ,
καλὰς βουλὰς, βοήθειαν νὰ δίδῃ τοῦ φουσατόν.

Ὅσον δι' ἐμὲ οὐ θέλω το, οὐ καταδέχομαί το,

4365 οὐ δ' ἐ τὸ λέγω τίποτε διὰ καθῶς, δι' ἀξιοσύνην

4357 κεφαλικεύη Pap., cf. 1548 ὁ κάθε εἰς ἀπὸ ἑσᾶς κεφαλικεύει (Pap. : κεφαλι-
κεύει BV) θέλει : κεφαλατικεύη AV κεφαλατεύη B κεφαλατικουή X || 4358 εὐγενέστεροι
Pap. metri gratia : εὐγενικότεροι BVX || 4359 ἤμεθεν ἀντάμα (ἐντ- A) AX n'ert pas jo-
stee la navie F 10503 : ἤμουνα μεθ' ἑσας BV || 4360 huc transp. Pap., cf. F 10503-8 :
post 4363 praeb. ABVX || 4365 οὐδέ Pap. E nel di pas F 10510 : οὐδὲν ABVX.

Ἡ γραφὴ κεφαλατικεύει τῶν AV (καὶ βασικὰ τοῦ X) κάνει τὸν στί-
χο 4357 ὑπέρμετρο· γι' αὐτὸ τὴ διορθῶνω σὲ κεφαλικεύει, ποῦ δὲν ξέρω
ἂν μαρτυρεῖται πουθενὰ ἄλλοῦ, ἀλλὰ ποῦ μοῦ φαίνεται καλύτερη ἀπὸ τὴ με-
τρικὰ σωστὴ γραφὴ κεφαλατεύη τοῦ B. Ἐξ ἄλλου, μετέθεσα τὸν στίχο 4360
μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 4359, γιὰ τὸ νόημά του (αἰθὰ εἶναι ἀρχηγὸς μας μὲ τὸ
στανιό») ἀναφέρεται στὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ὄχι στὸν ἀρχηγὸ τὸν φρόνιμον καὶ
δυνατὸν ποῦ εὐχεται ὁ Παλαμήδης νὰ ἀποκτήσουν οἱ Ἕλληνες καὶ ποῦ φυσικὰ
δὲν θὰ εἶναι ἀρχηγὸς τους μὲ τὸ «στανιό», ὅπως θὰ σήμαινε ἡ παράλογη θέ-
ση τοῦ στίχου μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 4363.

4375 Ἐνόχλησις καὶ κροτισμὸς ἂν γένη εἰς τὸ φουσατόν,
νὰ ποίσω εἰ ρ ἦ ν η ν ἀγαθὴν, ἀγάπην, νὰ σωθοῦσι.

4376 εἰρήνην Pap. Pais en savrai faire e acorde F 10534 : εἰθὺς εἰς ABX εἰθὺς τὴν
V.

Στὸν στίχο 4376 διορθῶνω τὴ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου εἰθὺς εἰς σὲ εἰρήνην,
γιὰ τὸ κείμενο τῶν χειρογράφων δὲν εἶναι δόκιμο καὶ γιὰ τὴν ἡ λέξη εἰρήνην
ἀντιστοιχεῖ στὴ λέξη pais τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

Αἱ ἀρχόντισσες ἀνέβησαν ἀπάνω εἰς τὰς φανέστρας,

4400 νὰ βλέπουσι τὸν πόλεμον. Μεγάλον φόβον εἶ χ ε ν

ἢ Ἐλένη, ὅπου ἔλαμπεν ἢ π λ ά τ σ α ὄλη ἀπ' αὐτήν.

4400 εἶχεν Pap. Dame Heleine i est paorose | e mout pensive e mout dotose F
10593-4 : εἶχαν ABVX || 4401 praeb. BV Entor li resclarzist la place | de la resplen-
dor de sa face F 10595-6 : om. AX || πλάτσα Pap. : πόλις BV.

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ γαλλικὸ πρότυπο μὲ ἔκανε νὰ διορθώσω τὸ εἶχαν τοῦ

ἀρχετύπου σὲ εἶχεν, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὴν Ἑλένη πού εἶχε μεγάλο φόβον, καὶ τὸ πόλις τῶν BV σὲ πλάτσα, πού ἀποδίδει τὴ λέξη *place* στὸ F 10595.

4410 Πόσα κονταροκουσμάτα θέλουσι τώρα γένει!

Πόσα Pap. : τόσα ABVX.

Εἶναι φανερό πὼς στὴν ἀρχὴ αὐτοῦ τοῦ στίχου ἡ ἐπιφωνηματικὴ ἀντωνυμία πόσα εὐκόλα παραφθάρθηκε στὴ λέξη τόσα.

4414 Εἶθ' οὕτως π ᾱ σ α ι προσευχῆν πρὸς τοὺς θεοὺς τοὺς κάμνου

πᾶσαι Pap. *Chascune vers Deu s'umelie* F 10622 : πάντα ABVX.

Ἡ σύγκριση μὲ τὸ *chascune* στὸ F 10622 δείχνει πὼς ἡ γραφὴ πάντα τοῦ ἀρχετύπου πρέπει νὰ διορθωθῇ σὲ πᾶσαι.

4431 Θαῦμα τέτοιον <ποτέ> τινὰς οὐκ οἶδα νὰ ἔχη κάμει

τέτοιον BV : τοιοῦτον AX || ποτέ suppl. Pap. *Ons tel merveille ne fist rien* F 10664 || τινὰς BVX : ἔποικεν A || οὐκ οἶδα (Pap. : εἶδα X) νὰ ἔχη κάμει X : οὐκ εἶδεν εἰς τὸν κόσμον BV ὅπου ἄλλος οὐδὲν τὸ ἐποίκεν A.

Γιὰ νὰ ἀποκαταστήσω μετρικὰ τὸν στίχο αὐτό, πρόσθεσα τὸ ποτέ, πού εἶναι ἡ μετάφραση τοῦ γαλλικοῦ *onc*. Τὸ οἶδα μοῦ φαίνεται καλύτερο ἀπὸ τὴ γραφὴ εἶδα τοῦ X.

4451 Εἰς τὸ σύγκρουσμα ἔπεσεν ὁ Ἀχιλλέας ἐκ τὸν ἵππον

ὁ Ἀχιλλέας ἐκ τὸν ἵππον Pap. *ehiet Achillès | en mi la place toz envers* F 10701-2: ὁ (om. BV) ἵππος τοῦ (om. B) Ἀχιλλέως ABVX.

Τὸ γαλλικὸ πρότυπο δείχνει πὼς δὲν ἔπεσε κάτω τὸ ἄλογο τοῦ Ἀχιλλέα, ἀλλὰ πὼς ὁ Ἀχιλλέας ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογό του.

4470 Ἔδε πόλεμον [τὸν] ἔποικαν τότε πεζοὶ οἱ δύο

τὸν praeb. BV: del. Pap. metri gratia.

Ὁ Διομήδης, λέγω σας, οὐκ εἶχε δι' ἀλήθειαν

4475 τὸ χειρότερον ἀπ' αὐτόν, ἀλλὰ τὸ κάλλιον εἶχεν:

ἄν τὸ ἄλογό του ἀ π ὡ λ ε σ ε, ἐκέρισε ἄ λ λ ο κάλλιον.

4474 οὐκ εἶχε δι' ἀλήθειαν X : εἶχε πάντα τὸ κάλλιον BV τὸ κάλλιον ἐποίκεν A || 4475 praeb. X *n'en fu cel jor de rien le pire* F 10776 : om. ABV || 4476 ἀπόλεσε Pap. *Se son cheval i a perdu* F 10777 : ἐσκότωσε ABVX || ἄλλο κάλλιον Pap. *mout bon eschange en a eü* F 10778, *un mult meilleur* app.: κάλλιον BX δὲ κάλλιον V ἀλλὰ κάλλιον ἐπήρην A.

Ὁ Διομήδης δὲν μπορεῖ νὰ ἐσκότωσε τὸ ἴδιο του τὸ ἄλογο· ἀντίθετα, τὸ γαλλικὸ πρότυπο ἐπιβάλλει τὴ διόρθωση ἀπώλεσε πού προτείνω. Στὴ συνέχεια ἡ διόρθωση ἄλλο κάλλιον πού προτείνω ἀποτελεῖ μετάφραση τῆς ἔκφρασης *un mult meilleur*, τὴν ὁποία παραδίδει ἓνα χειρόγραφο τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

4498 Γοργὸν Ἐκτωρ ἐγύρισε, καλὴν σπαθέαν τὸν δίδει
ἀπάνω εἰς τὸ ἔλμον του, τὸν χωρίζει ἕως τὰ δόντια.

4499 τὸν χωρίζει Pap. metri gratia: χωρίζει τον ABVX.

4512 Ὁ Ἐκτωρ ἀνεσήκωσε μετὰ θυμοῦ τὴν σπάθη·
ἕως τὸ ἴμ φ ἄ λ ι, λέγω σας, ἐχώρισε τὸν νέον

4513 τὸ ἴμφάλι Pap. *jusqu'au nombril* F 10865 : τὸ φάλι B τὸ κεφάλιν V τὸν ὀμφαλὸν A τὸν ὀφθαλμὸν X || λέγω σας BV : γνώριζ' X ἐγνώρισε A.

καὶ τότε πάλιν οἱ ἔσωθεν ἐτρόπευσαν τοὺς ἔξω,
ἀλλὰ γοργὸν βοήθεια ἔφθασε τῶν Ἑλλήνων

ὁ Ἀχιλλεὺς ὁ θαυμαστός, ὁ θάνατος τῶν Τρώων,

4520 ὁ ἀθόνητης ὁποῦ ἐδρίσκετον εἰς ὄλους τῶν ἀρμάτων,
εἰς ὄ λ ο υ ς ὁ πανθαύμαστος, ὁ φοβερός, ἀνδρεῖος,
ὁ γίγας βριαρόχειρος, φλάμουλον τῶν Ἑλλήνων.
Ἑλληνας ἐσυνέστησαν, ἐκρότησαν τοὺς Τρώας.

4521 εἰς ὄλους Pap. *li proz, li fort, li vertuos | sur toz les autres merveillos* F 10879-80 : εἰς ὄλα BV || 4522 φλάμουλον (φλάμπουλον V φλάμουρον B) BV : τὸ φλάμουλον X τὸ φῶμος A || 4523 Ἑλληνας (-νας B) ἐσυνέστησαν BV : ἐσυνέστησαν (ἐσυνστάθησαν A) ἐτρόπευσαν AX.

Πολλοὺς κόλπους τὸν ἔδωκαν, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦσι·

4530 κοντάρια καὶ λαντσόνια ἐπιπταν, ὡς τὸ χιό ν ι.

4530 χιόνι Pap., cf. 4640 σαγίτες καὶ λαντσόνια ἐροπταν ὡς τὸ χιόνι (Pap. : χῶμα ABVX), *Traient saietes, lancent darz | mout plus espés que ne chiet pluie* F 11148-9 : χῶμα ABVX.

Ἡ ἔκφραση «κοντάρια καὶ λαντσόνια ἐπιπταν ὡς τὸ χῶμα» εἶναι ἀκατανόητη. Γι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ καὶ στὸν στίχο 4640 διόρθωσα τὴ γραφὴ τοῦ ἀρχετύπου χῶμα σὲ χιόνι, πού συμφωνεῖ ἄλλωστε μὲ τὴν ὅμοια ἔκφραση τοῦ γαλλικοῦ προτύπου «ρίχνουν κοντάρια πιὸ πυκνὰ κι ἄπ' τὴ βροχὴ (*pluie*)».

4535 Ὁ Προθενὼρ ὁ βασιλεὺς ἐσέβην εἰς τὴν μέσην·
τὸν Ἐκτορα εἰς τὸ πλευρὸν ἔδωκε κονταρέαν·

τὸν Γαλάτην ἐσκόπιζε τὸν ἵππον του νὰ π ἄ ρ η

4537 του νὰ πάρη Pap. *Galatee cuida saisir* F 10917 : του νὰ (νὰ τοῦ Β) δώση BVX νὰ σκοτώσῃ Α.

Διορθῶνω τὸ νὰ δώση τοῦ ἀρχετύπου σὲ νὰ πάρη, γιατί, ὅπως τὸ δείχνει καὶ τὸ F, ὁ Προθενῶρ δὲν σκόπευε φυσικὰ νὰ δώση στὸν ἐχθρὸ του τὸν Ἔκτορα τὸ ἄλογο τοῦ ἴδιου τοῦ Ἔκτορα, τὸν Γαλάτη, ἀλλὰ ἀντίθετα νὰ τοῦ τὸ πάρη.

4550 Εἷς τὸν κάμπον ἀπόμεινεν ο ὕ τ ο ς ἐξαπλωμένος

οὔτος Pap. : οὔτως BV οὔτοι AX || ἐξαπλωμένος BV : ἐξαπλωμένοι AX.

Ἐμὴ ἐκεῖνο τὸ ἐμπόδιον ὁποῦ μᾶς ἐμποδίζει

4570 τυχαίνει νὰ σκοπίσωμεν, πρῶτον νὰ ἐξαλειφθῆι.

Πολλὰ σκληρὸν ε ὕ ρ ἦ κ α μ ε ν καὶ φοβερὸν στρατιώτην,
λέγω διὰ τὸν Ἔκτορα, τὸν ἄγριον τὸν δράκον

4571 εὐρήκαμεν Pap. *Mais ce que nos i puet plus nuire | nos covendreit plus a destruire. | Fort enemi e pesme e mal | avons trové en cest vassal* F 11008-12 : εὐρίσκομεν (ἠερίσκομε V) ABVX || 4572 huc transp. Pap. : post 4569 praeb. BV om. AX.

Μετατόπισα τὸν στίχο 4572 γιὰ νὰ ἀποκαταστήσω τῆ σειρὰ ποῦ δίνει τὸ γαλλικὸ πρότυπο.

4576 Βουλὴν ὄλοι ἄς πάρωμεν, ἄς βάλωμεν σ κ ο π ὄ ν μ α ς

πάρωμεν BV *conseil . . . prendre* F 11017 : ποίσωμεν Α κάμωμεν X || ἄς βάλωμεν Α *E tuit devons a ce entendre* F 11018 : ἄς ἐπάρωμεν X βάλετε BV || σκοπόν Pap. metri gratia : τὸν σκοπόν BVX νοῦν Α.

4583 Τῶν <πλέον> δειλῶν τὴν δύναμιν δίδει καὶ τὴν ἀνδρείαν

πλέον suppl. Pap. *As plus coarz done osement* F 11031 : om. ABVX || τὴν δύναμιν BV : ἔναι ἡ δύναμις AX.

4601 Ἐὰν ὁμοσμένην εἴχασι τὴν ζωὴν του ὁ κόσμος ὄλος,

. . .

νὰ λείψῃ ο ὕ κ ἔνι δυνατόν — τόσῃν θλίψιν μὲ ἐποῖκεν —
ἦ νὰ σκοτώσῃ αὐτὸς ἔμὲν ἢ ἐγὼ πάλιν ἐκεῖνον.

4601 praeb. AX *s'aveit chascuns juré sa vie | qu'il n'eüst mal ne destorbier, | mort ne prison ne encombrer* F 11066-8 : om. BV || ἐὰν Α : ἄν X || εἴχασι Α : νὰ ἴχασι X || του ὁ κόσμος ὄλος Α : τοὺς ὄλους ὁ κόσμος X || post 4601 lacunam statuit Pap. pro versibus F 11067-8 || 4602 οὐκ Pap. metri gratia : δὲν BVX οὐδὲν Α.

Μετά από τον στίχο 4601 διαπιστώνω χάσμα, πιθανόν δύο στίχων, όπου θά υπήρχε ή μετάφραση τών στίχων F 11067-8.

4611 Οὕτως πάλιν ἐξόπισθεν ἐτάχθησαν οἱ πάντες,
ἀ λ λ' ἔ μ π ρ ὀ ς παρὰ θάνατον νὰ δώσουν τοῦ Ἐκτόρου,
χωρίσει θέλει χίλιες ψυχές ἐκ τὰ κορμιά.

4612 ἀλλ' ἐμπρός παρὰ Pap. *mais ainz qu'* F 11084 : ὁ λαμπρός παρὰ X ἐμπρός παρὰ τὸν BV διὰ νὰ βαλοῦσι A || 4613 praeb. BV *dont maint des lor perdront les vies* F 11086 : om. AX.

Στὴν μέσην τους τὸν ἔβαλαν, κροῦν τον ὀμπρός και ὀπίσω:
4660 ἀ λ λ ἀ ἀγριόχοιρος ποτέ, τίγρις ἢ λεοντοπάρδης
οὐδὲν ἐδιαφεντεύετον οὕτως ὡσὰν ἐκεῖνος.

4660 ἀλλὰ Pap. *mais* F 11228 : καλὰ BV δράκος A.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου 4660 τὸ ἀλλὰ παραφθάρθηκε εὐκολὰ σὲ καλὰ ἀπὸ τὰ BV.

4665 καλὰ ἐγνωρίσαν σήμερον ὀποὺ τὸν δοκιμάζουν
...
ὄτι μοναχὸς ἄνθρωπος τόσα ἄνδρειος νὰ ἦτον,
νὰ ἐδιαφεντεύθηκεν ἀπὸ ἑπτὰ μερέας.

Post 4665 lacunam statuit Pap., cf. F 11234-5 *sa grant proëce e sa valor: | Nus ne cuidast que uns sous hom* : om. ABV.

Στὸ χάσμα μετὰ ἀπὸ τὸν στίχο 4665 πρέπει νὰ υπήρχε ἢ μετάφραση τῶν λέξεων *sa grant ... ne cuidast*.

Ὡς τὸ ἤκουσεν ὁ θαυμαστὸς ὁ Διομήδης, τρέχει,
τὸν Α ἰ ν ε ἀ ν ἀπάντησε και τέτοιαν τὸν ἐδῶκε,
4675 τὸ σκουτάρην του ἐπέρασε ἀλλὰ και τὸ λουρίκην
εἰς τὸ κρέας ἐκάθησεν ἀπέσω τὸ κοντάρην.
Τότε τὸν ἀπεκρίθησεν, ἀ π ὀ κ ρ ο υ σ τ α τὸν λέγει:
«Κύρης μου, δέχου τὴν τιμὴν ποῦ ἐξεύρεις † Ἀλκαμαίου †,
και ὀποὺ τὰς φροῦνιμας βουλὰς ἐξεύρεις διὰ νὰ δίδης,
4680 τί ζημιά νὰ ἐγίνετον, τ ἰ ν ἄ ς ἐ σ ἐ ἄ ν ἐ χ ἄ σ ε !
Π ο ὕ νὰ εὔρισκε ἄ π ἰ σ τ ο ν τινὰς ἢ μέγαν ποροδοκοῦτον
εὐκαιρα λόγια και πολλὰ νὰ ἐξεύρη ὡσπερ ἐσέναν.

4674 *Aineân* Pap. *Eneas* F 11250 : Ἐκτοραν (-ρα BV) ABV || 4677 ἀπόκρουστα Pap. : ἀποκρουστά ABV || 4678 δέχου . . . Ἀλκαμαίου susp. Pap. *qui temptavit πολυ-*

τίμητε καὶ πολλὰ ἀνδρειωμένε, cf. F 11255-7 *Sire honorez, ... moult estes proz* || 4680 *τινάς ἐσέ ἀν ἐχάσε* Pap. *se l'om vos pert* F 11259 : *διταν ζημίαν νὰ ἐχάσε* ('χάσε BV) ABV || 4681 *Ποῦ* Pap. *Ou trouvera l'om mais coilvert* F 11260 : τὸ ABV || *ἄπιστον* (an πλαστόν ?) Pap. : *παστόν* BV *παστόν ex πιστόν* (vel vice versa) A.

Στόν στίχο 4674 ἡ παραβολὴ μὲ τὸν ἀντίστοιχο στίχο τοῦ F μᾶς ἐπιβάλλει νὰ διορθώσουμε *Αἰνεᾶν* ἀντὶ γιὰ τὸ *Ἐκτοραν* καὶ τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνουμε παρακάτω, στόν στίχο 4869 (*καὶ τί νὰ λέγω τὰ πολλά ; Ἄν ἔλειπε ὁ Αἰνεᾶς* ('Ἐκτωρ ABVX) ~ *Eneas* F 11665. Στόν στίχο 4678 ἡ ἔκφραση *δέχου* *Ἄλκαμαίου* εἶναι ἀκατανόητη καὶ δὲν ἔχει καμιὰ ἀντιστοιχία μὲ τὸ F 11255-7, ὅπου, βασικᾶ, ἐκθειάζεται μὲ εἰρωνεία ἀπὸ τὸν Διομήδη ἡ γενναϊότητα τοῦ Αἰνεᾶ. Στόν στίχο 4681 ἡ λέξις *coilvert* ποὺ σημαίνει «ἄθλιος» (*scélérat*) μεταφράστηκε ἐλεύθερα σὲ *ἄπιστος*.

4710 *Καὶ τ ο ὅ τ ο ι μάχην καρτεροῦν καὶ πόλεμον καὶ κρότον*
τοῦτοι Pap. *cil vindrent tuit a la meslee* F 11313 : τότε ABVX.

4723 *Μὲ τὴν σαγίταν ἔ δ ω κ ε* [τὸν] *Μενέλαον ὁ Πάρις*
ἔδωκε Pap. : *ἔδωκαν* ABVX || τὸν del. Pap. *metri gratia*.

4743 *Ὁ Παλαμήδης ἔδωκεν ἐκεῖνον πάλιν οὕτως,*
τὸ σ κ ο υ τ ἄ ρ ι ν *τον ἐπέρασε, ρίπτει τον μ ἐ τὸν ἵππον*

4744 *σκοντάριον* Pap. *Ainz refiert lui si durement | par mi l'escu, qui d'or resplent, | qu'oultre en passe li fers d'acier* F 11399-401 : *κοντάριον* ABVX || *μὲ* Pap. *tot abati en un moncel | e le seignor e le cheval* F 11404-5 : *ἐκ* ABVX.

4763 *Μενεστεὺς καὶ Φιλεμενῆς ἔδώκασιν οἱ δύο*
Μενεστεὺς καὶ Φιλεμενῆς Pap. : *ὁ Μενεστεὺς Φιλεμενῆς* A.

4770 *Ὁ βασιλεὺς ὁ Μισκερὸς μὲ τὸν ρήγαν Κατάγγης*
οἱ δύο ἐσυναπαντήθησαν, <ἔδωκαν κονταρέας>
ὁ Μενεστεὺς ἐπέρασεν ἐκεῖνον τὸ κομίτισιν>
ρίπτει τον ἐκ τὸ ἄλογον, ἐπῆρε τον τὸν ἵππον

4771-72 *ἔδωκαν* ... *κομίτισιν* suppl. Pap. *Par mi le cors tot a bandon | li fist passer son confanon* F 11473-4 : om. ABV.

Στόν στίχο 4771 τὸ ἀρχέτυπο ἦταν φανερᾶ χασματικὸ προσπάθησα νὰ συμπληρώσω αὐτὸ τὸ χάσμα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ γαλλικοῦ προτύπου.

4777 *Ὁ βασιλεὺς ὁ Θέσεος, δς* *ἔβλεπε τὸ πρᾶγμα,*

— φαρὶν ἑκαβαλίκευε, Γασκούνικον, ὠραῖον —,
 ἐμπρὸς ἦλθεν: δέχεταιίτον Αὐρίπηλος
 δ' Ἀρήσσης

4777 δς Pap. : ὡς ABV || 4779 δέχεται τον Pap., cf. 4789 ἐκεῖνος τὸν ἐδέχθηκεν : ἐκδέχεται Α ἐκδέχεται ΒV || Αὐρίπηλος Pap. *E Resa* (app. *Euripillus*) *li feus reis d' Aresse* F 11498 : Αὐρίπηλον (-πηρον Β Ναυρίτηρον V) ABV || δ' Ἀρήσσης Pap. : Δαρήσσης (-σας Β) ABV.

4836 Ἀγκνωτὴν τὸν ἔσυρε σαγίταν ρωισμένην

τὸν Pap. : τὴν ABVX.

ἌΟ Πάρις ἔσυρε σαγίταν ἐναντίον τοῦ Μενελάου· γι' αὐτὸ διόρθωσα τὴν ἀντωνυμία τὴν σὲ τὸν.

4847 ἐκ τὸν θυμὸν ὑπάγαιναν νὰ πέσουν, νὰ ἀποθάνουν,
 διατὶ εἰς τὰς ρέντας τὸ συχνὸν οὐκ ἔμπαινε ὁ Πάρις.

4848 ρέντας Pap. *qu'il ne se trait plus près des rens* F 11632 : τέντας ABVX.

ἌΟ Μενέλαος καὶ ὁ Αἴας στενοχωριοῦνται, γιὰτὶ ὁ Πάρις δὲν ἔμπαινε, ἔχι φυσικὰ στὶς τέντες, ἀλλὰ στὶς ρέντες (*rens*).

4853 ἌΟ Ἐκτορας τὴν ἔσμιξη γνώρισε πῶς ἐγίνη,
 τὸ θέλημά τους νόησε, τί βούλονται νὰ κάμουν.

4853 ab τὴν ἔσμιξη ad τοὺς (4854) praeb. AX *Hector connut l'assemblément | e sot lor cuer e lor talent* F 11637-8 : om. BV || τὴν ἔσμιξη Pap. : ἔσμιξαν Α ἐσμίξασι Χ.

ἌΟ ἔλληνας διασκευαστῆς χρησιμοποίησε πιθανότατα τὴν ἀμάρτυρη λέξη ἔσμιξη γιὰ νὰ ἀποδώσῃ τὴ λέξη *assemblément*.

4875 ἌΟ Ἐσπέρα ἐκατέλαβε, χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων
 ὁ Ἐκτωρ ὄλον τὸν λαὸν ἐμπρὸς του τὸν ἀπῆρεν
 ὡσὸτε νὰ ἐξαρματωθοῦν, καταλαμβάνει ἡ νύκτα.

4877 καταλαμβάνει ἡ νύκτα Pap. *Ainz qu'il se fussent desarmé, | ot li jorz per-du sa clarté* F 11687-8 : καταλαμβάνει (ἔφθασε καὶ Α) ὁ Ἐκτωρ AX Ἐκτωρ καταλαμβάνει (-λαμβάνει Β) BV.

Τὸ ἀρχέτυπο δίνει ἐδῶ τὴν ἀπαράδεκτη καὶ λογικὰ γραφὴ ὁ Ἐκτωρ (ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ, ἀφοῦ εἶναι κιόλας ἐκεῖ μετὰ τὸν λαὸν του), ἐνῶ ἡ παραβολὴ μετὰ τὸ F ἐπιτρέπει τὴ διόρθωση τοῦ ὁ Ἐκτωρ σὲ ἡ νύκτα.

4888 ἌΟ Πάρις ἐκ τὴν ἐν τρυφὴν τὴν εἶχε τῆς Ἐλένης
 ὄλα τὰ ἀφηγήθηκε τὰ τοῦ ἦλθαν τὴν ἡμέραν

4888 ἐντροπήν Pap. *Semblant d'amor e joie grant | li aveit dame Heleine fait* F 11722-3 : ἐντροπήν ABVX.

Ἡ γραφή τῶν ABVX ἐντροπήν δὲν ἔχει τίποτα ἀντίστοιχο στὸ F, γι' αὐτὸ πιθανότατα εἶναι παραφθορὰ μιᾶς ἄλλης λέξης, ποὺ ὑποθέτω πὼς εἶναι ἡ λέξις ἐντροπή («ἀπόλαυση»), ἂν καὶ εἶναι ἀμάρτυρη.

4908 φοβοῦμαι τὸ ἐρριζικὸν τὸ δύσκολον καὶ τρέμω

φοβοῦμαι Pap. *metri gratia* : πολλὰ φοβοῦμαι ABVX || ἐρριζικὸν AB : ριζικὸν VX.

4911 Στὴν τσάμπραν τὴν χρυσόχροαν, τὴν περιμουσειωμένην

Στὴν . . . περιμουσειωμένην Pap. *En une chambre a or ovree | e de cristal pavementee* F 11753-4 : Εἰς τὴν χρυσόχροαν (χρυσόρεαν V) εἰς (om. B) τῆς καλῆς τῆς (om. B) τσάμπρας (τσάπρας B) BV Εἰς τὸ παλάτιν τὸ χρυσόν τὸ περιμουσειωμένον (δόλομουσ- A) AX.

Εὐγενικὸς ἐνὶ πολλά, πολλοὶ τὸν ἀγαποῦσι,

4930 καὶ ἐξ ὧν νὰ τοῦ ἐπίσημας, ὁμοίως νὰ μᾶς τὸ ἐκάμαν.

4930 ἐξ ὧν Pap. : ἔξω V ἐξ ὅ,τι X εἶτι καὶ A || νὰ τοῦ X : αὐτὸν BV ἂν τοὺς A || ἐποίησαμεν Pap. : ἐπιάσαμεν BVX ποίσομεν A || ἐκάμαν X *refereient Greu d'un de nos* F 11791 : κάμουν BV θέλουν ποίσει A.

Ὁ Αἰνείας συμβουλεύει τὸν Πρίαμο νὰ μὴν κακομεταχειρισθῇ τὸν Θῶα, γιὰτὶ τότε οἱ Ἕλληνες θὰ τοὺς ἔκαναν τὰ ἴδια. Γι' αὐτὸ διορθώνω τὴ γραφὴν ἔξω νὰ τοῦ V, ποὺ δὲν δίνει κανένα νόημα ἀλλὰ ποὺ ἐνισχύεται παλαιογραφικὰ ἀπὸ τὴ γραφὴν ἐξ ὅ,τι τοῦ X, σὲ ἐξ ὧν («ἀπό ὅσα»).

Ὁ Ἔκτωρ ἀπεκρίθηκε: «Κύρη, καλὰ σὲ λέγει

4945 ὁ Αἰνείας: φνλαγμένος ὁ βασιλεὺς ἄς ἐνι, τιμὴν καλὴν καὶ φύλαξιν ἄς ἔχη ἕναν μῆναν.

4945 φυλαγμένος Pap. *Seit or tres bien gardez li reis* F 11811 : ὁ φρόνιμος ABVX.

Ἡ γραφὴ ὁ φρόνιμος τοῦ ἀρχετύπου δίνει ἕνα ἀσυνάρτητο κείμενο, γιὰτὶ λείπει τὸ κατηγορούμενο τοῦ ὁ βασιλεὺς. Γι' αὐτὸ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ F, διορθώνω τὴ γραφὴν ὁ φρόνιμος σὲ φυλαγμένος, κατηγορούμενο τοῦ ὁ βασιλεὺς.

4951 «Ἀλήθεια λέγεις!» Πρίαμος τὸν Ἔκτορα ἀπεκρίθη

λέγεις Pap. : λέγει (A) BVX || Πρίαμος BV : ὁ Πρίαμος AX.

4965 Εἰς τσάμπραν μίαν ἐβένην — ἔλαμπεν ὡς ἀστέρας — ἐσέβησαν: τὴν ρήγαιναν ἠῶραν τὴν μὲ κοράσια.

4965 *ἐβένων* Pap. *En une chambre de benus* F 11848 : *εὐγενικήν* ABVX || 4966 *τὴν* Pap. : *εἰς τὴν* ABV *στὴν* X.

Ἐσκινώντας ἀπὸ τὸ F διορθώνω τὸ στερεότυπο ἐπίθετο *εὐγενικήν*, πού ἔδινε τὸ ἀρχέτυπο, σὲ *ἐβένων*.

Τοῦτοι τὴν ἀπεκρίθηκαν: «Βασίλισσα δεσποίνη,
τόσα τὸ πρᾶγμα ἐδιέβηκεν, ἀλλέως οὐκ ἤμποροῦμεν

4985 *νὰ πείσωμεν ἐλευθερίαν ἀνευθεν τοῦ πολέμου*».

4983 *Τοῦτοι* Pap. *font li il* F 11895 : *τούτος* ABX *οὗτος* V || *ἀπεκρίθηκαν* Pap. : *ἀπεκρίθηκε* VX *ἀποκρίθηκε* AB.

Στοὺς προηγούμενους στίχους ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὅτι ὁ Αἰνεάς μὲ τὸν Τρώϊλο καὶ τὸν Πολυδαμὰ πηγαίνουν νὰ δοῦν τὴν Ἑκάβη, πού τοὺς καλωσορίζει καὶ τοῦτοι τὴν ἀπεκρίθησαν.

*Εἴ τινα ἂν εἶχε τίποτε πόνον ἢ θλίψιν, λέγω,
ὁ Πάρις τὰ θελήματα εἶχε καὶ τὰς χαράς τ ο υ*

5005 *αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐκράτει ἢ Ἑλένη*

*τὸ πρόσωπόν τῆς ἔλαμπε, τὰ δ μ μά τ ι α καὶ τὸ στόμα:
θλίψιν οὐκ εἶχε τίποτε ἀλλὰ χαρὰν μεγάλην.*

5003 *Εἴ τινα* Pap. *Qui qu'eüst ire ne dolor* F 11938 : *εἴ τις* BV *ὅστις* AX || 5004 *του* Pap. *Paris ot mouit de son talant* F 11939 : *τῆς* ABVX || 5005 *αὐτὸν* Pap. *quar cele o le cors avenant, | cui resplendist ieuz, boche e face, | le tient la nuit entre sa brace* F 11940-2 : *αὐτὸς* AX *οὗτος* V *οὗτος* B || ἢ *Ἑλένη* Pap. : *τὴν Ἑλένην* ABV *καὶ φιλεῖ τὴν* X || 5006 *τὰ δμμάτια* Pap. : *ὁμοίως* BV *ὡσαύτως* X *ἐγγὺς ὡς* Ἀ.

Ἄλλες οἱ διορθώσεις πού εἰσάγω στὸ χωρίο αὐτὸ στηρίζονται στὸ γαλλικό πρότυπο. Ἐπὶ πλεόν, στὸν στίχο 5003 διόρθωσα τὸ *τις* σὲ *τινα*, γιατί νομίζω πῶς τὸ ὑποκείμενο τοῦ *εἶχε* εἶναι ὁ Πάρις.

5018 *Τὸν Τελαμώνιον θλίβονται, φοβοῦνται μὴ ἀποθάνῃ*

ἐκεῖ ὅπου ἐκοίτετον, ὅλοι ἔτρεχαν, τὸν βλέπουν.

5019 *ὅλοι ἔτρεχαν, τὸν βλέπουν* Pap. *metri gratia* : *ἔτρεχαν ὅλοι (οἱ πάντες Α) νὰ τὸν ἐβλέπουν* ABVX.

5051 *Ὁ Οὐπὸς πρῶτον ἔδωκεν αὐτὸς τὸν Ἀχιλλέα*

αὐτὸς Pap. : *αὐτὸν* AX.

5185 *Ὁ Ἐκτωρ ὁ θαυμάσιος ὡς εἶδε τὴν ζῆμιαν*

*ὅπου τ ο ὺς κάμνον οἱ Ἕλληνες, ἐκ τὸν θυμὸν τὸν μέγαν
ὑπάγαυε νὰ πεταχθῇ ἢ ψυχὴ ἐκ τὸ κορμὶ του.*

5186 τοὺς Pap. *Quant veit des suens la meschaance* F 12319 : τοῦ VX τὸν A.

Διόρθωσα τὴ γραφὴ τοῦ τοῦ ἀρχετύπου σὲ τοὺς, γιατί οἱ Ἕλληνες κάμουν ζήμιαν ἔχι στὸν Ἐκτορα ἀλλὰ στοὺς δικούς του.

*Εἶχε δοξιώτην θαυμαστὸν ὁ Τερεπλῆξ μετ' αὐτον ;
ο ὕ τ ο ς ἀπὸ τὸν ὀμφαλὸν καὶ κάτωθεν ὁ μοι ἄξει*

5200 ἄλογο ν ἄγριον, φοβερόν' ἐπάνωθεν δὲ πάλιν
ἀνθρώπου πλάσιν ἔδειχνε, μαύρην ὡς τὸ μελάνιν.

5199 οὗτος Pap. : *εἶχεν* V ex versu 5198 || ὁμοιάζει Pap. *Dès le nombril enjusqu'a val | ot cors e forme de cheval* F 12355-6 : σημείον V || 5200 ἄλογον Pap. : ἀνθρωπον AX ἄγριον V || ἄγριον AX : μέγαν V.

Στὸν στίχο 5199, ποὺ τὸν σώζει μόνο τὸ V, ἔχουν γίνει δύο παραφθορές: ἡ πρώτη (*εἶχεν*) ἐξηγεῖται ἀπὸ λανθασμένη ἐπανάληψη τῆς ἀρχικῆς λέξης τοῦ προηγούμενου στίχου καὶ ἡ δεύτερη (*σημείον*) κάνει τὸ κείμενο ἀσυνάρτητο. Λανθασμένη ἐπανάληψη ἐπίσης διαπιστώνουμε καὶ στὸν στίχο 5200, ὅπου ἡ γραφὴ ἀνθρωπον τῶν AX προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου 5201.

5207 ροῦχα οὐκ ἐφόρει ἀπάνω του, ὡς ζῶον ἦ ν μαλλιασμένους

ἦν Pap. *metri gratia* : ἦτον AVX.

5211 Εἰς ἕναν κούκουρον βαστᾶ σαῖτες ὡς λαντσόνια
ἐκατόν ὄλο ἀγκινωτές εἶχεν εἰς αὐτο ἀπέσω.
᾽Ως ο ὕ ν ἐβγήκε Τερεπλῆξ, τοὺς Ἕλληνας εὐρίσκει.

5212 ὄλο Pap. *metri gratia d'alerions bien emprenees* F 12379 : ὄλον V ἄλλας X ἦταν A || 5213 ᾽Ως οὐκ ἐβγήκε Pap. : ὅσον ἐβγήκε VX ἐβγήκε τότε ὁ A.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου 5213 ἀποκαθιστῶ τὴ σωστὴ γραφὴ ὡς οὐκ, ποὺ τὸ A τὴ μεταφράζει τότε καὶ ποὺ τὸ ἀρχέτυπο τὴν εἶχε παραφθεῖρει σὲ ὅσον.

5230 Ποτὲ σαγίταν μοναχὴν οὐκ ἔρριπτεν εἰς αὐτους,
ἐὰν οὐδὲν τὴν ἀκό ν ι ζ ε ν, ἐμπρὸς νὰ τὴν ἀφήση.

Στὸν στίχο 5231 τὸ ρῆμα ἀκονίζω σημαίνει «φαρμακῶνα, ἀλείφω με ἀκόνιτον» (βλ. Κριαρᾶ, Λεξ. Α', σελ. 166), πρβλ. *entosche* F 12429. Ἡ σημασία αὐτὴ εἶναι ἀμάρτυρη.

5255 Ὁ δοξιώτης, ὡς εἶδε α ὕ τ ὄ ν, μεγάλως τὸν στριγγίζει
ο ὕ ρ ι ἄ σ τ η κ ε, ἐχλιμίτισε, μέγαν φόβον τοῦ κάμνει.
Ἦ γῆ κάτω ἐτρόμαξεν ὁποῦ ἔστεκεν ἐκεῖνος.
Μίαν σαγίταν ἔσυρεν ἦτον ὡσπερ λαντσόνιν.

5255 εἶδε αὐτὸν Pap. *Li Saietaires le choisi* F 12473 : εἶδε αὐτὸς V τὸν ἐθεώρησε X || 5256 οὐριάστηκε Pap. : οὐριάστη (ὄρ- V) καὶ VX || 5258 Μίαν . . . λαντσόνιν Pap. cf. 5241 : ἓνα λαντσόνιν ἔσυρεν ἦτον ὡσπερ σαγίτα (ὡσπερ σαττα ἦτον V) VX.

5269 κομμάτια τὸν ἐποίκασι καὶ πλέον οὐδὲν φ ε ὕ γ ο υ ν
φεύγουν Pap. *qui en recueurent lor vertu* F 12494 : φεύγ / X διώχει V.

Ὁ Διομήδης καὶ οἱ Ἕλληνες ἔκαναν κομμάτια τὸν δοξιώτη καὶ ἔτσι ἀναθάρρησαν καὶ σταμάτησαν τὴν ἄτακτη ὑποχώρησή τους.

Ἦκουσεν ὁ Πολυδαμᾶς πὺς ἐπιάσθη ὁ πατήρ του
καὶ ἠθέλησε νὰ ἀγαμισθῆ, νὰ δράμη νὰ τ ὀ ν σώση,
5305 καὶ ἀπ' τὴν ἀγάπην τοῦ πατρὸς νὰ ζήση ἢ νὰ ἀποθάνη,
ἂν ἐγλυτώσει τάχατε ἡμπορέση τὸν πατήρ του.
Ἄλλ' οἱ πρῶτιστοι ἄρχοντες οὐ θέλουν, οὐκ ἀφήρουν:
ἢ μέρα τ ο ὕ ς ἐσφάλισε, κατέλαβεν ἢ ἐσπέρα.

5304 praeb. AX *toz s'en voleit abandoner* F 12559 : om. V || καὶ A : om. X || νὰ δράμη . . . σώση praeb. A : om. X || τὸν Pap. : τοὺς A || 5305 praeb. A : om. X || 5308 τοὺς Pap. *icil jorz lor faiseit faille* F 12564 : τοὺς VX τότε A.

5313 Τοὺς πρῶτιστους, τοὺς βασιλεῖς μὴνᾶ τοὺς Ἀγαμέμνων

Τοὺς πρῶτιστους, τοὺς βασιλεῖς Pap. (cf. 5307) *lor barons | e lor princes e lor hauz homes* F 12570-1 : πρότερον τοὺς βασιλεῖς X πρότερον πάντων τίποτε V.

5325 καλὰ φαίνεται εἶναι νῖδος ἐκείνου τοῦ Τυδέου,
ὅπου ποτὲ κ α λ ὕ τ ε ρ ο ς σπαθὶν οὐδὲν ἐξώσθη

5326 καλύτερος Pap. *e del meillor pere engendrez | qui onques jor ceinsist espee* F 12598-9 : καλύτερον VX.

Ὅλοι τὸν εὐχαρίστησαν, ὅσοι γὰρ καὶ ἂν ἦσαν
5340 πλεότερον, ὅ σ ο ν ἔζηεν, ἠγάπησαν τον πάντες.

5340 ὅσον Pap. : ὡς V.

5361 Πολυδαμᾶς ἐννοιάζετον πολλὰ διὰ τὸν πατέρα,
ἀλλὰ εἰς τὸν νοῦν του ἐσκόπιζεν: αὔριον ἂ ν πολεμήσουν,
θαρρεῖ νὰ πιάση ἀπ' ἐκεινοὺς τινὰν νὰ τὸν ἀλλάξη

5362 ἂν Pap. *se demain vuelent assembler* F 12678 : νὰ AVX.

Ἡ λαυθασμένη γραφὴ νὰ στὸν στίχο 5362 προέρχεται ἀπὸ ἀναγραμματισμὸ τῆς σωστῆς γραφῆς ἂν, τὴν ὁποία καὶ ἀποκαθιστῶ στὸ κείμενο.

Ἦ Ἀχιλλεύς καὶ Ἔκτορας πολλὰς φορὰς ἐδῶκαν·
 μ α ζ ἰ ἐπολεμήσασι πεζοὶ καὶ καβαλάριοι.
 Ἦ ἐδῶκαν, ἐλαβώθησαν πολλὰς φορὰς οἱ δύο·

5400 ἀκόμη οὐδὲν ἔφθασε τὸ μέλλον καὶ εἰς τοὺς δύο,
 τὸ μέλλον π ο ὐ νὰ πάθωσιν ἦτον προφητευμένον.

5398 μαζί Pap. *par plusors feiz entrabatu* F 12793 : πεζοὶ CVX πολλές φορές A ||
 5401 ποὺ Pap. : καὶ ACVX.

Στὸν στίχο 5398 ἡ ἐπανάληψη τοῦ πεζοί, ποὺ ἔδινε τὸ ἀρχέτυπο, εἶναι κακότεχνη καὶ γι' αὐτὸ τὸ διορθῶνω σὲ μαζί ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὸ *entrabatu* («χτυπήθηκαν μαζί») τοῦ F.

5405 Ἦμπρός παρὰ νὰ πληρωθοῦν <οἱ> ὀγδοήκοντα ἡμέρες,
 ἐγίνετον θανατικὸν μέγα εἰς τὸ φουσαῖτον.
 Τέτοια βρώμα ἀνέβαιεν ἐκ τῶν νεκρῶν σωμάτων
 ὅπου ἐσαπίσαν κείμενα, ὅπου οὐδὲν τὰ ἐθάψαν,
 ὁ ἀέρας ὄλος τοῦ οὐρανοῦ ἔγεμε δυσωδιαν·

5410 οὐκ ἦτον τόσα δυνατός, τόσα φρικτῆς καρδίας,
 νὰ μηδὲν ἀ π α μ π ἰ σ τ η κ ε ν ἐκ τῆν βρώμαν ἐκείνην

5405 Ἦμπρός (ὀμπρός V) παρὰ νὰ πληρωθοῦν CV *Ainz que li termes fust passez | des oitante jorz devisez* F 12803-4 : καὶ τί νὰ λέγω τὰ πολλὰ (A)X || οἱ suppl. Pap. :
 διὰ X om. CV || 5411 ἀπαμπίστηκεν Pap. : ἀπομπίστηκεν C ἐπαμπίστηκεν V.

Ἦ πόλεμος μᾶς ἄργησε, πολλὰ μακρὰ ὑπαγαίνει·

5425 ἡ γῆ ἑκατεστρώθηκεν ἐκ τῶν νεκρῶν σωμάτων·
 πιθαμὴ οὐχ ε ὕ ρ ἰ σ κ ε τ α ἰ εὐκαιρῆ ἀπ' ἐκείνους.

Ἦμέρας εἴκοσι ἔχομεν καὶ πλέον, ὡς εἰκάζω,
 <ποῦ> ἡμεῖς ποτὲ οὐκ ἐσμίζαμεν, εἰμὴ εἰς νεκροὺς ἀπάνω.

Ἦάν τὸ θέλετε ὄλοι σας, ἄς τοὺς ζητοῦμεν τρέβαν,

5430 τοὺς νεκροὺς διὰ νὰ θάψωμεν, νὰ κάψωμεν ὁμοίως.

5426 εὐρίσκειται Pap. : εὐρίσκετον CV || 5428 huc transp. Pap. cf. F 12840-2
Quinze jorz a o vint e quatre | nos n'assemblames, ço m'est vis, | se sor morz non e sor ocis : post 5429 praeb. CV || ποὺ suppl. Pap.

... βλέπετε μὴ σᾶς ἔλθῃ

τίποτε δύσκολον, κακὸν μ ἢ πάθετε ἐξ ἀνθρώπων.

Ἦγὼ εἶμαι παρῆτοιμος τὸν ἕνα σας νὰ δώσω·

5445 οὐκ ἔχει τόσον δυνατὸν σ κ ο υ τ ἄ ρ ἰ ν ἢ λουρῆκιν,
 νὰ μηδὲν κάμω χῶρισιν ψυχῆς ἐκ τοῦ κορμίου του

5443 μὴ Pap. *metri gratia* : νὰ μὴ CV || 5445 σκουτάριον Pap. : ἡ τὸ διπλὸν CV.

Ἡ γραφή ἢ τὸ διπλὸν τῶν CV εἶναι ἀκατανόητη, ἐνῶ τὸ F 12875 (*L'aubers n'iert tant forz*) μιλά μόνο γιὰ λουρίκι. Μὲ τὴ διόρθωσή μου προσπάθησα νὰ κάνω τὸ κείμενο πιὸ λογικό.

5455 Ἡ βρώμα <μᾶς> θανάτωσε, κατὰ μᾶς ὑ π α γ α ί ν ε ι

μᾶς suppl. Pap. : om. CV || ὑπαγαίνει Pap. : ὑπαγαίνουν CV.

5482 Ὁ Πρίαμος ἀποκριθῆκεν, εἶπε τους νὰ ἀναμείνουν,
ἔ ω ς ο ὄ σ υ ν τ ὕ χ η νὰ τὸ εἰπῆ τῶν ἐδικῶν του πάντων.

5483 ἔως οὗ συντύχη Pap. : ὡς οὗ συντυχαίνει C ὡς ὥστε γὰρ V.

5487 ἀγάπην ἐμηνύσασι μετ' ἔμας νὰ ποιήσουν
μ ἦ ν α ς ἢ τρεῖς ἢ πλεότερον, τοὺς νεκροὺς διὰ νὰ θάψουν

5488 μῆνας Pap. : μῆναν ἢ ACV.

Τὰ χωράφια ἐκράτησαν σὺν τῶν σπερμάτων ὄλων
<τοὺς πόρτους> μετὰ τῶν περαμάτων,
ποὺ τὴν ζωὴν ἐφέρονται καὶ τὰ καλὰ εἰς τὴν Τροίαν.
Ἡ δοικησὴ τους, λέγω σας, ὀλίγη ἐν εἰς αὐτοὺς,

5505 τόσα πολλὰ τοὺς ἄργησεν ὁ πόλεμος ἐτούτος.

5501-5503 huc transp. Pap. cf. F 12973-4 *Toleiz nos ont les guaignages, | les porz de mer e les passages*, et 12981-2 *Tant par a duré la bataille | que grant sofrate ont de vitaille* : post 5505 praeb. AC.

Τὸ γαλλικὸ πρότυπο δικαιολογεῖ τὴ μετάθεση ποὺ κάνω τῶν στίχων 5501-5503. Ἐπὶ πλεόν, στὸν στίχο 5502 εἶναι φανερὸ πὺς ὑπάρχει χάσμα.

5517 Ὁ βασιλεὺς ὁ Πρίαμος τοὺς ὤμοσε νὰ στέκουν
ἀκέραιες, ἀσκανδάλιστες· οὕτως <καὶ> αὐτοὶ τὸ ἐποίκων.

5518 καὶ suppl. Pap. *E cil tres bien de la lor part* F 13007 : om. CV.

5552 Πάλιν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας προῶτον δ' Ἀγαμέμνων,
Μενέλαος, Πανδάριος, Αἴας κ α ἰ Τελαμώνας

...

5556 βασιλεῖς, δ ο ὄ κ ε ς, ἄρχοντες καὶ ἀμυράδες ἅμα

5553 καὶ Pap. *reis Telamon, reis Aiaus* F 13072 : ὁ AVX || 5556 δούκες Pap. *metri gratia* : δουκάδες CVX.

5599 ἐὰν μὲ ἀγαπᾶς, πολλὰ μακρὰ μέγα κ α λ ὀ ν μὲ θέλεις

μακρέα X : om. C || καλὸν Pap. *co est de loing, se vos m'amez* F 13139 : κακὸν CX.

Ὁ Ἀχιλλέας λέει εἰρωνικὰ στον Ἑκτορα πῶς, ἂν ὁ Ἑκτορας τὸν ἀγαπᾷ, τὸ κάνει ἀπὸ πολὺ μακριά, δηλ. ὅτι στὴν πραγματικότητα τὸν ἐχθρεύεται. Ἡ ἔκφραση μέγα καλὸν μὲ θέλεις ἐπαναλαμβάνει τὸ νόημα τῆς ἔκφρασης μὲ ἀγαπᾷς.

5602 Ἐὰν ἀπὸ τοὺς βραχιόνας σου φυλάγεσθαι οὐκ ἰσχύσω
<καί> ἐξ αὐτοὺς νὰ διαφερτενθῶ, εἰς θάνατον γὰρ εἶμαι.

5603 καὶ suppl. Pap. *ne me puis garder ne defendre* F 13143 : om. CX.

5613 Τόσα καλὰ οὐκ ἠμπορεῖς νὰ φυλαχθῆς, νὰ μὴ ἔλθῃ
ῶρα, καιρὸς νὰ ἐκδικηθῶ τὸν θάνατον Παντρούκλου

5613 ἔλθῃ Pap. : ἔλθῃς CX ἔλῃς V.

5629 Διὰ τὴν καλὴν ἀφροντισίαν ὄψιδες νὰ σὲ δώσω

Διὰ τὴν Pap. *co vos ferai asetirer | e bons ostages ja livrer* F 13173-4 : τόσα CVX.

5643 οἱ δύο μας νὰ γλυτώσωμεν ἑκατὸν χιλιάδας

οἱ δύο μας Pap. *metri gratia* : ἡμεῖς οἱ δύο VX οἱ δύο C.

5652 ὄψιδας ἄς ζῆτῆσωμεν, κάμε νὰ θέλουν ἔλθει

ὄψιδας ἄς ζητήσωμεν Pap. *Querez qui vos ostages baut* F 13200 : τὰς ὄψιδας ἄς (νὰ C) στήσωμεν CVX.

Οἱ Τρῶες ἀνησυχοῦν γιὰ τὴ μονομαχία τοῦ Ἑκτορα μὲ τὸν Ἀχιλλέα :

5657 Τριγύρον ὅπᾶν στὸν Ἑκτορα οἱ Τρῶες ἐννοιασμένοι

ὅπᾶν στον Ἑκτορα Pap. *entor Hector sont Troien* F 13209 : ὑπάγει (πάει V) ὁ (om. V) Ἑκτορας ACVX.

5664 Μόνον δὲ Πρίαμος καλὰ ἤθελε αὐτὸ νὰ γένη

αὐτὸ Pap. : ὅτι CVX.

5714 Ἡ ἡμέρα ἐκατέλαβεν, ἡ κόρη ἐξεορθώνει:

τὰ ροῦχα τῆς, τὰ πράγματα, ὅσα εἶχεν εἰς τὴν πῶλιν,
φορτώνει, διορθώνει τα, τίποτε οὐδὲν ἀφήνει.

5714 ἡ κόρη Pap. *E l'endemain, quant fu cler jor, | fist la pucele son ator* F 13327-8 : ἡ μέρα X τὰ ροῦχα A.

5721 *Μὲ τέχνην ξενοχάραγην, μὲ πονηρᾶς μαγείας*
τὸ ἔποιικεν θ α ν μ ἄ σ ι ο ς ἐ κ ε ἴ θ ε ν εἰς τεχνίτης.

5722 θανμάσιος ἐκείθεν εἰς Pap. cf. infra 5731-2 *Μαθητῆς ἐκ τῆν Ἰνδιαν τοῦ Καλκᾶ*
εὐρισκέτον, | ὁποῦ τοῦ τὸ ἀπέστειλε διὰ θαῦμα εἰς τὴν Τροίαν : ὁ θαυμαστός ἐκεῖνος ὁ ACVX.

Ἅ ποιητῆς δὲν ἔχει ἀκόμα μιλῆσει γιὰ τὸν τεχνίτη, συνεπῶς ἡ γραφὴ
 τῶν ACVX εἶναι λανθασμένη καὶ πρέπει νὰ διορθωθῇ.

5772 *Ἡ γυναῖκα, ἐγνώριζε, τὴν θλίψιν της ὀλίγον*
τὴν βαστάζει καὶ τὴν πονεῖ, γοργὸν καὶ τὴν ἀλλάσσει.
<εἰς> τὸ ἐν ὀμμάτι θλίβεται καὶ <εἰς> τὸ ἔτερον γελᾷ.

5774 εἰς . . . εἰς suppl. Pap. *A l'un ueil plore, a l'autre rit* F 13442 : om. CVX.

παρακαλεῖ τον θλιβερά, μυριοπαρακαλεῖ τον
νὰ κρατῇ τὴν ἀγάπην του πρὸς αὐτὴν πιστοτάτην,
 5800 *ὅτι ἐκείνη πώποτε, ἕως οὔ νὰ ζῆ εἰς τὸν κόσμον,*
ἄ λ λ ο υ οὐδὲν θέλει νὰ γενῆ, διὰ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ
ποτέ της τὴν ἀγάπην της ἄλλον οὐ μὴ τὴν δώσῃ
τὴν ἀγάπη ἕως ὅτου ζῆ τούτου νὰ τὴν φυλάγῃ.
Τούτος τὴν ἀπεκρίθηκε: «Πανεύμορφη κουρτέσα,
 5805 *ἐὰν ποτὲ μὲ ἠγάπησες, ἐδὰ ἄς τὸ ἰδῶ, κυρά μου,*
νὰ μηδὲν ἡ ἀγάπη σου λ ι γ ὼ τ ε ρ ῆ μ ο ι γένη,
ἐπεὶ ἐκ τὸ μ ἔ ρ ο ς τὸ ἐμόν, λέγω σου πιστοτάτως,
οὐ μὴ μ ι κ ρ ὄ ν η τίποτες· πάντα εἰς ἐσὲ νὰ στέκω

5801 ἄλλον Pap. *ne sera ja autrui amie* F 13500 : ἄλλοῦ C || 5806 *λιγώτερή μοι* Pap.
ne vueil que nostre amor descresse F 13506 : ὀλιγώτερον μὴ CVX || 5807 *μέρος* Pap.
de meie part F 13507 : γένος CVX || 5808 *μικρόνη* Pap. *qu'el n'areticera de rien*
 F 13508 : ἀγαπήσω CVX.

εἰς τὰς τσάμπρας ἀρχόντισσες ἀ γ α π ο ὦ σ ι κ ρ υ φ ῖ ω ς,
 5875 *ὅσο ἠμποροῦσιν ἀκριβά, καὶ οὐκ ἠμποροῦν φυλάξει*
νὰ μὴ νοηθῇ, νὰ μὴ ἀκουσθῇ...

5874 ἀγαποῦσι Pap. *Celes qu'il font plus sagement | en lor chambres celeement* F
 13655-6 : ἀγαποῦσαν BCVX.

5965 *πάντες τὴν ἐρωτούσασιν ο ἰ π ρ ὼ τ ο ι τοῦ φουσάτου*
οἱ πρῶτοι Pap. *li haut prince e li demeine* F 13850 : ὡς πρέπει BCVX.

Καλὰ τυχαίνει ὁ Ἔκτορας νὰ ἔναι πολλὰ θλιμμένος,
ὅταν ἐμπρὸς στὰ μάτια του, β λ ἔ π ω ν, ἐνώπιόν του

ὁ Ἀχιλλεὺς <τοὺς> ἐσκότωσε κρατώντα τὸ σπαθὴν του.
 6080 Τόσα οὐκ εἶχασι καλά ἄρματα εἰς τὰ κεφάλια,
 ὁποῦ οὐδὲν τὰ ἐχώρισεν ἔξω τῶν πλαταρίων.
 Ζημίαν μεγάλην ἔκαμνε τοῦ Ἔκτορος ἐτότε,
 εἰς τὸν λαόν του, λέγων σας, ἂν ἄργησεν ὀλίγον
 ὁ Τρώϊλος, εἰάν <οὐκ> ἔφθασε μὲ τὸ καλόν <του> ἀλλάγιν.

6078 βλέπων Pap. *que veant lui e assez près* | *les li ocist danz Achillès* F 14115-6 : βλέπει BCV ἔβλεπ' X || 6079 τοὺς suppl. Pap. || 6080 τὰ κεφάλια Pap. *N'orent les testes si armees* | *qu'il ne lor ait des bus seurees* F 14117-8 : τὸ κεφάλιν CX || 6081 ἔξω τῶν πλαταρίων Pap. : ἔνδοθεν (ἔσωθεν B) τῶν ἐντέρων BCVX || 6084 οὐκ suppl. Pap. : om. BCVX || του suppl. Pap. : om. BCVX.

Στὸν στίχο 6078 ἀποκαθιστῶ τὴν ὀνομαστικὴ ἀπόλυτη βλέπων ποὺ βρίσκουμε καί στὸ F (*veant*): στὸν στίχο 6079 ὁ Ἀχιλλεὺς σκοπώνει τοὺς δύο εὐγενεῖς Τρῶες γιὰ τοὺς ὁποίους μιλά ὁ ποιητὴς στοὺς προηγούμενους στίχους: στὸν στίχο 6081 ἀποκατέστησα τὴ φόρμουλα ἔξω τῶν πλαταρίων (= χώρισε τὰ κεφάλια ἀπὸ τοὺς ὄμους) μὲ τὴν ὁποία ὁ ἔλληνας διασκευαστὴς μεταφράζει συνήθως τὴν ἔκφραση *des bus seurees*, ἐνῶ ἡ γραφὴ ἔνδοθεν τῶν ἐντέρων δὲν μοῦ φαίνεται νὰ δίνει λογικὸ νόημα (κεφάλια/ἔντερα ;).

E R R A T A

Σελ. 355, σημ. 2 ἀντὶ Ἔως τὸν στίχο 1720 διάβαζε Ἔως τὸν στίχο 1691.
 Σελ. 373, στ. 16 ἀντὶ <Καί> ν ἂ διάβαζε <Καί> ἄν.